

ПЕРЕДПЛАТА

на II півріччя 2022 року

Індекс	Назва видання	Періодичність виходу на рік	1 міс.	2 міс.	3 міс.	6 міс.
Вартість передплати, грн (без врахування послуги «приймання передплати»)*						
40123	Газета «ОСВІТА УКРАЇНИ»	50 р. на рік	200	400	600	1200
30670	ПЕДАГОГІЧНА ГАЗЕТА УКРАЇНИ	6	—	150	—	450
68832	ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК ДЛЯ ОСВІТЯН	12	200	400	600	1200
68836	СПЕЦВИПУСК ГАЗЕТИ «ОСВІТА УКРАЇНИ»	12	400	800	1200	2400
68829	ВСЕСВІТНЯ ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	150	—	450
68830	ГЕОГРАФІЯ ТА ЕКОНОМІКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	150	—	450
68838	УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	150	—	450
68833	ІСТОРІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	150	—	450
68834	МАТЕМАТИКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	6	—	150	—	450
68831	ІНОЗЕМНІ МОВИ В ШКОЛАХ УКРАЇНИ	6	—	150	—	450
68828	БІОЛОГІЯ І ХІМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400
68839	ФІЗИКА ТА АСТРОНОМІЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400
68840	ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400
68837	ТРУДОВА ПІДГОТОВКА В РІДНІЙ ШКОЛІ	4	—	—	200	400
23823	ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ (HIGHER EDUCATION OF UKRAINE)	4	—	—	200	400
68835	ОСОБЛИВА ДИТИНА: НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ	4	—	—	200	400
48764	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	4	—	—	200	400

КОМПЛЕКТИ

98966	ІНФОРМАЦІЙНИЙ Газета «Освіта України», журнал «Інформаційний збірник для освітян»	400	800	1200	2400
89381	ВСЯ ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА Всі видання	—	—	—	10750
08353	ВИЩА ШКОЛА Газети: «Освіта України», «Спецвипуск газети «Освіта України», «Педагогічна газета України». Журнали: «Інформаційний збірник для освітян», Вища освіта України (Higher education of Ukraine)	—	—	—	5650
98964	ШКІЛЬНИЙ Газета: «Освіта України», «Педагогічна газета України». Журнали: «Інформаційний збірник для освітян», «Біологія і хімія в рідній школі», «Географія та економіка в рідній школі», «Історія в рідній школі», «Іноземні мови в школах України», «Математика в рідній школі», «Фізика і астрономія в рідній школі», «Українська мова і література в школах України», «Всесвітня література в школах України», «Фізичне виховання в рідній школі», «Трудова підготовка в рідній школі», «Особлива дитина: навчання і виховання»	—	—	—	7550

*Вартість послуги «приймання передплати» — згідно з затвердженими тарифами ДП «Преса», залежно від того, на скільки місяців оформлено передплату

АДРЕСА ВИДАВНИЦТВА

02094, м. Київ, вул. Попудренка, 54

☎ +38(044) 498-10-28 ☎ +38(044) 498-10-29 ✉ office@pedpresa.ua

Редакція журналів

☎ +38(044) 498-10-29 ✉ 2345255@ukr.net

Редакція газети «Освіта України»

☎ +38(068) 150-10-50 ✉ osvita_ukrainy@ukr.net

ДОКЛАДНІШЕ – НА САЙТІ
pedpresa.ua

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 2, 2022

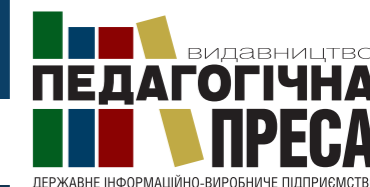

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ
ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ЧЕРНІГІВЩИНИ
ВИХОВАННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЯ ОСВІТА

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 48764

ПОСПІШАЙТЕ ПЕРЕДПЛАТИТИ
НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ФАХОВІ ЖУРНАЛИ

ДОКЛАДНІШЕ НА PEDPRESA.UA

КОЖЕН НАБЛИЖАЄ ПЕРЕМОГУ

Волонтери – працівники Державного професійно-технічного навчального закладу «Куликівський професійний навчальний ліцей» – випікають солодоці для ЗСУ: майстри виробничого навчання Тетяна Сніжок, Ніна Карпенко, кухар Світлана Соболь, шеф-кухар Софія Бурда

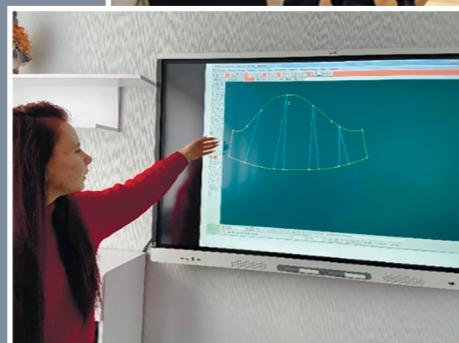
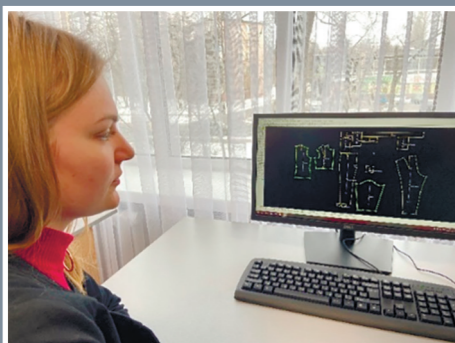

Єлізавета Шульга та Антон Година, здобувачі освіти групи 2108, 1 курс, Ніжинського професійного аграрного ліцею готують обіди військовим

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ САПР «JILIVI» У ПІДГОТОВЦІ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

Матеріал читайте на с. 18 – 20

Відкриття регіонального навчально-практичного центру сучасних швейних технологій та дизайну «Імперія моди»

Здобувачі освіти опановують практичні знання з розмноження деталей одягу, у програмі «Конструктор» під час вивчення дисципліни «САПР швейних виробів»

ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЯ ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Матеріал читайте на с. 50 – 52

Випускна група здобувачів освіти з професії «Різьбяр по дереву та бересті» ДНЗ «Художнє професійно-технічне училище імені І. П. Станька», з дипломними роботами «Декоративна таріль у техніці яворівського різьблення»

Пам'ятний декоративний пласт, виконаний на знак подяки учням школи міста Варвік (Велика Британія) за придбання авто медичної допомоги для Збройних Сил України виконавці проєкту Василь Гевало, директор училища і Андрій Коцун, випускник училища 2006 року

Декоративна карта-пазл України «Єдині-непереможні!» створена до Дня Конституції України 2022 року. До розміщення областей на карті залучалися діти внутрішньо-переміщених осіб з областей, де тривають бойові дії

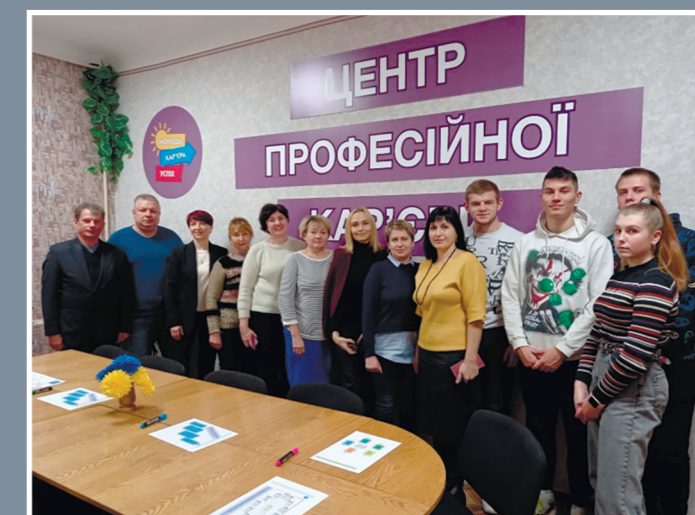

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В АГРАРНОМУ ЛІЦЕЇ

Матеріал читайте на с. 23 – 25

Січковий полк ім. Максима Кривоноса

Відкриття Центру професійної кар'єри в ДНЗ «Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області»

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

№ 2 (95) 2022

КВІТЕНЬ – ТРАВЕНЬ – ЧЕРВЕНЬ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ НАПН УКРАЇНИ

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить чотири рази на рік. Заснований у 1997 році
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія KB № 23535-13375ПР від 31.08.2018 р.
Схвалено вченою радою
Інституту професійної освіти НАПН України
(протокол № 7 від 30.05.2022 р.)

Передплатний індекс 48764

Склад редакційної колегії науково-методичного журналу
«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР, ГОЛОВА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Нелля Ничкало – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валентина Радкевич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту професійної освіти НАПН України

Людмила Базиль – доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Валерій Булгаков – кандидат політичних наук, доцент, директор ДВНЗ «Київський коледж будівництва, архітектури та дизайну», голова правління Громадської організації «Всеукраїнська асоціація працівників закладів І – ІІ рівнів акредитації»

Валентина Гордієнко – кандидат педагогічних наук, учений секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України

Інна Гриценко – кандидат педагогічних наук, доцент, старший науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України (відповідальний секретар)

Роман Гуревич – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Навчально-наукового інституту педагогіки, психології та підготовки фахівців вищої кваліфікації Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Юрій Зінковський – доктор технічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, професор кафедри конструювання та виробництва радіоапаратури Національного технічного університету України «КПІ» імені Ігоря Сікорського

Тетяна Іщенко – кандидат педагогічних наук, професор, директор Державної установи «Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти» МОН України

Петро Коржевський – начальник Управління освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації

Катерина Мірошніченко – президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти

Василь Петрович – директор ДНЗ «Київський професійний коледж з посиленою військовою та фізичною підготовкою»

Людмила Шевчук – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області

Ольга Щербак – доктор педагогічних наук, доцент, член-кореспондент НАПН України, директор Київського професійно-педагогічного коледжу імені Антона Макаренка, керівник Українського аналітичного центру професійної освіти «Національна обсерваторія»

Франтішек Шльосек – доктор педагогічних наук, професор Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, голова Наукового педагогічного товариства «Польща – Україна», іноземний член НАПН України

Ірина Шумік – кандидат наук з державного управління, генеральний директор Директорату професійної освіти МОН України

ЗМІСТ

СТОРІНКА ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА

Ничкало Нелля. Професійна освіта у 30-літній історії НАПН України..... 2

У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ АСОЦІАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
Мірошніченко Катерина. Героїчні будні професійної освіти в умовах воєнного стану: нові підходи до навчання і виховання 6

ІННОВАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

Нестеренко Галина. Дуальна форма навчання: проблеми і переваги впровадження 10

Усік Ірина, Рибак Олена. Технічні інновації як інструмент удосконалення освітнього процесу 12

Падалка Юлія. Розвиток креативності та професійної компетентності майбутнього працівника сфери обслуговування 16

ФАХОВА ПЕРЕДВИЩА ОСВІТА

Ходякова Марина. Використання програмного комплексу САПР «Julivi» у підготовці фахових молодших бакалаврів 18

ВИХОВАННЯ

Демен Тетяна. Морально-етичне виховання учнівської молоді у гуртожитках закладів професійної освіти 21

Карпенко Ліна. Особливості виховної роботи в аграрному ліцеї 23

Матвієнко Сергій. Діяльність літературно-драматичного гуртка «Крила» в умовах дистанційного навчання 26

ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА

Поклад Світлана. Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу в умовах пандемії 29

Дубина Лариса, Забаровська Світлана, Поклад Світлана. Інклюзивне освітнє середовище для навчання осіб з особливими освітніми потребами 32

СПІВПРАЦЯ З РОБОТОДАВЦЯМИ

Гончаров Едуард. Організація роботи наглядових (піклувальних) рад у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Донецчини 35

Могильницький Микола. Партнерство закладів професійної (професійно-технічної) освіти зі стейкхолдерами 39

Василиненко Віктор. Трансформація професійної освіти регіону 42

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ

Ткаченко Михайло. Освітньо-інформаційний центр професійної кар'єри 45

Сидоренко Роман, Маховка Вячеслав. Популяризація робітничих професій у соціальних мережах 47

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ

Сліпчишин Лідія, Гевало Василь. Професійно-художня освіта: проблеми і шляхи їх розв'язання 50

МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

Головешкіна Тетяна. Співпраця з американською благодійною організацією Sublimitas 53

Пеховка Максим. Проект EdUP в умовах DIGITAL освіти 55

З ДОСВІДУ РОБОТИ

Ткач Наталія. Інноваційний досвід професійної і загальноосвітньої підготовки здобувачів освіти 58

ВІТАЄМО

Вітаємо із захистом дисертацій 60

ХРОНІКА

Базиль Людмила. Наукова платформа модернізації професійної і фахової передвищої освіти 61

© Усі права захищено. Жодні частина, елемент, ідея, композиційний підхід цього видання не можуть бути скопійованими чи відтвореними в будь-якій формі і ніякими засобами – ні електронними, ні фотомеханічними, у тому числі й ксерокопіюванням, записом або комп'ютерним архівуванням, без письмового дозволу видавця.

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори. Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення прийнятих до друку матеріалів. Рукописи не повертаються. У разі використання матеріалів посилання на журнал є обов'язковим.

© «Педагогічна преса», 2022
© «Професійна освіта», 2022

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА У 30-ЛІТНІЙ ІСТОРІЇ НАПН УКРАЇНИ

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, дійсний член (академік) НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

*А ви думали, що Україна так просто.
Україна – це супер. Україна – це інклюзив.
По ній пройшли всі катки історії.
На ній відпрацьовані всі види випробувань.
Вона загартована найвищим гартом.
В умовах сучасного світу їй немає ціни.*
Ліна Костенко

Цей рік багатий на особливі події, які згуртували український народ і увійшли в історію нашої держави. На жаль, не минула нас сумна і гірка подія – чорна й навіть страшна сторінка в історії України, Європи і світу. Саме такою стала повномасштабна російська агресія проти України, розпочата 24 лютого 2022 року. «Спеціальна операція» в брехливій путінській політиці принесла на нашу землю багато біди: звірство, кровопролиття, вбивство мирного населення. Тисячі дітей залишилися сиротами, тисячі матерів уже ніколи не побачать своїх синів, тисячі жінок стали вдовами. Зруйновано багато населених пунктів, 8 млн українців залишили свої домівки й стали внутрішніми переселенцями, понад 6 млн – українськими біженцями за кордоном, з них понад 4 млн – у Республіці Польща. Десятки тисяч і мільйони покалічених доль, ненароджених дітей, травмованих душ і сердець...

В умовах воєнного стану вчені НАПН України «боронять незалежність і суверенність нашої України, роблять усе можливе для підтримання громадян України, їхньої обороноздатності, психологічного здоров'я й витримки» (В. Кремень). 4 березня Національна академія педагогічних наук України мала 30-літній ювілей. Саме 4 березня 1992 року перший Президент України Леонід Кравчук підписав Указ № 124 про заснування Академії педагогічних наук України як вищої галузевої наукової установи, покликаної забезпечувати «комплексний розвиток педагогічної науки, теорії і методики освіти в Україні, розроблення науково-методичних засад відродження національної школи». Президентом-організатором Академії відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 16 червня 1992 р. було призначено доктора педагогічних наук, професора Миколу Ярмаченка. Упродовж 25 років (від 18 грудня 1997 р.) Академію очолює Василь Кремень, доктор філософських наук, професор, академік НАН України і НАПН України.

© Ничкало Н., 2022

Навіть короткий ретроспективний аналіз об'єктивно потребує звернення до Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), затвердженої постановою Кабінету Міністрів від 3 листопада 1993 р. № 896. Цінність цього документа полягає в тому, що в ньому визначено стратегічні завдання й шляхи реформування усіх підсистем системи освіти, в тому числі й професійної. Над його підготовкою працювали робочі групи за кожним напрямом, до складу яких входили і талановиті педагоги, і відомі вчені – представники різних галузей наукового знання, а серед них і професійної педагогіки. Запам'яталися ті гострі дискусії щодо назви цієї освітянської підсистеми – *професійна освіта*. І це було науково обґрунтовано, відповідало світовим тенденціям і, на нашу думку, мало прогностичне значення.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») є окремий підрозділ «Професійна освіта», у якому визначено стратегічні завдання реформування професійної освіти. Вони полягали у наступному: створення умов для здобуття громадянами робітничих професій відповідно до покликань, інтересів, здібностей, фізичного стану; підвищення їх виробничої кваліфікації і перепідготовки на рівні науково-технічних досягнень; забезпечення загальнодержавних і регіональних потреб у кваліфікованих кадрах, конкурентоспроможних в умовах ринкових відносин; виведення професійної освіти в Україні на рівень досягнень розвинутих країн світу.

Пригадаємо ще один важливий документ. Два десятиліття тому Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 було затверджено Національну доктрину розвитку освіти. У цьому документі загальнодержавного значення (у розділі VII «Рівний доступ до здобуття якісної освіти») було визначено шляхи досягнення цієї мети: у дошкільній, загальній середній, позашкільній, професійно-технічній і вищій освіті. Окремий розділ (восьмий) присвячено безперервній освіті, навчанню протягом життя.

Запропоновано також основні напрями та шляхи реформування професійної освіти. На нашу думку, вони й нині є актуальними, зокрема: розроблення та впровадження науково обґрунтованої методики визначення загальнодержавних, регіональних потреб у працівниках сфери виробництва і послуг за професіями, рів-

нями кваліфікації та потреб у навчальних закладах для їх підготовки; розроблення відповідних кваліфікаційних характеристик і професіограм для різних груп професій на рівні досягнень науково-технічного прогресу; розширення підготовки робітників з числа молоді з порушеннями фізичного та розумового розвитку; розроблення і видання навчальних планів, програм нового покоління національних підручників, навчальних і методичних посібників, дидактичних матеріалів для професійного навчання робітників відповідно до оновленого державного переліку професій і спеціальностей та державних вимог щодо якості й обсягу професійної освіти; здійснення дослідно-експериментальної роботи з питань впровадження педагогічних інновацій, нових методик виробничого навчання; створення на базі окремих професійних навчально-виховних закладів експериментальних майданчиків; демократизація та гуманізація навчально-виховного процесу, створення умов для опанування учнями надбанями національної та загальнолюдської культури, виховання у них високих моральних і громадянських якостей; організація професійного навчання громадян України у передових країнах світу, розширення підготовки та перепідготовки робітників з числа іноземних громадян у вітчизняних професійних навчально-виховних закладах; створення системи економічної мотивації професійного навчання громадян та заохочення участі підприємств, організацій, установ у розвитку професійної освіти, надання їм податкових пільг та економічних стимулів тощо.

Минає 9 років – і «професійна освіта», як назва цієї системи, зникає з державних документів. Безумовно, це було спричинено передусім різними політичними впливами й навіть тиском та відсутністю у керівників відповідних органів державної влади політичної волі щодо виваженого й розумного вирішення цього питання.

Така ж доля спіткала й проект Концепції розвитку професійної освіти в Україні, розроблений ученими АПН України разом з управлінням професійно-технічної освіти МОН України. Після бурхливої дискусії на спільному засіданні колегії МОН України та Президії АПН України, що відбулося 5 липня 2004 року, цю Концепцію було затверджено з такою назвою: «Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні»... Цей приклад, і таких ми б могли навести чимало, свідчить, що проблеми підготовки виробничого персоналу і в незалежній Україні були на вістрі політичної боротьби. І це не випадково. Українську профтехосвіту неодноразово хотіли «загнати» під російську модель «початкової професійної освіти».

Ще одна ювілейна дата. Майже чверть століття тому (10 лютого 1998 року) було прийнято Закон України «Про професійно-технічну освіту». До речі, це був перший закон у пострадянських республіках. Уже третій рік триває «перетягування канатів» щодо назви нового закону: «Про професійну освіту» чи «Про професійно-технічну

(професійну) освіту»? Боротьба продовжується, хоча новий закон украї необхідний для забезпечення підготовки виробничого персоналу нової генерації для повоєнної відбудови України.

У ті часи було чимало прихильників переведення української професійної освіти на російські рейки «початкової професійної освіти». Не раз і в пресі, і під час дискусій на різних зібраннях ми відповідали: «Це вже було понад сто років тому». Почитайте документи Державної ради Царської Росії за 1888–1889 роки. Вони опубліковані в енциклопедичному виданні «Профтехосвіта України: XX століття» (К.: Видавництво «АртЕк», 2004. – 876 с.).

Результати таких дискусій і не завжди науково обґрунтованих підходів, що перебували під потужним впливом радянських стереотипів, неодмінно знаходили відображення у законодавчих актах та в нормативно-правових документах. А далі – жорсткий контроль. Все це гальмувало випереджувальний інноваційний розвиток системи професійної освіти в Україні.

У цьому контексті наведемо ще один приклад. 8 травня 1996 року Президент України Леонід Кучма підписав Указ «Основні напрями реформування професійно-технічної освіти України». Автору випала висока честь працювати над підготовкою проекту цього законодавчого акту з Анатолієм Сімаком (начальником Управління професійних навчальних закладів Міністерства освіти України), Віталієм Томашенком (головним консультантом секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань освіти і науки), Ольгою Щербак (директором Київського індустріально-педагогічного коледжу, директором Українського аналітичного центру професійних навчальних закладів «Національної обсерваторії» Європейського фонду освіти), Віктором Василенком (заступником начальника Управління освіти Дніпропетровської обласної державної адміністрації (нині – Управління освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації)) та іншими досвідченими колегами. Передусім було здійснено об'єктивний аналіз стану цієї освітньої системи. Зазначалося, що «Україна успадкувала розвинуту систему професійно-технічної освіти. До її складу входить 1160 державних професійно-технічних закладів освіти. Крім цього, функціонує широка мережа галузевих навчально-курсівих комбінатів, у яких проводиться початкова професійна підготовка та підвищення кваліфікації робітників...»

Разом з тим перебування профтехосвіти у складі загальносоюзної освітньої системи, жорстка централізація її планування і управління мали негативні наслідки. Підготовка робітничих кадрів була спрямована значною мірою на задоволення потреб економіки адміністративно-командного типу, переобтяженої військово-промисловим комплексом, унаслідок чого нині не вистачає кваліфікованих працівників у соціальній сфері, готельному господарстві, у сферах туризму, бізнесу, побуту, комунальної служ-

би тощо. Професійно-технічна освіта не була зорієнтована на підготовку робітників для праці в умовах ринкової економіки.

До того ж централізоване визначення змісту освіти, розроблення навчальних планів та програм, підручників уніфікувало навчальний процес, обмеживши можливість адаптації професійно-технічної освіти до потреб економіки в конкретних регіонах, призвело до вузькопрофільності у підготовці робітничих кадрів».

На той час це був перший Указ Президента України, у якому сформульовано висновок щодо серйозних недоліків та упущень у державній політиці щодо підготовки виробничого персоналу. Незаперечні факти свідчили про те, що «розвиток професійно-технічної освіти уповільнився, вона відстала від динамічних змін у суспільстві», і потребувала реформування. Здійснення реформ було запропоновано десятима напрямками.

За кожним з них було визначено, що саме необхідно конкретно зробити. Незаперечним є те, що цей Указ Президента України «підштовхнув» і прискорив доопрацювання та внесення в установленому порядку на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України «Про професійно-технічну освіту».

На основі якісного аналізу документів щодо підготовки виробничого персоналу, її реформування, забезпечення випереджувального розвитку з урахуванням вимог науково-технічного прогресу та результатів наукових досліджень ми дійшли висновку щодо такої тенденції. Спочатку народжується та чи інша ідея, конкретна пропозиція чи сукупність ідей і пропозицій щодо реформування цієї системи. Після її обговорення й організованої експертизи найчастіше затверджується такий алгоритм: створюється робоча група; затверджується її керівник та відповідальні фахівці за окремі напрями; визначаються проміжні і кінцеві терміни подання матеріалів; здійснюється їх обговорення, уточнення й кінцеве редагування. Нарешті, цей документ приймається на загальнодержавному рівні й, зрозуміло, публікується в «Урядовому кур'єрі» та в інших ЗМІ. Органи управління розвитком системи профтехосвіти в областях та м. Києві, а також науково-методичні і навчально-методичні центри і кабінети професійно-технічної освіти організовують і спрямовують діяльність педагогічних колективів на виконання визначених інноваційних завдань. Минає рік-два і ... включаються незрозумілі й нічим не виправдані гальмівні механізми. І так було не раз.

Як бачимо, у перше десятиліття незалежності України було розроблено і прийнято закони та нормативно-правові документи, що мали стати фундаментом державної політики. На теоретичному рівні це реально відбулося. А як практично реалізується державна політика щодо розвитку цієї системи в нашій державі? На це питання не можна дати однозначної відповіді.

По-перше, тому що немає політичної волі щодо пріоритетності підготовки сучасного виробничого персоналу – тих інтелектуально сильних «золотих рук», від яких залежить розвиток різних секторів економіки.

По-друге, непослідовність і відсутність наступності у реалізації прийнятих законодавчих актів і державних програм, у яких декларувались високі цілі і завдання та зобов'язання органів державної влади різних рівнів щодо формування людського капіталу. На наше переконання, в цю справу треба вкладати необхідні кошти і зусилля, а не маніпулювати таким глибоким філософсько-економічним поняттям. Результат цього досить сумний: не виконано понад 50 державних програм з цієї надзвичайно важливої проблеми. Причини – різні. Основні – безвідповідальність і байдужість до долі мільйонів юнаків і дівчат, формальна демонстрація патріотизму й любові до України і турботи про її майбутнє. Це неминуче призводить до недостатньої ефективності підготовки молоді до самостійної трудової діяльності.

По-третє, багатолітнє тривале «вимивання» молодого покоління з України. Наших хлопців і дівчат охоче приймають до закордонних професійних шкіл та інших закладів освіти без ЗНО, вони отримують стипендію, не оплачують за навчання, їм надаються гуртожитки та гарантовано працевлаштування... До помилки у реалізації державної політики ми відносимо дуже поспішне, не обґрунтоване й не підготовлене рішення щодо «скидання» закладів системи профтехосвіти на місцеві бюджети, починаючи з 2015 року. Критерій таких антидержавних дій був єдиний – скорочення фінансування, здешевлення професійної підготовки, щорічне зменшення витрат на цю систему з державного бюджету.

По-четверте, ігнорування необхідності вирішення на законодавчому рівні питання щодо пільгового оподаткування роботодавців, які цілеспрямовано займаються підготовкою кваліфікаційних фахівців й реально надають допомогу закладам професійної освіти.

По-п'яте, недооцінка винятково важливої ролі педагогічного персоналу – викладачів, майстрів виробничого навчання, інструкторів, методистів та інших працівників. Вони й надалі отримують низьку заробітну плату, для них не передбачено будь-яких соціальних пакетів, а про забезпечення житлом молодих інженерів-педагогів уже давно забули...

Безумовно, це лише п'ять проблем, що потребують розв'язання на загальнодержавному рівні. А до них можна ще додати ще й 15, і 25, і 35... Адже дрібниць тут немає. Державна політика щодо підготовки сучасного виробничого персоналу має реалізовуватись цілісно з прогностичним баченням і спрямуванням.

За це треба боротись, об'єднувати зусилля з громадськими організаціями, роботодавцями, соціальними партнерами. НАПН України, її Президія, Відділення професійної освіти і освіти дорослих так і діють. Переконливим свід-

ченням цього є Біла книга національної освіти (2010 року), Національні доповіді про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (2011, 2016, 2021 рр.). У кожному із цих науково-аналітичних документів є розділи, присвячені проблемам розвитку професійної освіти і освіти дорослих. На засіданнях Президії і бюро Відділення професійної освіти і освіти дорослих щороку заслуховуються болючі, актуальні питання, схвалюються інноваційні концепції і методики, визначаються перспективи (Професійна освіта України на шляху до євроінтеграції (1992–2017) К.: ДП «Інформ.-аналіт. агенство», 2018. – 358 с.).

Відділення педагогіки і психології професійно-технічної освіти, засноване у 1997 році (з 2008 року – Відділення професійної освіти і освіти дорослих), приділяє особливу увагу науково-методичному супроводу цієї системи, її інноваційному, випереджувальному розвитку, співпраці з навчально (науково)-методичними центрами (кабінетами) професійно-технічної освіти в областях (1992–1999 рр.). Упродовж останніх років набула розвитку співпраця з Всеукраїнською асоціацією працівників професійно-технічної освіти, яку з 2019 року очолює Катерина Мірошніченко.

Ще у 1997 р. було засновано всеукраїнський науково-методичний журнал «Професійно-технічна освіта» (з 2018 р. – «Професійна освіта») та низку регіональних видань: «Вісник профосвіти» (Харків, 1992), «Професійна освіта: теорія і практика» (Харків, 1995), «Професійна освіта» (Хмельницький, 1993). Нині досягнуто високого рівня науково-видавничої діяльності (за 2021 р. видано понад 20 монографій, підручників, навчальних методичних посібників тощо).

Результатом 15-літньої боротьби стало створення у 2006 р. Інституту професійно-технічної освіти (з 27 січня 2022 р. – Інститут професійної освіти НАПН України). У 1993–2005 рр. проблемами науково-методичного забезпечення підготовки виробничого персоналу займався Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (до 2008 р. – Інститут педагогіки і психології професійної освіти).

Потужна інноваційна діяльність цього академічного інституту, який з 24 листопада 1993 р. до 28 серпня 2014 р. очолював академік Іван Зязюн, вплинула на посилення уваги до досліджень проблем професійної педагогіки в нашій державі. Це пробудило інтелектуальний потенціал творчих педагогів закладів профтехосвіти. У спеціалізованій вченій раді цього інституту розпочалися захисти кандидатських і докторських дисертацій талановитими педагогами і керівниками профтехучилищ і вищих професійних училищ. Такий інноваційний науково-педагогічний камертон прийняв і продовжив Інститут професійної освіти, який спочатку очолював член-кореспондент Віктор Сидоренко (1951–2013), а з квітня 2008 року – академік Валентина Радкевич.

Наші академічні інститути започаткували системну співпрацю з навчально-методичними цен-

трами і кабінетами професійно-технічної освіти в областях та м. Києві. Її результат – трансформація частини цих методичних служб у науково-методичні центри. На наше переконання, у недалекому майбутньому всі методичні підрозділи мають стати науково-методичними. А в закладах професійної освіти неодмінно буде введено посади заступника директора з науково-експериментальної роботи. Фантазія? Ні! Це – об'єктивна потреба сьогодення. Адже без наукових підходів, без експериментів неможлива інноваційна дидактика професійної освіти та медіальна педагогіка. Ігнорування або недооцінка важливості обґрунтування наукових засад підготовки сучасного виробничого персоналу може призвести до примітивізації і навіть деградації. На щастя, сучасній українській професійній освіті це не притаманно. Хоча, на наш сором, є й такі керівники, які забороняють педагогічним працівникам здійснювати дослідження, захищати наукові праці й... навіть публікуватися в науково-методичних журналах, до речі, й у часописі «Професійна освіта». Така бюрократична «хвороба» є небезпечною, та її можна вилікувати досить швидко. Адже інтелектуальний творчий потенціал наших педагогів змете сирість і бездарність «чорної педагогіки» (за Б. Сліверським) й широко відкриє шляхи для філософії і педагогіки серця до учнів і студентів, любові до системи професійної освіти, до України.

За участю вчених Інституту професійної освіти НАПН України підготовлено законопроект «Про професійну освіту», науковці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України доклали чимало зусиль до розроблення проекту Закону «Про освіту дорослих».

В умовах воєнного стану, спричиненого повномасштабною російською агресією проти України, педагогічні працівники закладів професійної освіти виявляють справжній героїзм і мудрість у справді грандіозній волонтерській діяльності, сердечному прийому десятків тисяч внутрішньо переміщених осіб (морально-психологічний підтримці, створенні необхідних побутових умов, організації харчування). Водночас викладачі, майстри виробничого навчання і керівники закладів професійної освіти продовжують здійснювати освітній процес в умовах дистанційного/змішаного навчання.

Українською професійною освітою не можна не пишатися. У неймовірно складних умовах воєнного стану вона діє високо відповідально, кваліфіковано, творчо, випереджувально й прогностично. Особливої шани і подяки заслуговують також учені академічних інститутів, які добровільно вступили до Збройних Сил України й захищають нашу Батьківщину (кандидати педагогічних наук Олександр Базелюк, Геннадій Кононенко та інші вчені). Любов до України, правдивий патріотизм, високий професіоналізм і кордоцентризм наших учених і педагогічних працівників закладів професійної освіти – запорука успішного формування людського капіталу Незалежної України.

ГЕРОЇЧНІ БУДНІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: НОВІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Катерина МІРОШНИЧЕНКО, президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти, м. Київ

Початок віроломного нападу Росії на Україну припав на період підготовки закладів професійної (професійно-технічної) освіти до конкурсного відбору на створення нових навчально-практичних центрів галузевого спрямування, модернізації матеріально-технічної бази в рамках реалізації проекту «EU4 Skills. Кращі навички для життя», доопрацювання нових нормативно-правових актів у сфері професійної освіти (передусім довгоочікуваного Закону «Про професійну освіту та професійне навчання»), активних тренінгів переможців регіональних етапів конкурсів професійної майстерності для участі у Всеукраїнському конкурсі «WorldSkills-2022» та вирішення інших потрібних та продуктивних питань. Та все перекреслила війна... Те, що здавалося таким важливим і необхідним, відійшло на інший план, а головним завданням для всіх стало одне – «Працюймо для Перемоги!».

На перший план в умовах воєнного стану вийшла якісна організація підготовки кваліфікованих кадрів за короткий проміжок часу, акцентування уваги на підвищенні кваліфікації та перепідготовці дорослого населення і тимчасово переміщених осіб, надання прихистку громадянам, які змушені були покинути свої домівки, організація волонтерської діяльності для потреб фронту та для людей, що опинилися у скрутному становищі.

І заклади професійної освіти продемонстрували неймовірний рівень патріотизму та гуманізму, професіоналізму та самопожертви. Із перших днів війни працювали всі: педагоги, учні, увесь персонал, батьки та рідні працівників за графіком 24 на 7, без вихідних... Заклади стали рідною домівкою для тисяч людей... Потрібно було прихистити, розселити, нагодувати, одягти, забезпечити роботою, виконати замовлення фронту щодо пошиття необхідної амуніції, приготування їжі, виготовлення захисних засобів і спорядження. З-поміж перших добровольців, які поповнили лави Збройних Сил України – випускники, учні та працівники закладів професійної освіти. Нині не знайдеться закладу, який би не поніс гірких втрат та не оплакував своїх Героїв, які полягли мужньо захищаючи свою Вітчизну...

Для організації діяльності у таких складних умовах заклади потребують відповідної допомоги.

тому ВАПП налагодила зв'язки із багатьма громадськими та волонтерськими організаціями, що сприяють матеріально-технічному забезпеченню роботи закладів та відновленню їх діяльності в особливо постраждалих районах.

Так, на основі Меморандумів про співпрацю з Конфедерацією роботодавців України та Інститутом професійних кваліфікацій задля швидкої відбудови знищеної інфраструктури закладів професійної освіти проводиться постійний моніторинг щодо пошкоджень і руйнувань закладів професійної освіти російським агресором. Ця інформація систематизується, накопичується та передається міжнародним організаціям для організації гуманітарної допомоги. Триває пошук партнерів, здатних надати адекватну фінансову, матеріально-технічну та організаційну допомогу не лише закладам, а й працівникам та здобувачам освіти з боку міжнародних фондів, іноземних приватних та юридичних осіб.

За пропозицією ВАПП для надання допомоги закладам та учасникам освітнього процесу було залучено учасників проекту «Популяризація професій та освіти у сфері енергоефективності», компоненту «Професійні кваліфікації» програми «Просування енергоефективності та імплементації Директиви ЄС з енергоефективності в Україні» (2020–2025), що реалізується в Україні компанією Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH за дорученням Уряду Німеччини та Швейцарії. Цей проект спрямований на досягнення цілей сталого розвитку в Україні за рахунок побудови ефективної системи підготовки кадрів в сфері енергоефективності та енергозбереження, зокрема формування позитивного сприяння та привабливості професійних кваліфікацій робочих спеціальностей, що пов'язані з енергоефективністю, у сучасному суспільному економічному просторі країни. Наразі в умовах воєнного стану керівництвом проекту вирішується питання щодо надання адресної гуманітарної допомоги закладам-учасникам реалізації проекту у 2021–2022 роках та матеріально-технічному забезпеченню його реалізації у 2022–2023 роках, зокрема, готується до відправки партія комп'ютерної техніки та комплектуючих до неї.

На основі меморандуму про співпрацю із компанією AREMA підтримано ініціативу про запо-

чаткування нового всеукраїнського освітнього онлайн-проекту для підлітків від 14 до 17 років із програмування та підприємницької грамотності WeBenefit. До його реалізації AREMA залучила підприємців та фахових викладачів, у період воєнного стану навчання та тестування безкоштовне. Передусім проект спрямовано на молодь, яка стала вимушеними переселенцями, з метою адаптації на новому місці.

З ініціативи Голди Виноградської, яка очолює штаб волонтерського руху закладів, що готують фахівців швейного профілю, та відповідних підприємств, направлено звернення до багатьох міжнародних організацій із проханням надати фінансову допомогу у придбанні матеріалів, що використовуються для пошиття амуніції для ЗСУ. І така допомога надійшла, що сприяє швидкому виконанню замовлень для потреб територіальної оборони та Збройних Сил України.

Регіональними осередками ВАПП координується робота волонтерських центрів, створених на базі закладів професійної освіти, які опікуються питаннями організації харчування переселенців, національної поліції, територіальної оборони; поселенням у гуртожитках та навчальних корпусах закладів освіти переселенців; здійснюють виготовлення захисних металевих конструкцій; пошиття необхідної амуніції для ЗСУ та сил територіальної оборони, виготовлення харчових концентратів та продуктів швидкого приготування; надають перукарські послуги переселенцям та ЗСУ; здійснюють інші напрями волонтерської діяльності.

Професійна освіта впевнено дивиться у майбутнє. Для нас надзвичайно важливо знайти нових здобувачів професійних кваліфікацій, провести активну профорієнтаційну кампанію, оскільки перед Україною поставили завдання відновлення зруйнованої інфраструктури, виконання ремонтних робіт та технічного обслуговування техніки, передусім, військового спрямування, проведення сільськогосподарських робіт, надання побутових послуг та харчування переселенців, представників військових та охоронних структур. Проте, головним завданням залишається організація ефективного та якісного навчання навіть у таких складних умовах – це сфера відповідальності закладів професійної освіти сьогодні.

Надзвичайно важливим складником переходу роботи закладів професійної освіти на нові умови організації освітнього процесу є оновлення нормативно-законодавчої бази. Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій з ініціативи народного депутата України Ольги Коваль було розроблено законопроект за № 7293 про внесення змін до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» щодо окремих аспектів підготовки кваліфікованих робітників в умовах воєнного стану та відновлення економіки», який ухвалений у першому читанні Верховною Радою України 22 травня 2022 року.

Міністр освіти і науки Сергій Шкарлет зазначив: «Проведено копітку роботи, що суттєво оновила законодавчу базу професійної освіти. Запропоновані зміни освіжать систему професійної освіти, дозволяють наблизити її до реалій війни та сучасного ринку праці. Ми прогнозуємо, що новації сприятимуть зниженню рівня безробіття та забезпечать швидку пере-кваліфікацію тих, хто втратив роботу» (Новини професійної освіти № 44 yet.mon.ukraine@gmail.com)

1 квітня 2022 року прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування національної системи кваліфікацій» (реєстраційний № 4147), який унормовує наступні питання через внесення змін до КЗпП, Закону України «Про оплату праці», Закону України «Про освіту», а саме:

- Пріоритетність професійного стандарту над кваліфікаційною характеристикою (внесені зміни до ст. 96 КЗпП та ст. 6 Закону України «Про оплату праці»);

- Розроблення та затвердження професійних стандартів саме розробниками (внесені зміни до ст. 42 КЗпП);

- Інтеграція часткових кваліфікацій у трудове законодавство України (внесені зміни до ст. 41, 21 КЗпП), а саме:

- внесення терміна «часткова кваліфікація» до КЗпП,

- прийняття до уваги при укладенні трудового договору виду занять (професія), повної або часткової професійної кваліфікації, якою володіє особа.

- Статус, склад, завдання, права Галузевих рад із розроблення професійних стандартів (внесені зміни до ст. 391 Закону України «Про освіту»).

Ці зміни дають можливість закладам професійної освіти самостійно розробляти та упроваджувати у освітній процес короткострокові освітні програми, що надають змогу здобувачам професійних кваліфікацій отримати часткові кваліфікації та бути більш мобільними на ринку праці.

Ще один законопроект розроблений Комітетом Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за ініціативи народного депутата України Ольги Коваль та зареєстрований у Верховній Раді України від 18.04.2022 р. за № 7294 «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо фінансування закладів професійної (професійно-технічної) освіти».

Прийняття цього законопроекту врегулює врешті-решт право на підготовку фахових молодших бакалаврів за регіональним замовленням у закладах професійної освіти та сприятиме масштабному відновленню державного замовлення на підготовку фахівців за професіями, які є найбільш затребувані у воєнний час та в період післявоєнної відбудови.

14 квітня 2022 року Верховна Рада України прийняла за основу та в цілому законопроект

№ 7272 щодо внесення зміни до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо відстрочення від призову на військову службу під час мобілізації деяких категорій громадян».

Зокрема, перелік осіб, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації, доповнили такими категоріями, як учні і викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

Внесені до законодавства зміни убезпечать від загрози зриву проведення освітнього процесу і практичної підготовки у закладах професійної освіти та сприятимуть наповненню ринку праці кваліфікованими робітниками (будівельниками, електриками, машиністами, токарями, сантехніками тощо).

В умовах воєнного та післявоєнного періоду ринок праці гостро відчуватиме потребу у фахівцях робітничих професій. Саме брак кваліфікованих кадрів може стати перешкодою у якнайшвидшій відбудові економіки та країни загалом, тому безперервна підготовка робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти набуває надзвичайно важливого значення. Цей Закон подано на підпис Президенту України ще 15 квітня 2022 року, чекаємо на його підписання.

Перед системою професійної освіти постає гостра необхідність поєднання традиційних організаційно-методичних підходів із такими, які забезпечували б комплексну особистісну, професійну й психологічну готовність здобувачів професійної освіти до професійної діяльності дистанційно, на основі використання інноваційних засобів і ресурсів, пропонувананих інформаційно-комунікаційним середовищем. Актуальними стали питання розроблення й обґрунтування механізмів використання загальних інформаційних та інформаційно-освітніх просторів, електронних навчальних платформ, дистанційних курсів, короткотермінових навчальних програм для потенційних користувачів. Проте, методи й технології професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної освіти ще є недостатніми у своїх можливостях щодо забезпечення належного рівня сформованості професійної компетентності майбутніх працівників. Тому в організації якісної професійної підготовки майбутніх фахівців першочергово постає проблема готовності педагогів професійної освіти до ефективного використання всіх ресурсів інформаційно-комунікаційного середовища та сучасних методів організації освітнього процесу. Актуальним є завдання щодо підвищення рівня сформованості професійної компетентності педагогів у побудові різних моделей освітнього процесу, зокрема й дистанційне навчання майбутніх кваліфікованих робітників.

Інтенсивне використання інформаційно-комунікативних технологій спонукало до переосмис-

лення змісту освіти та професійної підготовки майбутніх фахівців. Тепер інформація потрібна для подальшого практичного застосування та її перетворення на знання, а вміння працювати з інформацією стає однією з важливих компетенцій сучасного фахівця в новій трансформації суспільства. У такому контексті однією з основних форм підготовки стає дистанційне навчання, яке здатне відповісти на запити суспільства під час воєнного стану.

Дистанційна освіта є також одним із засобів підвищення конкурентоспроможності українських закладів професійної освіти в європейському освітньому просторі та входження їх на світовий освітній ринок, долучення до міжнародних проектів та програм у сфері дистанційної професійної освіти.

Матеріально-технічне забезпечення платформи для активного запровадження дистанційної форми навчання в закладах професійної освіти стає більш доступним за участі в експериментальних проектах міжнародних корпорацій в сфері інформаційних технологій. Оскільки дистанційне навчання не є статичним явищем, а розвивається швидко та динамічно, важливо визначити ключові характеристики дистанційної професійної освіти на цей період:

1. Використання терміна «дистанційна освіта» є більш доречним при позначенні дистанційної освіти як цілісного освітнього явища; «дистанційне навчання» зазвичай використовується для акценту саме на організацію освітнього процесу, а не кінцевий результат; дистанційне навчання є складником дистанційної освіти, оскільки співвідноситься з формою отримання чи надання освітніх послуг, що є однією із класифікаційних ознак освіти.

2. Активне впровадження дистанційної форми навчання в освітній процес зумовило перегляд загальнодидактичних принципів навчання та їх оновлення відповідно до вимог професійної підготовки сучасного фахівця, а саме: випереджувальної освіти; гуманістичної освіти; оптимізації; міждисциплінарних та міжпредметних зв'язків; проблемно-діяльнісного навчання; свідомої, навчально-пізнавальної активності; індивідуалізації навчання; фахової зацікавленості, креативної орієнтації на творчі можливості фахівців; зв'язку навчання з практичною діяльністю; доцільності використання нових інформаційних технологій; забезпечення безпеки інформації; відповідності технологій навчання адекватним моделям дистанційного навчання; мобільності навчання.

3. Дистанційна освіта потребує створення відповідного віртуального освітнього середовища. Адміністрація закладів професійної освіти має розв'язувати цю проблему системно, водночас педагоги можуть самостійно використовувати ресурси, що пропонуються пересічному користувачу інтернету: соціальні мережі, блоги, вікі-сторінки тощо.

Сучасні методичні підходи до роботи за дистанційною формою навчання зумовлюють необхідність максимального залучення здобувачів до активного навчання, що підвищує їхню мотивацію до здійснення професійної підготовки засобами дистанційного навчання; швидкості зворотного зв'язку, постійної присутності педагогічного працівника, систематичних консультацій, створення спеціального форуму для спілкування та взаємодії між педагогами та здобувачами освіти.

Для організації підготовки здобувачів професійних кваліфікацій за дистанційною формою навчання необхідно в організаційному, методичному, науковому та управлінському аспектах вирішити такі завдання:

- організаційно, функціонально і структурно перебудувати систему професійної освіти;

- опрацювати методи, засоби та технології оцінювання рівнів навчальних досягнень і професійної компетентності випускників закладів професійної освіти із застосуванням форм дистанційного навчання;

- розробити концептуальні, теоретичні та методичні основи професійної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації працівників за дистанційною формою навчання;

- забезпечувати впродовж життя здобуття професійних кваліфікацій різним категоріям дорослого населення у різних формах навчання, у тому числі й за дистанційною;

- обґрунтувати методи, засоби та технології підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів за дистанційною формою навчання;

- створити єдині комп'ютерні мережі закладів професійної освіти, відповідних наукових установ і органів управління професійною освітою;

- створити бази освітніх і наукових даних, забезпечувати захист і рівний доступ до ресурсів цих баз, інтегрувати бази даних до єдиного інформаційного освітнього простору;

- здійснити інформатизацію бібліотечної справи;

- створити системи мас-медіа, що пропонують освітні й науково-популярні програми;

- затвердити економічні механізми стимулювання, функціонування і розвитку здобуття професійних кваліфікацій за дистанційною формою навчання.

У контексті впровадження дистанційної форми підготовки кваліфікованих кадрів, поряд з організаційно-педагогічними завданнями та розробленням засобів комп'ютерно-програмної конвертації, постає завдання забезпечення сумісності електронних навчальних ресурсів у єдиному дидактико-психологічному форматі з метою їх подальшого використання всіма освітянами.

Поширеними моделями в системі освіти європейських країн є такі варіанти організації дистанційного навчання, запропоновані ЮНЕСКО:

1) моноорганізаційно-педагогічна модель – заклад освіти здійснює навчання лише за дистанційною формою;

2) біорганізаційно-педагогічна модель – заклад освіти реалізує як очну, так і дистанційну форми навчання;

3) змішана модель – учні (студенти) очної форми навчання вивчають частину курсів очно, частину – дистанційно;

4) модель консорціуму – об'єднання двох і більше закладів освіти та роботодавців для реалізації освітнього процесу; при цьому партнери обмінюються навчальними матеріалами або перерозподіляють між собою деякі функції;

5) модель за принципом франчайзинга – партнерські заклади освіти передають один одному свої дистанційні курси;

6) модель віддалених аудиторій – лекції та семінари, що безпосередньо проводяться у закладі освіти, транслюються телекомунікаційними каналами у вигляді телепередач, відеоконференцій, радіопередач для здобувачів освіти у віддалених аудиторіях.

Для закладів професійної освіти основою усіх варіантів цих моделей є організація опосередкованої взаємодії суб'єктів освітнього процесу – педагогів і здобувачів освіти у звичних традиційних формах (лекція, семінар, круглий стіл і т. д.) та віддаленого доступу до інформаційних освітніх ресурсів, представлених у форматах електронних підручників, посібників, конспектів лекцій, методичних рекомендацій, практичних завдань, курсових робіт та ін.

Сучасні освітні тенденції вимагають великої гнучкості та динамічності в організації освітнього процесу незалежно від його форм – очної, заочної, дистанційної чи екстернату. Розвиток економіки в умовах воєнного стану створює потребу в професійних кадрах нової формації – висококваліфікованих, із широким колом компетентностей, мобільних на ринку праці. З огляду на це, на всіх рівнях необхідна модернізація процесу підготовки кваліфікованих кадрів та створення нової інформаційно-освітньої системи професійної підготовки, характерними ознаками якої є:

- орієнтація на індивідуальні запити, інтереси, нахили, здібності та здатності людини, яка набуває професійну освіту;

- гнучкість освітнього процесу;

- відкритість для модифікації і розширення;

- простота формування та використання електронних навчальних ресурсів, їх інтегрованість у єдине інформаційне освітнє середовище, незалежно від організаційних форм.

На складному етапі становлення нової сучасної професійної освіти структура нової системи професійної підготовки кваліфікованих кадрів має зберегти і традиційні інституційні елементи, які позитивно зарекомендували себе упродовж багатьох років, та започаткувати нові, орієнтовані на затребувану ринком праці, якісну, мобільну, доступну, престижну професійну освіту впродовж життя.

ДУАЛЬНА ФОРМА НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Галина НЕСТЕРЕНКО, методист ДПТНЗ «Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування», м. Чернігів

Висвітлено досвід упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну (професійно-технічну) освіту на прикладі співпраці Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування з ТОВ «Сівертекс», розкрито переваги та недоліки цієї системи.

Ключові слова: професійна освіта, дуальна форма, заклад освіти, підприємство, здобувач освіти, виробнича практика.

Halyna NESTERENKO

THE DUAL FORM OF EDUCATION: PROBLEMS AND BENEFITS OF IMPLEMENTATION

The article is focused on the process of introduction of dual form of education elements in vocational education on the example of cooperation of Chernihiv Higher Vocational School of Household Services with LLC "Sivertex", reveals the advantages and disadvantages of this system.

Keywords: vocational education, dual form, educational institution, enterprise, student, production practice.

Сучасний розвиток промисловості потребує від закладів професійної освіти інноваційних підходів до навчання майбутніх робітників. Не секрет, що наявна певна розбіжність у поглядах на процес навчання в освітан та роботодавців. Останні бажають отримати мобільного, кваліфікованого робітника, якого не потрібно перенавчати на виробництві. Зважаючи на потреби часу, у сфері освіти розпочато широкомасштабний план модернізації професійної (професійно-технічної) освіти. «Мета модернізації професійної (професійно-технічної) освіти – створення ефективної системи освіти та навчання, яка стане основою економічного зростання держави, складовою сталого розвитку суспільства, запорукою професійної самореалізації та безперервного професійного розвитку особистості упродовж життя відповідно до її інтересів та потреб економіки України», – зазначив міністр МОН України Сергій Шкарлет [1].

Дуальна форма здобуття освіти спрямована на поєднання здобувачами теоретичної підготовки у закладах освіти з практичною – на робочих місцях задля набуття відповідної професійної кваліфікації. Саме у цьому і полягає дуальність – обов'язкове доповнення та удосконалення здобутих теоретичних знань практичним досвідом їх реалізації [3]. При впровадженні цієї форми освіти заклад та роботодавець є рівноправними партнерами, бо останній може брати участь у розробці робочих та індивідуальних навчальних планів і оцінювати результати кожного здобувача. Зацікавленість роботодавців у такій співпраці полягає в бажанні отримати молодого високо-

© Нестеренко Г., 2022

кваліфікованого працівника, який максимально мотивований до роботи на підприємстві одразу після закінчення навчання. Багато спеціалістів вважають, що дуальна форма навчання – це вихід із критичної ситуації, яка склалася на ринку праці.

Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування першим у Чернігівській області та одним з перших в Україні запровадило елементи дуальної форми навчання. Для цього 5 лютого 2019 року було розпочато реалізацію пілотного проекту – співпраці закладу професійної освіти з підприємством «Сівертекс». Потрібно зазначити, що швейне виробництво є одним з найскладніших і трудомістких. Це позначилось на підході до організації навчання учнів. На підприємстві обладнали навчально-виробничу дільницю, де здобувають фах 30 учнів училища, які опановують професії «Швачка. Кравець», а також спеціальність «Технології легкої промисловості» за кваліфікацією «Технолог швейного виробництва».

На урочистому відкритті міський голова **Владислав Атрошенко** у виступі перед майбутніми фахівцями виклав своє бачення розвитку легкої промисловості: «Легка промисловість для Чернігова може бути однією з точок зростання. Я нині бачу це у багатьох підприємствах, у які інвестують значні кошти. Історично Чернігів був містом легкої промисловості, тільки на одному «Чексілі» колись працювало майже вісім тисяч осіб. Але тепер одна з перепон для інвесторів – дефіцит підготовлених кадрів. Вона спричинена, зокрема, певною відірваністю галузі професійно-технічної освіти від замовника, інвестора. Тому це прекрас-

ний приклад того, як поєднали зусилля виробниче підприємство і заклад професійної освіти» [2].

Слова міського голови Владислава Атрошенка повністю збігаються з концепцією дуальної форми навчання. На думку Владислава Атрошенка, зарплати на чернігівських підприємствах теж зростатимуть, досягаючи поступово європейського рівня. Роботодавцям незабаром доведеться йти на це незалежно від бажань, тому що інакше робітники просто виїжджатимуть за кордон. Але одночасно підприємства закуповуватимуть більш складне обладнання, яке дасть можливість одному працівнику виконувати роботу за кількох. Тому в робітників сьогодні є серйозна причина постійно підвищувати свою кваліфікацію, додав міський голова.

Яким чином стала можливою така співпраця? На швейних підприємствах у місті Чернігові на той час був кадровий голод. Найбільша проблема, на думку, роботодавців полягала в тому, що учні мали мало годин практики в умовах реального виробництва впродовж навчання в училищі. Крім того, на підприємстві технічний парк відрізняється від оснащення закладу. Тому випускникам доводилося перенавчатися після отримання диплома, а це втрачати часу та заробітної платні. Так народилася ідея спробувати дуальну освіту. Швейне підприємство ТОВ «Сівертекс» в особі директора В. Лазаренко пішли на співпрацю з Чернігівським вищим професійним училищем побутового обслуговування (далі – ЧВПУ ПО) в особі директора С. Михалко та зробили перші кроки з упровадження елементів дуальної системи.

Розпочиналася робота на підприємстві з укладання тристоронніх договорів з училищем, батьками і підприємством про те, що після випуску учні залишаться працювати на цьому підприємстві. Коштом фабрики створили навчально-виробничу дільницю на території компанії. Для облаштування дільниці закупили нове, сучасне обладнання. Навчально-виробнича дільниця була облаштована спеціально для учнів ЧВПУ ПО, в ній відбуваються всі технологічні процеси: запуск виробів, процес пошиву і завершальна обробка. Проект стартував у лютому, і оскільки учні навчалися з вересня, то вони отримали базову основу знань та умінь в училищі. Знали, що таке швейне обладнання, яке воно за призначенням, розуміли, як працювати з ними, вивчили основи технології обробки швейних виробів. І з лютого почали застосовувати свої знання та вміння на швейному підприємстві.

Велике навантаження лягло на плечі майстрів виробничого навчання. Їм потрібно було перебувати освітній процес зі звичного в навчальній майстерні закладу до вимог виробництва. Змінилася технологія обробки, обладнання, а також форма організації праці. Тож майстру виробничого навчання необхідно скласти технологічну послідовність обробки кожного виробу, розробити схему розподілу праці, а потім учнів міняти робочими місцями для вивчення всього технологічного процесу. Спочатку учні працюють в

цеху під наглядом майстрів виробничого навчання з училища від «А» до «Я». На цьому етапі вони шийють прості моделі: літні сарафани або спідниці. На складах фабрики є багато залишків тканини. І спеціально для учнів конструктор створює моделі, які треба пошити. Згодом майстри постерігають за самостійною роботою учнів, коли відбувається запуск чи випуск продукції. Фахові молодші бакалаври, які опановують спеціальність «Технології легкої промисловості», навчаються виконувати роботу технолога швейного підприємства, тобто складають технологічну послідовність обробки швейного виробу, розподіляють роботу між учнями, слідкують за дотриманням технології обробки, допомагають перевіряти якість виробів. З кожним днем праці учні стають більш відповідальними та впевненими робітниками.

Які переваги для компанії, училища та здобувачів професійної освіти? Учні ознайомлюються з виробництвом. Це мотивує їх, бо вони проходять виробничу практику більше часу, опановують не лише технології та обладнанням, а й знайомляться з колективом, керівництво опікується кожним учнем, сприймає як своїх працівників. Це позитивно впливає на роботу сьогоднішнього здобувача професійної освіти, майбутнього працівника.

На думку, керівництва ТОВ «Сівертекс», добре що колектив омолоджується, працівники підприємства здебільшого, спостерігають як відбувається робота, а учні переважно працюють самостійно, їх сприймають як повноправних працівників. Як підприємство змогло знайти спільну мову з учнями? Які додаткові пільги запропонували? Важливо, що підприємство не тільки навчає, а й платить додаткову стипендію. Майбутні кваліфіковані робітники ще й отримують зарплату після двох місяців навчання, учні отримують 50 % від заробітку під час виробничої практики, решту 50 % виділяють для училища. У середньому студенти можуть отримати від 1600 до 6000 грн за місяць роботи. ТОВ «Сівертекс» планує подбати і про житло для тих, хто прийде працювати на виробництво. У них безплатний проїзд до роботи та харчування.

Наприкінці навчального року представники швейного підприємства беруть участь в державній кваліфікаційній атестації кравців, швачок та молодших фахових бакалаврів. Вони очолюють державну атестаційну комісію, ставлять запитання та виставляють оцінки, які об'єктивно показують результат навчання в училищі та роботи на підприємстві. Як результат, після навчання за дуальною формою понад 70 % учнів (за винятком тих, хто продовжив навчання у вишах, пішов до лав Збройних Сил, або доглядає за дитиною) залишилися працювати на виробництві. Це хороша статистика – великий приріст молоді у компанії. Крім того, важливим є той факт, що майже відсутній процес адаптації до першого робочого місяця наших випускників. Керівництво ТОВ «Сівертекс» стверджує,

що здобувачі освіти, які навчалися за дуальною системою набагато досвідченіші, гнучкіші, вмотивованіші, ніж попередні випускники. Отже, можна стверджувати, що найбільш ефективним шляхом взаємодії між закладом професійної освіти та роботодавцями є дуальна форма навчання. Вона передбачає певний баланс освітніх зусиль – теоретичне навчання та практичну підготовку на виробничому майданчику реального підприємства. Дуальна форма навчання здатна забезпечити високий рівень професійної кваліфікації, достатню теоретичну підготовку, а також сформувані соціальну відповідальність у майбутніх кваліфікованих робітників.

Гострою проблемою дуальної форми навчання залишається недостатній зв'язок між закладами професійної (професійно-технічної) освіти та роботодавцями, які не розуміють потреб дуальної освіти й недостатньо вмотивовані для участі в ній. Дуальна система більш затребувана у мало-

му та середньому бізнесі, оскільки великі корпорації – монополії самостійно та успішно здійснюють професійну підготовку кваліфікованого робочого персоналу. Варто зазначити, що необхідно подбати про цілеспрямовані зусилля всього суспільства, підприємців, освітян, державних інституцій для ефективного впровадження дуальної системи у практику української професійної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://mon.gov.ua/ua/news/modernizaciya-profesijnoyi-profesijno-tehnichnoyi-osviti-ce-viklik-chasu-sergij-shkarlet>

2. <http://www.golos.com.ua/article/313492>

3. Організація дуальної форми навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти: практ. посіб./Т. М. Герлянд, І. А. Дрозіч, Н. В. Кулалаєва, Г.М. Романова, М. М. Шимановський; за заг. ред. Н. В. Кулалаєвої. – Житомир: «Полісся», 2019. – 304 с.

ТЕХНІЧНІ ІННОВАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Ірина УСІК, викладач фізики ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства», спеціаліст вищої категорії, м. Сновськ, Чернігівської області;

Олена РИБАК, методист ДНЗ «Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області», спеціаліст вищої категорії, м. Ніжин, Чернігівська обласна

Проаналізовано структуру організації фізичного експерименту в сучасних закладах освіти та можливості використання обладнання і засобів інформаційно-комунікаційних технологій під час проведення експериментальних робіт; описано можливості інтерактивного сайту «Інтерактивні симуляції» PhET; наведено алгоритм використання інтерактивного ресурсу Plikers для тестування здобувачів освіти, як способу контролю та корекції їхніх знань.

Ключові слова: цифрові освітні ресурси, фізичний експеримент, віртуальне моделювання, комп'ютерна симуляція, тестовий контроль, безперервний моніторинг знань.

Iryna USIK, Olena RYBAK

TECHNICAL INNOVATIONS AS A TOOL FOR IMPROVING THE LEARNING PROCESS

Presents the structure of the organization of physical experiment in modern educational institutions and the possibility of using equipment and means of information and communication technologies in the course of experimental work; the possibilities of the interactive site "Interactive simulations" PhET are described; an algorithm for using the Plikers interactive resource to test students as a way to control and correct their knowledge is presented.

Keywords: digital educational resources, physical experiment, virtual modeling, computer simulation, test control, continuous monitoring of knowledge.

Нині значна увага приділяється освоєнню сучасних способів отримання, опрацювання та подання інформації. Це зумовлює необхідність використання на навчальних заняттях з фізики в закладах освіти інформацій-

но-комунікаційних технологій як засобу для організації експериментальної та дослідницької діяльності. Величезний вибір цифрових освітніх ресурсів дає змогу викладачеві обрати програмне забезпечення для реалізації будь-яких освіт-

© Усік І., Рибак О., 2022

ніх завдань. Проаналізуємо структуру організації фізичного експерименту в сучасних закладах освіти та можливості використання обладнання і засобів інформаційно-комунікаційних технологій під час проведення експериментальних робіт.

Наразі у викладачів фізики є комп'ютер, мультимедійний проектор та інтерактивна дошка. Під час проведення навчального фізичного експерименту використовують мультимедійний проектор та web-камери для демонстрації на екрані, наприклад, спектрів магнітного поля струму. Багато фізичних величин можуть бути виміряні цифровими датчиками, причому в багатьох випадках їх чутливість і межі вимірювання перевершують чутливість аналогових приладів, а інертність (час реакції на зміну величини) виявляється істотно меншою. Це дає можливість вивести на екран фрагмент установки малого розміру й покази датчика.

Інтерактивна дошка дає змогу не тільки виводити на екран фрагменти демонстраційних установок та показів датчиків, а й зробити наочним увесь процес опрацювання отриманих даних. Для цього використовують набори обладнання для проведення лабораторних робіт, пов'язаних з механічними, тепловими, електромагнітними явищами та газовими законами, а також комп'ютерну програму для проведення демонстраційного експерименту в режимі навчання.

Базою для збору емпіричних даних є спостереження та експерименти, опосередковане ж вивчення об'єкта на основі відповідної гіпотези відбувається за допомогою моделювання, коли створюються моделі реальних об'єктів і процесів, у яких виділені їх найбільш істотні характеристики. Сучасне програмне забезпечення для ілюстрації фізичних процесів представлене демонстраційними і моделюючими програмами. Багато фізичних явищ, що розглядаються учнями, досить складні, і повне врахування всіх зв'язків, які визначають відповідні структури та можливі змінні, що зумовлюють їх функціонування, практично неможливе. Тому під час моделювання доцільно обмежитися встановленням у тілах, явищах і процесах, що вивчаються, лише деяких зв'язків і змінних, які можна спостерігати і вимірювати.

Моделльні експерименти на комп'ютері розширюють демонстраційну та експериментальну базу. Ресурси сучасних комп'ютерних систем загалом достатні для проведення якісного модельного експерименту з екранною візуалізацією процесів, що дає можливість спостерігати за

декількома пов'язаними об'єктами і параметрами (відображається рух об'єктів, графіки процесів, числові значення показників тощо). Моделі мають унікальні особливості, які не доступні більшості засобів навчання (інтерактивні елементи, анімація, динамічний зворотний зв'язок), вони дають змогу ефективно досліджувати явища і процеси, недоступні для вивчення через експеримент. Моделювання також потребує використання вимірювальних приладів, наприклад, лінійок, годинників, вольтметрів, амперметрів, термометрів. Користувач, маніпулюючи цими інтерактивними інструментами, може одразу отримувати вимірювані величини так, що вони ефективно ілюструють причинно-наслідкові зв'язки. Оскільки наочне спостереження дає змогу учням краще уявляти і розуміти суть того чи іншого фізичного явища чи процесу, варто використовувати такі можливості ІКТ, як віртуальна лабораторія або комп'ютерна симуляція.

Схема «Circuit Construction Kit Simulation» для моделювання дає можливість учням будувати схеми з віртуальних батарей, провідників, ламп, резисторів, перемикачів, конденсаторів і котушок індуктивності. У порівнянні з реальним обладнанням переваги полягають у тому, що моделювання допомагає учням побачити наочну модель для електронного потоку (віртуальні електрони проходять через провідник), обладнання ніколи не ламається і не зношується, учні можуть працювати без страху пошкодити прилади. Симулятори можуть замінити реальне обладнання, зокрема електромагнітні лабораторії Фарадея, маятники, геометричну оптику, маси і пружини, інтерференції хвиль, хвилі та фотоелектричний ефект.

Науковці Колорадського університету створили віртуальне середовище такого рівня, де учні можуть спостерігати за фізичними процесами та виконувати лабораторні роботи, розробивши PhET Interactive Simulations. Інтерактивний сайт «Інтерактивні симуляції» PhET (Physics Education Technology) – це набір досліджень на основі інтерактивного комп'ютерного моделювання для викладання та вивчення фізики, хімії, математики та інших природничих наук. PhET-симуляції можна запускати онлайн або завантажувати безкоштовно з сайту <http://phet.colorado.edu/>. Це моделювання анімованих, інтерактивних та ігрових середовищ, де учні навчаються через експеримент. Вони підкреслюють взаємозв'язок між реальними життєвими явищами, які лежать в основі науки, і допомагають зробити візуальні та концептуальні моделі вчених доступними

для учнів. На сайті розміщені загальні настанови і методичні рекомендації щодо використання кожної моделі. Усі PhET-моделі знаходяться у вільному доступі на вебсайті Phet. Сайт перекладено 75 мовами світу, зокрема й українською.

Проведення лабораторних робіт з використанням інтерактивних комп'ютерних моделей може допомогти викладачу поступово формувати в учнів дослідницькі вміння і пізнавальні інтереси. Але використання інтерактивних моделей не може замінити проведення учнями дослідів і експериментів з реальними об'єктами і приладами. Моделі лише можуть відігравати допоміжну роль, формуючи в учнів нові навички, пробуджуючи їх інтерес до експериментування, побудови власних гіпотез і їх перевірки, уміння і бажання експериментувати і досліджувати, ставити дослідницькі завдання з постійними і змінними параметрами. Одним із способів контролю та корекції знань здобувачів освіти, який вже давно широко впроваджується в освітньому процесі, є тестування. Воно розглядається нині, як спосіб ефективної перевірки результатів навчання чи ступеня готовності до тієї чи іншої діяльності.

З-поміж різних технологій тестування є цікавий сервіс plickers.com. Ідея його створення належить учителю математики із США штату Каліфорнія. Сервіс безкоштовний з широкими можливостями систематизації, обліку та аналізу й урізноманітнює процес тестування. Plickers – це мобільний додаток для викладачів, що допомагає влаштувати опитування прямо в аудиторії. Програма працює дуже просто. Основу становлять мобільний додаток, сайт і роздруковані картки з QR-кодами. Сервіс Plickers дає змогу проводити мобільні голосування і фронтальні опитування під час навчального заняття з вивченого або поточного матеріалу в тестовій формі. Робота з мобільним додатком забирає не більше кількох хвилин. Отримання результатів опитування відбувається на занятті без тривалої перевірки та виводиться на екран комп'ютера (проектор), під'єданого до інтернету.

Алгоритм використання:

1. У довільному браузері ввести назву електронного ресурсу plickers.com. Для користування електронним ресурсом потрібно зареєструватися. Ресурс англomовний, але якщо, наприклад, користуватися пошуковою системою Google Chrome, то з'являється можливість автоматичного перекладу. Створити новий обліковий запис. Для цього в поля реєстрації вписати своє ім'я, прізвище, адресу електронної пошти та

ввести пароль. Надалі можна входити з наявним обліковим записом, вказуючи параметр «Електронна адреса» та «Пароль».

2. Установити безкоштовний додаток Plickers на смартфон. Мобільний додаток Plickers під управлінням iOS або Android потрібно встановити тільки на планшет або мобільний телефон викладача. З його допомогою можна зчитувати QR-коди з паперових карток учнів. Після установки програми Plickers користувач відкриває додаток у мобільному пристрої і активує свій обліковий запис реєстрації Plickers. У додатку доступна бібліотека готових питань. Питання також можна створювати самостійно в додатку, натиснувши на екрані мобільного пристрою кнопку «Create».

3. Роздрукувати картки з QR-кодом. Для безкоштовного скачування з офіційного сайту є 5 наборів карток: Standard (стандартний з 40 карток), на одному аркуші A4 по 2 картки. Expanded (розширений із 63 карток), на одному аркуші A4 по 2 картки. Large Cards (40 великих карток), на одному аркуші A4 по 1 картці. Large Cards Expanded (розширений набір із 63 великих карток). Один комплект карток можна використовувати для різних груп. У кожній групі номер картки буде відповідати окремому учню (відповідно до списку). Для тривалого використання їх можна роздрукувати на білому картоні.

4. Створити тестові завдання. Для полегшення пошуку необхідних тестів можна створити папки з предметів та зробити в них папки за темами. Можливі два варіанти тестів: з чотирма варіантами відповідей або опитування ТАК/НІ. Є варіант множинних правильних відповідей. Щоб скласти питання тесту, потрібно натиснути кнопку «New Question» (Нове питання). Форма питання містить поле для тексту, поля для чотирьох варіантів відповіді. Правильна відповідь або відповіді відзначено галочкою. До питання можна додати зображення.

5. Створити облікові записи учнів. Необхідно ввести назву групи, можна вибирати рік навчання і навчальний предмет. Кожну групу можна позначити певним кольором. Після заповнення форми потрібно натиснути кнопку «Save» (Зберегти). Номер картки відповідатиме номеру учня у групі. Список учнів можна скопіювати та вставити в поле, натиснувши кнопку «Add Roster» (Додати реєстр). Кожне нове прізвище варто починати з нового рядка. Після того, як групи сформовані та підготовлені питання тесту, потрібно встановити послідовність питань для кожної групи. Одне і те саме питання можна використо-

увати кілька разів. Уже використане і видалене з черги питання можна знову додати в чергу. Щоб додати питання в чергу для групи, потрібно перейти в бібліотеку, натиснувши на кнопку «Library» (Бібліотека). Далі в інтерфейсі питання натиснути кнопку «Expand» (Розширення) у правому нижньому куті. У списку натиснути кнопку «Add to Queue» (Додати питання в чергу).

6. На уроці необхідно: відкрити програму на комп'ютері, відкрити пряму трансляції Live view. Це режим показу питань у реальному часі для синхронізації роботи смартфона (планшета) і комп'ютера, яким можна керувати з мобільного пристрою в будь-якому місці аудиторії. Відкрити додаток Plickers на своєму смартфоні. Обрати групу та необхідне питання з черги питань. Обране на мобільному пристрої питання автоматично відображається за допомогою проектора через режим Live view. За допомогою камери просканувати відповіді учнів – картки потрібно повернути так, щоб літера правильної відповіді була розташована вгорі. Кольорове виділення допомагає швидко зорієнтуватися, наскільки правильно учні відповідають на питання: сірим кольором позначені учні, що ще не відповіли, червоним кольором – неправильні відповіді учнів, зеленим кольором – правильні відповіді. Після завершення тесту натиснути кнопку «Reports» (Звіти, результати) у головному верхньому меню вебсайту Plickers. Це дасть змогу вивести на екран правильну відповідь і гістограму результатів групи. Також можна показати учням правильні відповіді, проаналізувати роботу над тестом, роздрукувати результати за потреби.

Викладач на сайті plickers.com, під своїм акаунтом може створити список груп та мати власноруч створену бібліотеку тестів та опитувань. Дуже зручно завжди мати доступ не лише до бібліотеки тематичних опитувань, а також до автоматично створених зведених таблиць результатів тестів по групах за будь-який період часу. Це полегшує виявлення прогалин у знаннях учнів та дає можливість бачити напрями корекції процесу навчання і планування наступних занять. Учні у захваті від такої діяльності, бо сприймають тестування як веселу гру, з ентузіазмом змагаються, хто швидше та краще відповідь.

Plickers можна використовувати для: фронтального опитування під час перевірки домашнього завдання та актуалізації опорних знань учнів, фронтального опитування під час закріплення вивченого матеріалу, тематичного оцінювання знань учнів, підготовки до ЗНО.

Plickers дає можливість реалізувати безперервний моніторинг знань учнів, який займає лише кілька хвилин. Використання Plickers на заняттях допомагає викладачу спростити процеси опитування й оцінювання та поліпшити зворотний зв'язок з учнями. Для учнів цей додаток є певною розвагою, що дає змогу хоча б трохи відволіктися від рутинних занять і в ігровій формі відповісти на запитання. При цьому, Plickers – це дуже проста технологія, яку будь-який викладач може почати застосовувати хоч завтра. Крім того, використовуючи свій смартфон під час занять, викладач спонукає учнів подивитися на свої гаджети, як на цінні інструменти, які підтримують навчання, а не відволікають від нього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головін М. Б., Головіна Н. А. Деякі перспективи реалізації модельних експериментів на комп'ютері та створення віртуальних лабораторних практикумів з фізики // Науковий вісник ВДУ. – Луцьк 2001. – С. 116–121.

2. Мельник Л. С. Формування ключових компетентностей методами інтерактивного навчання // Фізика в школах України. – Основа, 2008, № 5 – 32 с.

3. Савгира С. М. Використання ІКТ на уроках фізики // Фізика в школах України. – Основа, 2010, № 18 – 40 с.

4. Дистанційне навчання за допомогою симуляції PhET. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.google.com/document/d/1qKRVWyzCd4aohuD9a13bt-HViSyib27gkcE6p-EX_EI/edit

5. Проводимо опитування всього класу за 30 секунд за допомогою Plickers. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newtonew.com:81/app/provodim-opros-vsego-klassa-za-30-sekund-s-pomoshchju-plickers>

6. Рогожнікова О. В. Сучасні засоби оцінювання освітніх результатів на прикладі інтерактивного ресурсу Plickers. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osnova.com.ua/items/item-november-2017/>

7. Plickers: інструкція з використання інтерактивної системи тестування. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tutorials.nothx.pro/instrukcija-z-vikoristannja-interakti/>

8. Plickers: вчителі зможуть заощадити свій час за допомогою QR-кодів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://laboratoriyamatematukiv.blogspot.com/p/plickers-plickers-qr-plickers.html>

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТЬОГО ПРАЦІВНИКА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Юлія ПАДАЛКА, старша викладачка професійно-теоретичної підготовки Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування, м. Чернігів

Доведено доцільність залучення здобувачів освіти до проектної діяльності зі створення фантазійних образів, яку можна розглядати як один із шляхів розвитку творчого мислення, самореалізації та креативності, необхідних для подальшої роботи в сфері beauty-індустрії; підвищенню якості навчання з професії візажист, візажист-стиліст, підвищення кваліфікаційного рівня випускника, використання отриманого результату у власному портфоліо, а також для реклами та популяризації професії.

Ключові слова: креативність, візажист, візажист-стиліст, творчий проєкт, візаж, творчість, самовдосконалення.

Yulia PADALKA

DEVELOPMENT OF CREATIVITY AND PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE SERVICE SPECIALIST

This article deals with the expedience of involving future employees in the project work aimed at the creation of fantasy images which can be viewed as one of the ways of contributing to the development of the creative thinking, self-realization and creativity that are essential for the further work in the beauty-industry, the increase of the quality of education of the make-up artists and make-up artist-stylists, the increase of the specialist's qualification level, the use of the results in the own portfolio as well as for the advertisement and popularization of the profession.

Keywords: creativity, make-up artist, make-up artist-stylist, creative project, make-up, self-realization.

Сучасний світ вимагає від фахівця здатності створювати, генерувати принципово нові, оригінальні ідеї, підходи, які докорінно відрізнялися б від традиційних, тобто сучасність вимагає креативності. Термін «креативність» з'явився в сфері реклами, але пізніше розповсюдився на інші сфери життя. Наразі часто зустрічаються вирази «креативна людина», «креативний підхід», «креативний макіяж».

Чому мене так цікавить питання розвитку креативності? Спробуємо дати відповідь на це запитання. Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування – це багатопрофільний заклад освіти, де можна отримати різні професії, які виховують смак та стиль, навчають бачити красу. У кожній професії необхідні творчість та розвиток, якщо фахівець прагне досягти певних результатів у професійній діяльності. На нашу думку, розвиток креативності передусім потрібен для професії візажист-стиліст. Вона вважається творчою, оскільки робота виконується різними кольоровими препаратами та пензлями, а також ще тому, що один і той же макіяж не може стовідсотково повторитись на двох різних людях з причини анатомічних особливостей обличчя кожного з них. Але, виконуючи здебільшого салонні макіяжі, візажист-стиліст працює в рамках поставлених перед ним завдань, які не передбачають прояву фантазії в формах, кольорі та декорі макіяжу. Лише виконуючи незвичайні роботи, такі як боді- або фейсарт, фантазійний або креативний макіяж, візажист-стиліст може повною мірою проявити свою творчість, вийти за межі салонного макіяжу, поповнити своє портфоліо цікавими нестандартними роботами.

© Падалка Ю., 2022

Для візажиста-стиліста важливо мати креативне мислення, розвивати власну індивідуальність, виходити за рамки комерційного макіяжу і втілювати свої ідеї в життя. Креативність у роботі візажиста-стиліста – це вміння використати свої знання, уміння, досвід та синтезувати щось нове й незвичайне.

Як сказав Стів Джобс: «Креативність – це створення зв'язків між речами». Він вважав, що креативна людина може взяти різні фрагменти свого досвіду і синтезувати щось нове. Тобто, для розвитку власної креативності візажисту-стилісту необхідно використовувати попередній досвід та знання, розширювати світогляд, і не лише в професійній сфері [1].

Розвиток креативності починається з копіювання. Кожна нова ідея – це синтез попередніх, їх фрагментів, деталей. Наступний етап – трансформація ідеї. Не бажано повністю копіювати чужі результати, достатньо використати лише ті деталі, які викликали інтерес професійний або естетичний. Акумулюючи в собі знання, уміння, навички та натхнення, візажист-стиліст переходить на новий етап розвитку – плекає в собі унікальність. Тому для подальшого розвитку креативності починаючого візажиста-стиліста можна виокремити декілька ключових зон впливу.

Першою – є пошук та створення власного простору для творчості, оскільки це важлива складова у професійному житті візажиста. Це «майстерня краси», де відбувається творчий пошук, народжуються нові ідеї. Дуже часто такий простір навіть сам собою вже надихає майстра, в інтер'єрі має багато цікавих складників і в різних майстрів він різний, індивідуальний і не-

повторний. Усі його складники покликані розвивати та надихати власника, крім того, такий простір може допомогти у відпочинку після роботи, творчому підйомі, у виході з кризового стану. **Другою** – є спілкування з колегами. Для власного розвитку важливо визначити для себе успішних візажистів і, спостерігаючи за їх діяльністю та творчістю, розвиватись у професійному напрямі. **Третью** є – пошук нового. Це важлива умова розвитку, підтримки творчості та креативності. Такий пошук може відбуватись у різних сферах життя та джерелах інформації. У роботі важливо правильно отримувати, зберігати та використовувати інформаційний матеріал.

Постійно займаючись своїм професійним розвитком, візажист стикається з основною проблемою професії, яка полягає у швидкому розвитку beauty-індустрії. Виробництво косметичної продукції не стоїть на місці, з'являються нові продукти, а отже і нові техніки та прийоми роботи. Те, що раніше було популярним, новим, швидко переходить у розряд класики, або стає історією, а візажист має бути в тренді та постійно підвищувати свою кваліфікацію. Це професійні завдання візажиста, а щоб проявити себе як художник, розкрити творчий потенціал, майстри створюють незвичайні фантазійні образи, а для подальшого розвитку мають змогу брати участь у професійних конкурсах, як у межах міста, області та України, так і на міжнародних аренах, де представляють свої роботи висококваліфікованому журі.

Державний стандарт та кваліфікаційні вимоги до візажиста та візажиста-стиліста не передбачають розвитку креативності. У своїй роботі на уроках візажної справи ми акцентуємо на базових знаннях, використовуючи робочі зошити для полегшення і швидкості сприймання інформації, мультимедійні презентації для демонстрації ілюстративної інформації, відеофрагменти з майстер-класів відомих візажистів України та світу, а також створені власноруч для інформативного збагачення особистості учня. Урок обмежений у часі, тому питанню творчості приділяємо менше часу, ніж хотілося б. Розвитком креативності займаємося в позаурочний час, шляхом залучення здобувачів освіти до створення цікавих незвичайних образів під моїм керівництвом. Теми таких робіт можуть бути різними – нас надихає навколишній світ, яскраві зимові чи весняні свята, а інколи просто цікаве фото, знайдене на просторах інтернету.

Творча проектна робота поділяється на декілька етапів, а саме: проблемно-пошуковий, технологічний, експериментальний, практично-результативний та аналітичний. Кожний етап творчого проекту збагачує учнів новими знаннями в частині акумулювання інформації, ескізуванні, створенні елементів образу тощо. Неодноразове виконання таких проектів, їх аналіз та психологічне діагностування здобувача освіти підтвердили, що для візажиста важливо розвивати свою креативність, нестандартність, виходити за межі салонного макіяжу й утілювати свої ідеї в житті.

Робота над проектами вчить учнів співпраці з фотографом, яка необхідна в подальшому профе-

сійному житті. Візажист та фотограф – це два фахівці, які постійно взаємодіють як під час комерційної роботи, так і при втіленні різних творчих задумів. Якість роботи візажиста-стиліста, його майстерність, творчість найкраще можна продемонструвати через фотографію. Макіяж – це витвір художника по обличчю, який існує лише декілька годин, а щоб показати всю його красу, ювелірність роботи та продовжити її існування потрібен професійний фотограф-ретушер.

Саме під час такої творчої роботи, майбутній візажист-стиліст отримує цінний досвід. Доцільність співпраці полягає в тому, що тільки на фотографії, особливо в електронному варіанті, можна побачити більшість недоліків та помилок у готовому макіяжі, проаналізувати свою роботу.

Творчі проекти реалізуються вже давно і не тільки учнями. Я власноруч виготовляю головні убори, прикраси та аксесуари до своїх проектів, залучаю та зацікавлюю цим вихованців. Наші роботи успішно демонструються на заходах Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування, міста та області.

Показником роботи педагога є участь його учнів у різних міських, обласних, всеукраїнських та міжнародних конкурсах. Мої учні неодноразово ставали переможцями та призерами конкурсів «Снігова королева Estel» (обласний конкурс), «Estel Color» (всеукраїнський конкурс) та «Зірка Estel» (міжнародний конкурс), а їх досягнення доводять необхідність таких проектів, бо це можливість втілювати свої ідеї, вдосконалювати знання та вміння, розвивати креативність, працювати в команді з моделлю, фотографом та перукарем. Творчі проекти розширюють можливості майбутніх візажистів, готують їх до подальшого творчого життя, вдалого професійного розвитку, самовдосконалення, конкурентоспроможності та збереження креативності в сфері beauty-індустрії. Творчий проект – це збагачення та урізноманітнення професійного навчання, можливість розкриття творчого потенціалу здобувача освіти, формування його впевненості в собі, подолання страху перед професійним майбутнім.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блюменталь К. Стів Джобс: людина, яка мислила по-іншому; пер. з англ. І. Бондаренка/К. Блюменталь. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. – 288 с.

ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМНОГО КОМПЛЕКСУ САПР «JULIVI» У ПІДГОТОВЦІ ФАХОВИХ МОЛОДШИХ БАКАЛАВРІВ

Марина ХОДЯКОВА, викладачка професійно-теоретичної підготовки Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування, м. Чернігів

Проаналізовано дидактичні можливості використання сучасних спеціалізованих програм під час викладання дисциплін: «Технологія виробів», «Конструювання виробів», «Проектування підготовчо-розкрійних процесів» та «САПР швейних виробів». Розкрито можливості програмного комплексу САПР «Julivi» та наведено приклади проведення уроків теоретичного навчання з використанням даного програмного забезпечення.

Ключові слова: інформаційні технології, комунікація, освітній процес, система автоматизованого проектування одягу (САПР одягу), автоматизована система управління підприємством (АСУП), навчально-практичний центр.

Marina KHODYAKOVA

USE OF JULIVI CAD SOFTWARE COMPLEX IN TRAINING OF PROFESSIONAL JUNIOR BACHELORS

This article describes didactic possibilities of using modern specialized programs when teaching the disciplines: "Technology of products", "Designing products", "Designing preparatory and creative processes" and "CAD sewing products". The features of the CAD software package "Julivi" are described and examples of theoretical training lessons with the use of this software are given.

Keywords: information technologies, communication, educational process, automated garment design system (garment CAD), automated business management system (ABMS), education and training centre.

Упровадження нових інформаційних технологій в освітній процес змінює зміст освіти. Основними принципами сучасних інформаційних технологій є: інтерактивний (діалоговий) режим роботи з комп'ютером; інтегрованість (взаємозв'язок) з іншими програмними продуктами; гнучкість процесу зміни, як вихідних даних, так і постановки завдань. У сучасному світі неможливо уявити собі галузь виробництва, у якій не застосовувалися б інформаційні технології. Поряд з класичними школами конструювання (дизайну) одягу на сучасному етапі з'явилися комп'ютерні програми, які не лише дають змогу скоротити час на проектування і моделювання одягу, підготовку конструкторської документації для швейного виробництва, а й активно використовуються в освітньому і виробничому процесах підготовки висококваліфікованих робітників швейної галузі. Програма підготовки фахових молодших бакалаврів за спеціальністю «Технології легкої промисловості» передбачає такі дисципліни, як «Технологія виробів», «Конструювання ви-

робів», «Проектування підготовчо-розкрійних процесів» та «САПР швейних виробів», вивчення яких без використання сучасного програмного та технічного забезпечення майже неможливе.

На базі ДПТНЗ «Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування» 13 січня 2022 року відкрито оновлений регіональний навчально-практичний центр сучасних швейних технологій та дизайну «Імперія моди». Діяльність спрямована на впровадження в освітній процес інноваційних методів професійного навчання, сучасних виробничих технологій для підготовки фахівців швейної галузі.

Навчально-практичний центр сучасних швейних технологій та дизайну «Імперія моди» – це інноваційний, практичний простір, у якому зосереджено найновітніше швейне обладнання фірми TYPICAL, Minerva, Silter, Type Special, встановлено ліцензійний комп'ютерний комплекс САПР «Julivi», до складу якого входять програми «Конструктор», «Дизайн», «Розкладальник» та сучасна версія програми «Julivi» – «Електрон-

ний манекен» для тривимірної візуалізації моделей одягу різного асортименту. Крім сучасного обладнання та програмного комплексу, навчально-практичний центр має: надсучасну смартпанель, потужні комп'ютери для здобувачів освіти та викладачів, плоттер для друку лекал у натуральну величину, а також важливі пристрої, що стануть у нагоді під час викладання предметів швейного профілю, а саме: документ-камера та електронний мікроскоп.

Сучасна система проектування одягу САПР «Julivi» дає змогу закрійникам, конструкторам, дизайнерам не лише швидко та якісно створювати сучасні моделі одягу, а й перевіряти їх посадку на віртуальному манекені. Програмний комплекс САПР «Julivi» охоплює: систему автоматизованого проектування одягу (САПР одягу) та автоматизовану систему управління підприємством (АСУП), інтегровану з САПР (технічний опис, технічна послідовність, схема розподілу праці, склад сировини) [2]. Система САПР складається із чотирьох основних програм:

- «Дизайн» – побудова базових конструкцій будь-якого швейного виробу та його моделювання;

- «Конструктор» – програма для промислового проектування одягу. Призначена для виготовлення лекал моделі швейного виробу певного розмірного ряду та похідних лекал (підкладки, прокладок, робочих лекал);

- «Розкладальник» – виготовлення розкладок лекал моделей одягу на будь-яку ширину тканини різноманітних фактур, малюнків, з урахуванням дефектів;

- «Електронний манекен» – для створення різних типів та постановок фігур з метою перевірки посадки конструкції швейного виробу.

Перераховані вище програми є найбільш важливими в роботі експериментального цеху швейного підприємства і тому саме їх вивчають здобувачі освіти нашого училища. Для того, щоб зрозуміти можливості застосування цих програм в освітньому процесі, розглянемо їх використання на конкретних уроках теоретичного навчання. Традиційний урок з дисципліни «Конструювання» відбувається так: викладач крейдою на дошці послідовно виконує креслення, записує формули, пояснює. Учні в зошиті або на аркуші А-4 виконують побудову креслення (зазвичай у

масштабі 1:4) та за викладачем записують послідовність виконання побудови.

Такий же урок можна провести з використанням програми «Дизайн». Для цього викладачу потрібно створити проект побудови конструкції в програмі та продемонструвати послідовність виконання креслення. Здобувачі освіти закріплюють усі здобуті знання виконуючи практичні роботи. Вносять усі необхідні виміри конкретної фігури у спеціальну таблицю, додають прибавки та формули, створюють точки та лінії креслення. Усі дії програма записує у вигляді алгоритму, який можна легко коригувати: змінювати величини та порядок побудови. У програмі «Дизайн» здобувачі освіти отримують і переглядають повний комплект лекал деталей крою виробу. Програма дає можливість проаналізувати, наскільки швидко можна змінювати конструкцію не тільки на одному розмірі, а й у масштабах усього розмірного ряду та отримати додаткові знання з комп'ютерного проектування одягу.

Працюючи у програмі «Конструктор» під час вивчення дисципліни «САПР швейних виробів» (тема уроку «Градація лекал»), здобувачі освіти мають можливість опановувати практичні знання з розмноження деталей одягу, побачити величини прирощення контрольними точками, перевірити спряження ліній, додати припуски на подальшу обробку виробу.

Вивчаючи тему уроку «Моделювання деталей вихідної конструкції, перевірка якості первинних лекал», здобувачі освіти можуть перевірити чи правильно втілилися їх дизайнерські задуми, використовуючи такі режими перегляду програми «Електронний манекен», як візуальна оцінка виробу, підбір малюнка, оцінка балансу виробу, перегляд припусків на свободу облягання, розподіл напруги у тканині. Програма «Електронний манекен» досліджує об'ємні поверхні ще не виготовленої, але створеної на екрані монітора моделі одягу. У програму носяться мірки людини, фігура манекена перетворюється у фігуру замовника, на манекен віртуально одягається виріб для проведення примірки. Завдяки програмі «Електронний манекен» здобувачі освіти аналізують дефекти та помилки конструкції, а також можуть здійснити доопрацювання конструкції за результатами аналізу примірки на 3D манекені. Аналіз

конструкції містить зорову перевірку балансу, точність ліній зшивання, відсутність заломів на швейному виробі.

Практичні знання здобувачі освіти закріплюють, переглядаючи кольорову діаграму тиску на пружину на тіло: від комфортної зеленої до напруженої червоної області або синьої області свободи, дізнаються про величину тиску на одиницю площі у конкретних зазначених місцях одягу. Вибирають різні види матеріалів із встановленими фізичними властивостями, що впливає на посадку та ступінь прилягання, після чого легко розв'язують проблеми конструкції за допомогою програми «Конструктор», а потім виконують повторну перевірку посадки виробу на 3D-манекені. Програму 3D-манекен Julivi, крім коригування конструкції з урахуванням виду матеріалу, можна використовувати і для доопрацювання дизайну. Наприклад, працюючи з програмою «Конструктор» за допомогою різних команд моделювання, можна швидко змінювати фасон виробу, після чого передавати оновлені лекала на 3D-екран і відразу бачити зміни на 3D-манекені.

Під час виконання практичних завдань здобувачі освіти зацікавлено застосовують різні дизайнерські рішення щодо кольору та фактури матеріалів, їх поєднання. Добираючи різноманітні кольори, аналізують наскільки вони комбінуються між собою та відповідають напрямку моди. Особливо відмічають те, що немає необхідності шити тестову модель, витрачаючи на її виготовлення матеріали та час. Вивчаючи дисципліну «Проектування підготовчо-розкрійних процесів» (тема уроку «Використання програмного забезпечення САПР в сучасному розкрійному виробництві»), акцентується увага здобувачів освіти на невід'ємну частину САПР «Julivi» – програму «Розкладальник», що призначена для виконання раціональної розкладки лекал, тобто розкладки, яка оптимізує витрати матеріалу [2]. Здобувачі освіти залюбки виконують розкладку як в автоматичному, так і в ручному режимах, враховують малюнок тканини та напрямок нитки основи. Наш заклад професійної освіти пишається тим, що має сучасний, потужний промисловий плоттер, завдяки якому здобувачі освіти окрім виконання розкладки вчать самостійно роздруковувати

лекала в однині або у вигляді розкладки відповідно до ширини тканини.

Програмний комплекс АСУП (Автоматизована Система Управління Виробництвом) «Julivi», зокрема, програми даного комплексу «Технологічна послідовність», «Схема розподілу праці», «Технічний опис» вивчаються здобувачами освіти та використовуються для виконання дипломних проєктів згідно з обраною темою [6]. Вихідна інформація програми застосовується як безпосередньо в роботі, так і для підготовки презентацій для захисту проєкту.

Підсумовуючи, зазначимо, що використання програмного комплексу САПР «Julivi» у підготовці фахівців швейної галузі максимально наближує їх до умов підприємства, значно підвищує інтерес до навчання, дає змогу вдосконалити практичну підготовку і бути конкурентоспроможними на ринку праці та відповідати європейським стандартам. Отже, оновлений навчально-практичний центр сучасних швейних технологій та дизайну на базі ДПТНЗ «Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування» – це ще один крок на шляху модернізації та ефективного розвитку професійної (професійно-технічної) освіти в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Березненко Н. П., Комиссаров О. Ю. Системы автоматизированного проектирования в легкой промышленности. –К., 1992.
2. Кынчев М., Нутрихина Н. Швейная САПР лицом к конструктору // Швейная промышленность. –2003.
3. Коробцева Н. А. САПР одежды: исторический экскурс и обзор существующих систем // Текстильная промышленность, 2003.
4. Пястук О. В., Бондар К. І. Застосування комп'ютерних технологій для вдосконалення технологічної підготовки швейного виробництва / О. В. Пястук, К. І. Бондар. – Хмельницький: ХНУ, 2009.
5. Малюх В. Н. Введение в современные САПР: Курс лекций / В. Н. Малюх. – М. : ДМК Пресс, 2010. – 192 с.
6. Julivi: САПР одежды. – [Электронный ресурс] / Режим доступа: <http://julivi.com/ru/price.html>

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ГУРТОЖИТКАХ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Тетяна ДЕМЕН, вихователь-методист ДПТНЗ «Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування», м. Чернігів

Висвітлено досвід виховної роботи в гуртожитку Чернігівського вищого училища побутового обслуговування та формування у молодого покоління морально-етичних якостей і норм поведінки. Розкрито основні ефективні форми виховної роботи з розвитку моральних цінностей кожного здобувача освіти. Акцентовано увагу на тому, що систематичне залучення учнівської молоді до участі у різноманітних культурно-масових заходах сприяє позитивним змінам у їх світоглядній позиції, розвиває творчі здібності, і формує гармонійну особистість. Розкрито основні акценти морально-етичного виховання учнівської молоді, яка проживає у гуртожитках закладів професійної освіти.

Ключові слова: процес виховання, морально-етичне виховання, життєві компетенції, духовно-моральні орієнтації.

Tanya DEMEN

MORAL AND ETHICAL EDUCATION OF STUDENT YOUTH IN DORMITORIES OF VOCATIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

The experience of educational work in the dormitory the issue of formation of moral and ethical qualities and and norms of behavior in the yong generation are highlighted. The main effective forms of educational work on the development of moral values of each student to ensure a decent future for our state and for the people of our country are revealed. Emphasis is placed on the fact that with the systematic involvement of young people in various cultural events there are positive changes in their worldview, they develop their creative abilities and are formed by harmonious personalities.

Keyword: professional (vocational education), system of value, orientations, dormitory.

На початку третього тисячоліття гостро стало питання духовного розвитку особистості як найважливішої умови подолання явищ духовно-моральної та ідеологічної кризи. Переважна більшість сучасних науковців вбачають розв'язання проблем, що пов'язані з відродженням суспільства, у соціокультурному та духовному розвитку особистості. Адже суспільство не може розвиватися без окультуреної та одухотвореної людини. Чим вища «культурність» членів суспільства, чим вищий рівень духовності кожної особистості, тим вищі мораль, суспільні ідеали.

Аналіз і узагальнення літературних джерел дають змогу говорити нам про те, що поняття «моральність», «духовність», «морально-духовна культура» особистості виступають важливими елементами сучасного науково-педагогічного дискусю. Відсутність обґрунтованої методологічної основи призвело до того, що виховання здійснюється стихійно і несистемно, як низка окремих заходів. Актуальним напрямом сучасної теорії і практики виховання є розвиток духовно-моральної сутності учнівської молоді [2, 20].

Сьогодні ми спостерігаємо суттєві зміни у світогляді та ціннісних орієнтирах. У зв'язку з цим важливо переосмислити наявні підходи на засадах унікального досвіду видатних педагогів. Піднесення моралі й духовності особистості стає необхідною умовою формування людини нової доби, українця ХХІ століття, від якої певною мірою залежить доля держави. Ідеться про духовно-моральні орієнтири, що є провідними у на-

© Демєн Т., 2022

вчально-виховному процесі сучасного закладу професійної освіти. Україні потрібна нова, національно свідома, з розвиненою державною гідністю людина [3, 45].

В основу національної системи виховання покладено національну ідею як консолідуєчий чинник розвитку суспільства і нації загалом. Формування людини, як особистості – цілеспрямований процес виховання у молоді людських, морально-етичних якостей, суспільної свідомості. У кожного з дитинства формується світогляд, ідеали і переконання, духовні потреби та інтереси. Ці складники перебувають у єдності, зв'язку і взаємодії. Вони стають сутністю особистості, керують діяльністю і поведінкою.

Важливу роль у розв'язанні проблеми виховання учнів у закладі професійної освіти відіграє правильне використання всього комплексу виховного впливу на здобувачів освіти у освітньому процесі та пізнавальній роботі. Особливе значення у забезпеченні комплексності та нерозривності навчально-виховної роботи є діяльність гуртожитків закладів професійної освіти. Гуртожиток закладу професійної освіти треба розглядати як педагогічну структуру, оскільки у ньому живуть молоді люди, характер, звички, життєві установки, стиль мовлення яких ще остаточно не сформувалися. Процес формування особистості триває під впливом спілкування молоді, взаємовпливу, самого середовища гуртожитку. Проблема формування загальнолюдських морально-етичних цінностей залишається однією

з найактуальніших у виховній діяльності вихователя гуртожитку закладу професійної освіти.

Виховна робота у гуртожитку має такі напрями: утвердження принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, доброти, працелюбності, інших добродієв; прищеплення шанобливого ставлення до культури, звичаїв, традицій усіх народів, що населяють Україну; виховання духовної культури особистості, створення умов для вибору нею своєї світоглядної позиції; формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини та її громадянською відповідальністю. Теоретико-методологічні основи морального виховання глибоко і всебічно розкриті у Законі «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти «України в XXI столітті», Державній національній програмі «Освіта України XXI століття». В «Основних напрямках реформи загальноосвітньої і професійної школи» визначено, що «педагогічний колектив закладу освіти зобов'язаний виробляти внутрішню потребу жити і діяти за принципами моралі, неухильно додержуватись правил співжиття». У гуртожитку з перших днів необхідно виховувати в учнів колективізм, чесність і правдивість, вимогливість і принциповість, стійкість і мужність характеру.

На сучасному етапі розвитку суспільства виховні методи повинні бути зорієнтовані на становлення та розвиток такої особистості, яка оптимально могла б розв'язувати складні проблеми, успішно досягати індивідуальних та суспільних цілей, керуючись при цьому моральними нормами. Завдання педагога-вихователя всією системою засобів виховного впливу створити такі моральні відносини, під час яких людина переживала б задоволення від того, що вона своїми вчинками, поведінкою приносить радість людям, творить добро, навіть коли довелося визнати свою помилку і довелося просити вибачення за свій поганий вчинок. З педагогічної точки зору моральне виховання визначається як цілеспрямований та систематичний вплив на свідомість, почуття та поведінку вихованців із метою формування в них моральних якостей, що відповідають вимогам суспільної моралі [1, 70].

Моральне виховання розпочинається у сім'ї, продовжуючись у процесі соціалізації особистості. Його основу становлять загальнолюдські та національні цінності, моральні норми, які є регуляторами взаємовідносин у суспільстві. З-поміж таких норм — гуманізм і демократизм, що відображаються в ідеалі вільної людини з високорозвиненим почуттям власної гідності, поваги до гідності іншої людини. Моральне виховання передбачає формування в учнівської молоді почуття любові до батьків, Батьківщини, правдивості, справедливості, чесності, скромності, милосердя, готовності захищати слабших, шляхетного ставлення до жінки, благородства, інших чеснот. У моральному вихованні треба спиратися на гуманістичну ідею про те, що людині від природи притаманне прагнення до добра, правди і краси [7, 272].

Виховна робота в гуртожитку Чернігівського вищого професійного училища побутового обслуговування базується на реалізації Державної на-

ціональної програми «Освіта. Україна. XXI століття» і нормативних документах з питань виховання молоді, річному плані виховної роботи та плані роботи на місяць. Враховуються свята та знаменні дати. Метою виховної роботи у гуртожитку є забезпечення умов для становлення, розвитку і саморозвитку особистості здобувача освіти, майбутнього спеціаліста, який володіє гуманістичним, світоглядним потенціалом, культурою і громадянською відповідальністю, орієнтованими на професійну, інтелектуальну й соціальну творчість. В учнівському гуртожитку координуючим органом є учнівська рада, до складу якої входять найбільш відповідальні здобувачі освіти. Розвиток учнівського самоврядування одна з основних умов реалізації завдання щодо підвищення якості підготовки фахівців, виховання соціально активних працівників, здатних творчо та ініціативно розв'язувати проблеми морального оновлення суспільного життя. Виховним процесом керує заступник директора з виховної роботи [4, 48].

Виховна робота в гуртожитку є невід'ємним складником виховної роботи закладу професійної освіти. Головна мета виховного процесу – забезпечення розвитку суспільно активної молоді людини. Що посіємо у юності, те пожнемо у зрілості. Завдання вихователів гуртожитку – забезпечити всебічний розвиток особистості кожного мешканця, створивши необхідні для цього умови, зуміти запалити іскорку творчості, бажання розкрити свої таланти і уміння. Кожен виховний захід залишає у душах молоді свій слід, саме під його впливом формується особистість.

Усі заходи морально-етичного спрямування, які проводяться у гуртожитку закладу професійної освіти, спрямовані на формування у молоді загальнолюдських цінностей. Це – відверта розмова «Розкажи мені про себе», година духовності «Мораль чиста – краще всякого намиста», урок вільних думок «Поговоримо про кохання, поговоримо про сім'ю», відкрита трибуна «Обійми друга, подякуй за все», вечір відпочинку «Тепло серце збирає друзів», родинне коло «Все на землі від материнської любові», вікторина «Відкриємо серце для доброти», диспут «Що для вас щастя», тематичний вечір «Людським теплом і добротою хай зігріваються серця», круглий стіл «Відповідальність за власні вчинки», година духовності «З повагою до літніх людей», конкурс «Красуня поверху», практикум-спілкування «Дружба починається з усмішки», парад ідей «Творити добро просто», шоу-програма «Хай у вашому домі проростають зерна добра і любові», обмін думками «Толерантність у нашому житті» тощо. На цих заходах формується почуття власної гідності, честі, свободи, рівності, працелюбності, самодисципліни, моральної культури особистості, засвоюються моральні норми, принципи, категорії, ідеали суспільства.

Проводяться і традиційні виховні заходи, під час яких намагаємося застосовувати сучасні інтерактивні технології. Здобувачі освіти – мешканці гуртожитку можуть вивчати інформацію самостійно, визначати й обговорювати й аналізувати проблеми, знаходити шляхи їх розв'язання, спостерігати і планувати. Упро-

вадження інтерактивних виховних технологій у діяльність беззаперечно стосується роботи вихователів гуртожитків закладу професійної освіти. Адже це фахівці, які в організації своєї роботи надають пріоритет створенню здорового мікроклімату в колективі, гуманізації міжособистісних відносин, сприяють реалізації здібностей кожного мешканця, захисту його інтересів, організації дозвілля, залученню в соціальну корисну діяльність та інше. Використання інтерактивних методів при проведенні виховних заходів спонукає до високої мотивації, творчості і фантазії, комунікабельності, формуванню активної життєвої позиції, командного духу, демократичності.

Отже, проблема морального виховання є предметом розгляду багатьох напрямів сучасної науки. Вона залишається актуальною і потребує конструктивного вирішення в умовах соціально-економічних, політичних та духовних трансформацій сучасного суспільства. Враховуючи вікові особливості у формуванні морального світогляду періоду юнацтва (а у нашому випадку це студентські роки), коли відбувається переоцінка цінностей і установа власної «дорослої» системи цінностей, можемо говорити про значну роль закладу професійної освіти у формуванні такої «здорової системи цінностей» під час проживання учнівської молоді в гуртожитку; з метою удосконалення

та оптимізації процесу морального виховання здобувачів освіти варто впроваджувати системний, методологічно та методично обґрунтований педагогічний підхід, спрямований на виховання гуманної, інтелігентної та гармонійно розвиненої особистості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховання студентської молоді на сучасному етапі розвитку суспільства : метод. рекомендації / уклад. : Н. В. Денисова, Т. І. Кізіцька, Н. Є. ролова. – Балаклія, 2017. – 70 с.
2. *Корольчук Н.* Виховання творчої особистості студентів / Н. Корольчук. // Виховна робота в технікумах, коледжах. – Вип. 6. – 2008. – С. 3–25.
3. *Матвієнко В.* Психологічна культура студента – один із елементів розвитку особистості / В. Матвієнко, С. Гриценко // Виховна робота в технікумах, коледжах. – Вип. 6. – 2007. – С. 3 – 138.
4. Студентське самоврядування у гуртожитку : методичні настанови / І. А. Коробка, Л. І. Тарасенко – Балаклія, 2018. – 48 с.
5. *Сухомлинский В. О.* У діалозі з сучасністю: матеріали педагогічних читань / Н. В. Денгисова та ін. – Балаклія., 2011. – 74 с.
6. *Ягулов В. В.* Педагогіка: підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eduknigi.com/ped_view.php?id=273. – Назва з екрана.
7. *Бех І. Д.* Виховання особистості. Сходження до духовності / І. Д. Бех. –К: Либідь, 2006. –272 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ В АГРАРНОМУ ЛІЦЕЇ

Ліна КАРПЕНКО, заступник директора з навчально-виховної роботи Державного навчального закладу «Ніжинський професійний аграрний ліцей», м. Ніжин, Чернігівська область

Висвітлено особливості організації виховної роботи у Державному навчальному закладі «Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області»: планування та реалізація у різних напрямках освітньої діяльності; схарактеризовано цікаву форму організації учнівського самоврядування – козацький полк; розкрито досвід професійної орієнтації.

Ключові слова: виховна робота, особистість, самоврядування, козацький полк, напрями виховання: національно-патріотичне; морально-правове; формування здорового способу життя; художньо-естетичне; трудове; родинно-сімейне; екологічне, профорієнтація, центр професійної кар'єри.

Lina KARPENKO

CREATION OF CONDITIONS FOR DEVELOPMENT AND SELF-REALIZATION OF PERSONALITY

The peculiarities of the organization of educational work in the State Educational Institution "Nizhyn Professional Agrarian Lyceum of Chernihiv region" are revealed: planning and implementation through different areas of education; an interesting form of organization of student self-government - Cossack regiment; the experience of conducting career guidance work is highlighted.

Keywords: educational work, personality, self-government, Cossack regiment, directions of education: national-patriotic; moral and legal; formation of a healthy lifestyle; artistic and aesthetic; works; family; environmental, career guidance, career center.

© Карпенко Л., 2022

Головним завданням закладів професійної (професійно-технічної) освіти є формування у майбутніх фахівців системи знань, умінь та навичок, що гарантують виконання ними на виробництві своїх функціональних обов'язків, а також забезпечення культурного і духовного розвитку особистості кожного здобувача професійної освіти, виховання молодих людей у дусі національних традицій та найкращих загальнолюдських цінностей. Тому процеси навчання та виховання нероздільні, вони мають бути послідовними і безперервними.

Організація виховної роботи в Ніжинському професійному аграрному ліцеї здійснюється відповідно до Примірного положення Міністерства освіти і науки (наказ МОН України від 16.04.2002 № 257) про організацію і проведення виховної роботи у професійно-технічних навчальних закладах, відповідних Указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України та наказів Міністерства освіти і науки України. У ліцеї створено належні умови для розвитку інтересів, здібностей і самореалізації кожної особистості як громадянина України. Виховний процес здійснюється згідно з планом виховної роботи, складеним на навчальний рік, планами на місяць, плану роботи бібліотекаря, практичного психолога та вихователів гуртожитку.

Виховна робота в ліцеї проводиться за такими напрямками: національно-патріотичне, морально-правове, формування здорового способу життя, художньо-естетичне, трудове, родинно-сімейне, екологічне. Національно-патріотичне виховання є одним із пріоритетних для педагогічного колективу ліцею. З метою активізації національно-патріотичного, оборонно-спортивного виховання, вивчення духовних, культурних, військово-патріотичних, організаційних і господарських традицій та козацького самоврядування 17 листопада 1998 року в Ніжинському професійному аграрному ліцеї на загальних учнівських зборах було прийнято рішення про створення юнацької організації «35 курінь», яку у 2003 році перейменовано на «Січковий полк ім. Максима Кривоноса».

Таке рішення було прийнято з урахуванням того, що більшість учнів ліцею – це діти з мало-забезпечених, неповних, неблагополучних сімей, напівсиріт, сиріт та дітей, які схильні до правопорушень. Ці категорії учнів потребують нетрадиційних підходів у вихованні. Як повноцінна виховна організація «Січковий полк ім. Максима Кривоноса» має свій девіз: «За волю! За долю! За рідний край!», полкові клейноди, його члени дотримуються Кодексу козацької честі. Вищим органом є Козацька рада – загальні збори полку, яка функціонує у постійній взаємодії із Радою наставників та Радою загонових. Вона вирішує питання

колективу, формування органів самоврядування. До складу Козацької ради входять учні, викладачі та майстри виробничого навчання. На раді обирають: отамана полку – здійснює загальне керівництво Радою; обозного (перший заступник отамана полку) – бере участь у організації і проведенні виробничої практики, у засіданні Ради профілактики правопорушень; суддю (другий заступник отамана полку) – вирішує спірні питання; генерального писаря – займається оформленням полкових паперів, бере участь у роботі стипендіальної комісії; осавула – відповідає за чергування в ліцеї, санітарний стан у навчальному корпусі; хорунжого – відповідає за організацію дозвілля учнів, відвідування занять, бере участь у організації спортивного життя козаків; бунчужного – відповідає за самопідготовку в гуртожитку, бере участь у роботі бібліотеки, відповідає за полкові клейноди; скарбничого – бере участь у роботі стипендіальної комісії, здійснює керівництво полковою казною; курінних отаманів.

Система козацького виховання спрямована на творче продовження козацьких звичаїв і традицій у сучасних умовах, формування в кожного учня прагнення розвивати в собі кращі риси українського патріота. Щороку на свято Покрови проводиться Велика Козацька Рада з нагоди посвяти учнів новонабраного контингенту в козаки. Представники полкової ради беруть активну участь у різноманітних патріотичних заходах: Всеукраїнський форум «Ми – українці!», гра «Країна гідності», військово-спортивний захід «Служити в ЗСУ – справа честі та обов'язку», флешмоб «Війна, якої немає!», фестиваль «Його Величність ніжинський огірок». У гуртожитку ліцею створені всі умови для того, щоб учні постійно знаходились під впливом матеріальної і духовної культури свого народу. Кожен поверх гуртожитку називається «Курінь». На загальних зборах обирається старшинська рада «Куреня», «курінний отаман», розподіляються обов'язки, складається план роботи ради «Куреня».

При бібліотеці ліцею активно діє клуб «Козацька літератка», члени якої проводять засідання з таких тем: «Покрова – свята покровителька», «Рідна земле, ти козацькою славою щедра», «Від подиху століть до сьогодення», «Тої козацької слави повік не забудемо», «Сучасний український козак: який він?» та інші. Щорічно козаки полку беруть участь у обласних краєзнавчо-патріотичних акціях «Від роду і до роду збережемо традиції народу» та «Батьківщина – моя Україна» і займають призові місця.

«Січковий полк ім. Максима Кривоноса» – національно-патріотична і оборонно-спортивна організація, яка будує свою роботу на принципах добровільності, демократизму і самоврядування. Актуальним напрямом роботи педагогіч-

ного колективу є морально-правове виховання, яке передбачає формування в молодого покоління правової культури, чітких знань своїх прав та обов'язків, профілактику правопорушень та злочинності. У ліцеї діє Рада профілактики правопорушень. Для правової освіти учнів використовуються різні форми і методи роботи: виховні бесіди, правові турніри та брейн-ринги, бібліотечні години, зустрічі з представниками Ювенальної превенції, соціальних служб і прокуратури. Щорічно здобувачі освіти долучаються до проведення Всеукраїнської акції «16 днів проти насильства». Моральне виховання реалізовується через проведення бесід, виховних годин, благодійних акцій («Монеточки дітям», «Великодній кошук», «Марафон добра», «Старість – не радість»).

У ліцеї здійснюється планомірна комплексна антинікотинна, антинаркотична, антиалкогольна, інформаційно-освітня та профілактична робота з-поміж здобувачів освіти, заходи щодо попередження грипу, інфекційних та венеричних захворювань, туберкульозу, СНІДу, COVID-19. Вона спрямована на забезпечення умов для збереження здоров'я учнів, виховання в них свідомого ставлення до власного здоров'я. Організуються спортивні заходи, які пропагують здоровий спосіб життя, туристичні походи у ліс, вечори-зустрічі до Всесвітнього дня туризму, виховні години та лекторії про принципи здорового харчування. Художньо естетичне виховання здобувачів освіти реалізовується через проведення щорічних традиційних виставок: «Осінній Фест», «Замість ялинки осінній букет», «Творчості немає меж», під час яких здобувачі освіти демонструють креативність, творче бачення, талановитість, вміння працювати командою.

Трудове виховання передбачає залучення учнів до виконання певних робіт по господарству: участь у акції «У гарного господаря чисто на подвір'ї», робота на присадибній ділянці з вирощування городини та збирання врожаю. Родинно-сімейне виховання є важливим складником навчально-виховного процесу. Двічі на рік у ліцеї проводять батьківські збори, на яких розглядають питання навчання, виховання, батьківські лекторії, під час яких батьки отримують рекомендації щодо виховання дітей та спілкування з ними у підлітковому віці. Функціонує також батьківський комітет, який є незамінним помічником адміністрації ліцею. Значна увага приділяється і екологічному вихованню здобувачів професійної освіти. Щорічно навесні проводимо акції «Врятуй зелені легені планети» та «Ніжин – чисте європейське місто». Із 2021 року в ліцеї діє гурток «Ми і довкілля».

У 2021/2022 н.р. функціонує 10 гуртків різних напрямів. Кожен здобувач освіти може реалізувати свої творчі здібності відповідно до індивідуальних нахилів та уподобань. З метою

забезпечення виконання державного та регіонального замовлення, педагогічний колектив проводить профорієнтаційну роботу: зустрічі з учнями закладів загальної середньої освіти та їхніми батьками, дні відкритих дверей, дні кар'єри, участь у міських заходах. Активно використовуються в профорієнтаційній роботі інформаційні технології: на сайті закладу розміщені відеоролики про спеціальності, за якими здійснюється підготовка кваліфікованих робітників, та Регіональні навчально-практичні центри, що діють на базі ліцею.

Учні ліцею на чолі із заступником директора з навчально-виховної роботи долучаються до міжобласних заходів: травень 2018 р. – участь представника ліцею у міжрегіональному конкурсі «Учень року» серед закладів професійно-технічної освіти на базі ДПТНЗ «Роменське ВПУ» (Сумська область); червень 2019 р. – участь представника ліцею у відкритому зльоті лідерів обласних рад учнівського самоврядування закладів професійної (професійно-технічної) освіти, який проходив на базі ДНЗ «Волочиський промислово-аграрний професійний ліцей» (Хмельницька область).

Здобувачі освіти ліцею є членами Молодіжної ради Ніжина і беруть активну участь у різноманітних заходах, які організовує молодь міста. Обдаровані учні ліцею завжди в когорті кращих студентів міста, які щорічно відзначаються міським головою до Дня студента. Колектив ліцею бере активну участь у обласних конкурсах виховної роботи і виборює призові місця. Стан виховної роботи розглядається на засіданнях педагогічної ради, методичних комісій, нарадах. Видаються відповідні накази, розпорядження, розробляються заходи з організації навчально-виховної роботи, підбиваються підсумки, відбуваються нагородження. З грудня 2021 на базі ліцею створено Центр професійної кар'єри.

Виховна робота в ДНЗ «Ніжинський професійний аграрний ліцей» спрямована на створення умов для розвитку та самореалізації особистості кожного учасника навчально-виховного процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуревич Р. С. Навчально-виховний процес у професійно-технічних закладах / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, Л. С. Шевченко / за ред. проф. Р. С. Гуревича. – Вінниця: ТОВ «Планер», 2010. – 330 с.
2. Кондрашова Л. В., Лаврентьева О. О., Зеленкова Н. І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навч. посіб./Л. В. Кондрашова, О. О. Лаврентьева, Н. І. Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.
3. Турченко Ф. Г., Лях С. Р., Плецкий С. Ф. та ін. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – Київ: «Генеза», 2002. – 568 с.

ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІТЕРАТУРНО-ДРАМАТИЧНОГО ГУРТКА «КРИЛА» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сергій МАТВІЄНКО, керівник гуртка, викладач комунального закладу «Чернігівський центр професійно-технічної освіти», м. Чернігів

Висвітлено досвід упровадження дистанційного навчання в освітній процес. Представлено результати роботи за даним алгоритмом на прикладі літературно-драматичного гуртка «Крила» Чернігівського центру професійно-технічної освіти. **Ключові слова:** дистанційне навчання, змішане навчання, освітній алгоритм, професійна (професійно-технічна) освіта, позашкільна освіта, освітній процес, навчальний контент.

Sergey MATVIENKO

PECULIARITIES OF THE ORGANIZATION OF THE WORK OF THE LITERARY-DRAMATIC CIRCLE "WINGS" IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

The algorithm for introducing distance learning in educational process is considered. The experience of working according to this algorithm is highlighted on the example of the literary and drama club "Kryla" of the Chernihiv Center of Technical and Vocational Education.

Keywords: distance learning, blended learning, educational algorithm, professional (vocational) education, extracurricular education, educational process, educational content.

Дистанційне навчання, перед яким постала Україна навесні 2020 року, стало величезним викликом для всієї системи освіти. Вже другий рік поспіль заклади професійної (професійно-технічної) освіти вимушені працювати в складних умовах пандемічних обмежень за очною, змішаною та дистанційною формами навчання. А з початком воєнних дій імперської росії на території України доводиться розв'язувати і багато інших нагальних проблем. Щодо змішаного навчання, в українському освітньому середовищі домінує його бачення, як різновиду методики, коли відбувається поєднання онлайн-навчання, традиційного та самостійного навчання. У світі ж перехід освіти до змішаного навчання триває з кінця минулого століття і сприймається набагато ширше. Він зумовлений змінами в молодіжному середовищі, технічним прогресом та зміною педагогічних підходів [2].

Перша хвиля пандемії і, як наслідок, перший досвід дистанційного навчання поставили багато питань до організації освітнього процесу. Відсутність нормативних документів та методичних рекомендацій змушували заклади освіти створювати власні алгоритми роботи в умовах пандемії

COVID-19. Положення про оновлені умови організації дистанційного навчання з'явилося лише з 16 жовтня 2020 року [1], хоч існувало воно ще з 2013 року та містило загальні рекомендації щодо організації, забезпечення та технологій дистанційного навчання. Подібна проблема постала і перед організацією гурткової роботи. Перші організаційно-методичні рекомендації щодо навчання за допомогою дистанційних технологій у позашкільній освіті були схвалені 19 травня 2020 року (лист МОН від 19.05.2020 р. № 6/643-2020) [3]. Пізніше підготовлено методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в 2021–2022 навчальному році, значна частина яких присвячена саме дистанційному навчанню в позашкільній освіті (лист МОН від 17.08.2021 р. № 1/9-414) [4].

В умовах відсутності досвіду на перший план вийшла самоосвітня компетентність, як здатність до саморозвитку, творчості, самовизначення, самоосвіти, конкурентоспроможності. Дистанційне навчання не лише ставить завдання, а й надає можливості професійного зростання педагогів – це, передусім, реєстрація, навчання та поширення матеріалів із власного досвіду на популярних освітніх платформах («Всеосвіта», «На урок», «Педрада», «Освіторія», «Прометеус», «Еде-

ра»), участь в освітніх проектах, діяльність вебінарів, майстер-класів, онлайн-семинарів. Та участь у подібних заходах не має перетворитись на бажання отримати сертифікат задля підвищення категорії під час атестації. Ідеться про потребу педагога у самовдосконаленні задля забезпечення процесу навчання та виховання на новому, сучасному рівні.

Один з онлайн-курсів став підґрунтям для планування, організації та якісної роботи керівника літературно-драматичного гуртка «Крила» Чернігівського центру професійно-технічної освіти в умовах змішаного та дистанційного навчання. Курс, розроблений студією онлайн-освіти EdEra «Про дистанційний та змішаний формати навчання» для педагогів та керівників закладів ПТО, дає алгоритм, за яким можливе впровадження дистанційного навчання в освітній процес. Уже від початку формування груп, під час знайомства з учасниками літературно-драматичного гуртка розпочалася підготовка як до змішаної, так і до дистанційної форми навчання. Ретельно вивчалися і тестувалися технічні можливості гуртківців, їх спроможність зв'язуватись з викладачем за допомогою месенджерів, отримувати завдання, відправляти власні напрацювання (голосові повідомлення, фото- та відеозвіти).

На початку вересня минулого року, готуючись до Дня міста Чернігова, гуртківці частково апробували елементи дистанційного навчання. Вони отримали текст та завдання онлайн. Після їх самостійного опрацювання, розпочалась асинхронна очна робота у підгрупах по чотири учні. Результатом стало створення онлайн-концерту до Дня міста. Він був розміщений на каналі YouTube. (Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=tKJQTjiVzlw&feature=emb_logo).

Дуже важливим як для гуртка, так й для всього центру було створення єдиного освітнього середовища (особливо актуально для групової форми навчання – проведення колективних дискусій, чатів), яке стало б ефективним і зрозумілим інструментом навчання для здобувачів освіти і викладачів. Педагогічним колективом Чернігівського центру професійно-технічної освіти було прийнято рішення про організацію дистанційного навчання через онлайн-платформу Google Classroom. Усі учасники гуртка зареєструвались у створеному викладачем віртуальному класі й випробували його можливості ще за умов очної

форми навчання. Це дало змогу отримати реальну картину можливостей платформи, спроможності здобувачів користуватися нею, можливостей зворотного зв'язку і дало змогу скорегувати подальшу продуктивну роботу. У якості месенджера було обрано платформу «Вайбер», а платформу «Зуум» визначено для відеозв'язку у групових та індивідуальних формах роботи.

Важливе значення має підготовка навчального контенту з урахуванням вимог навчальної програми. Відповідно до змісту програми, керівником гуртка було визначено: що потрібно знати здобувачу освіти для виконання завдань курсу, що потрібно для виконання конкретного завдання, що гуртківці зможуть освоїти самостійно у вигляді текстів, відео- й аудіоматеріалів, що потребує синхронної взаємодії з викладачем або групою. На етапі підготовки навчального контенту використовувалися матеріали з різних джерел. Наприклад, масові відкриті онлайн-курси чи відеолекції, відеоуроки, пояснення, майстер-класи на науково-освітніх каналах YouTube, які відповідали вимогам навчальної програми курсу. Через брак українськомовного відеоконтенту, що відповідав би вимогам програми літературно-драматичного гуртка «Крила», частину матеріалу довелося розробляти самостійно. У нагоді став багаторічний досвід роботи з відеотехнікою та відеоредакторами. При самостійному створенні матеріалів важливо врахувати особливості сприйняття цифрового контенту: інформація засвоюється більш ефективно невеликими частинами. Краще використати декілька роликів по 10–15 хв, ніж відеолекцію на 1 год. Чим більше інтерактивних форматів, тим краще засвоюється матеріал.

Перед керівником гуртка, який більшість часу працював з вихованцями в режимі офлайн, постало дуже важливе питання: як відпрацювати практичні навички за умов дистанційного навчання? З-поміж форматів для відпрацювання практичних навичок було визначено: виконання практичних вправ, запропонованих викладачем та учасниками гуртка, їх обговорення (чат, форум), пошук відповідей на запитання, інтерактивні практичні завдання, різнорівневі індивідуальні та групові завдання, робота над спільними проектами. У формуванні практичних навичок важлива роль належить мотивації. Вона створює додаткову зацікавленість вихованців гуртка, які мають бачити власні результати навчання, можливість

їх застосування не лише під час занять, а й у повсякденному житті та в різних сферах діяльності. Гуртківці мають бачити і відчувати, що результат навчання створює умови для їх конкурентоспроможності в суспільному середовищі. Створений контент та досягнення учасників літературно-драматичного гуртка «Крила» постійно публікуються на сторінках сайту Чернігівського центру професійно-технічної освіти, в соціальних мережах. Мотивуванням стає і небайдужість з боку педагога, його постійна підтримка і зацікавленість зростанням вихованців.

Для організації комунікації вихованців з керівником гуртка потрібно було визначитись із тим, які функції буде виконувати педагог: експерт, наставник, режисер, модератор чи перевіряльник. Регулярність занять згідно з графіком освітнього процесу Чернігівського центру ПТО вимагала відповіді на запитання: чи може педагог відповідати на питання в режимі 24/7, чи потрібен графік особистих онлайн-консультацій, чи нагадує педагог про виконання завдань, як слухачі отримують організаційні повідомлення. Для правильної і продуктивної роботи враховувалась проблемність організації комунікації учасників гуртка. На передній план вийшли особливості кожної групи гуртка: на скільки добре вихованці знають одне одного, яким досвідом вони можуть ділитися, чим можуть допомагати одне одному, які навички можуть розвивати, працюючи разом.

Організуючи групову роботу, керівник гуртка мав визначитись: чи можуть слухачі курсу одночасно бути онлайн, які можливі командні ролі, як педагог бере участь у спілкуванні всередині команд. Аналіз того, що могло завадити продуктивній роботі літературно-драматичного гуртка, став важливою складовою організації дистанційного навчання. Частина цих утруднень могли зруйнувати весь алгоритм підготовки та навчання. Найважливішими проблемами, що потребували розв'язання стали: відсутність у гуртківців сучасних засобів зв'язку (комп'ютер, ноутбук, смартфон, програмне забезпечення), відсутність стабільного інтернет-зв'язку, відсутність навчально-методичного контенту (українськомовні відео, майстер-класи, онлайн-курси для керівників гуртків). Якщо відсутність навчально-методичного контенту було вирішено завдяки власним напрацюванням, то проблема наявності засобів зв'язку і стабільного інтернет-зв'язку

силами керівника гуртка вирішити неможливо. Це ускладнювало й нині ускладнює процес комунікації, інтерактивне спілкування, зворотний зв'язок.

Дистанційне навчання, як організація освітнього процесу, учасники якого віддалені одне від одного і взаємодіють за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, стало потужним поштовхом до змін для керівника гуртка, педагога, трампліном до осучаснення всієї системи професійної (професійно-технічної) освіти. Такий підхід сприяє трансформації освітнього процесу, зміни педагогічних підходів, створює умови для самостійної роботи з джерелами інформації, навчальними ресурсами, а також для взаємодії між самими здобувачами освіти. Запропонований алгоритм планування, організації та роботи керівника гуртка в умовах дистанційного навчання може допомогти педагогу створити умови для організації якісного освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

- Деякі питання організації дистанційного навчання (zareestrovano в Міністерстві юстиції України № 941/35224 від 8 вересня 2020 року): Наказ Міністерства освіти і науки України № 1115 від 08 вересня 2020 року. – URL: <https://mon.gov.ua/npa/deyaki-pitannya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku>
- Змішане навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Навчально-методичний посібник / Оксана Пасічник, Юлія Єлфімова, Христина Чушак, Олена Шинаровська, Андрій Донець. – Київ: EU4Skills, 2021. – 92 с. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/2021/11/30/Zmishnavch.u.zakl.P-PT-O.30.11.pdf>
- Організаційно-методичні рекомендації щодо дистанційного навчання: лист МОН від 19.05.2020 р. № 6/643-2020. – URL: http://tourismcenter.if.ua/content&content_id=912
- Про організацію освітнього процесу в закладах позашкільної освіти у 2021/2022 навчальному році: лист МОН від 17.08.2021 р. № 1/9-414. – URL: <https://imzo.gov.ua/2021/08/18/lyst-mon-vid-17-08-2021-1-9-414-pro-orhanizatsiiu-osvitn-ohoprotsesu-v-zakladakh-pozashkil-noi-osvity-u-2021-2022-navchal-nomu-rotsi/>

ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Світлана ПОКЛАД, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області, м. Чернігів

Висвітлено вплив пандемії COVID-19 на освітній процес. Здійснено аналіз результатів іноземних та вітчизняних досліджень впливу пандемії на ментальне здоров'я, психологічне благополуччя людей. Представлено онлайн-інструментарій працівників психологічної служби щодо підтримки психологічного благополуччя під час пандемії у закладах професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівської області. Проаналізовано вплив пандемії, на психологічне самопочуття учасників освітнього процесу та ефективність використання запропонованого психологічного онлайн-інструментарію.

Ключові слова: пандемія COVID-19, психологічне благополуччя, психологічні наслідки пандемії, психічне здоров'я, негативні психо-емоційні стани, онлайн-інструментарій.

Svitlana POKLAD

SUPPORTING THE PSYCHOLOGICAL WELL-BEING OF THE PARTICIPANTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN A Pandemic

This article examines the impact of the COVID-19 pandemic on the education process. It analyzes the results of foreign and domestic research on the impact of the pandemic on mental health and psychological well-being. Presented online tools for staff psychology service to support psychological well-being during the pandemic at the institutions of vocational (vocational and technical) education in the Chernigov region. Conclusions on the effects of the pandemic, its impact on the psychological self-perception of the participants in the educational process and the effectiveness of the presented online psychological tool.

Keywords: COVID-19 pandemic, psychological well-being, psychological consequences of the pandemic, mental health, negative psycho-motional states, online tools.

Україна, як і весь світ, у 2020–2022 рр. зазнала суворих випробувань пандемії COVID-19.

У таких умовах заклади освіти налагодили можливість надавати знання та спілкуватись із учасниками освітнього процесу за допомогою різних онлайн-сервісів за дистанційною, а далі – змішаною формою навчання. Методологією дослідження соціально-психологічних наслідків пандемії у системі освіти став системний аналіз усіх чинників життєвої ситуації учасників освітнього процесу (соціальної ситуації розвитку Л. С. Виготського). Нині вже відомо, що помітно була знижена якість навчання та виникли проблеми дидактичного, емоційного, соціально-психологічного характеру. Стресові стани зумовлювали високий ризик інфікування, тяжкий перебіг хвороби, смерть близьких родичів та знайомих, вимоги соціального дистанціювання, обмеження у безпосередніх контактах і свободи пересування та, безпосередньо, учасники освітнього процесу закладу профтехосвіти мали швидко підлаштуватися під відкореговані навчальні програми, корективи до викладання предметів, оцінювання навчальних досягнень здобувачів професійної освіти тощо.

© Поклад С., 2022

Перехід спілкування в онлайн, з усіма обмеженнями, призвів до руйнації звичної системи міжособистісного спілкування як основи освітнього процесу та психологічного благополуччя учнів, педагогів та батьків. Психологічна служба закладів професійної (професійно-технічної) освіти в Чернігівській області у взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу спрямувала свою активність на підтримку ментального здоров'я, психологічного благополуччя учнів, педагогів, батьків під час дистанційного навчання зусібіч та продовжує дотепер.

Результати зарубіжних досліджень показали глибокий і широкий спектр психологічних наслідків COVID-19 та вплив на психологічне благополуччя, а саме: напруження, тривога та страх, втрата орієнтирів і планів на майбутнє, що може теж призводити до гострої реакції на стрес, посттравматичного стресового розладу, депресії, інших емоційних розладів і як наслідок – до зростання аутоагресивних дій аж до суїцидальних. Samantha K. Brooks, Rebecca K. Webster здійснили спробу аналізу міжнародного досвіду впливу карантину на психічний стан людей, опрацювавши 24 статті. Вони зауважують, що тривалість

карантину тісно пов'язана з гіршим станом психічного здоров'я: відчували почуття тривоги, нудьги та туги, відірваність від оточення, фрустрованість, дратівливість, агресію, безсоння, емоційне виснаження, пролонговану депресію, мали показники гострого стресового розладу та посттравматичного стресу. Багато осіб, що перебували на карантині, після його завершення продовжили використовувати поведінку уникнення, деякі учасники розповідали про довгострокові поведінкові зміни після періоду карантину, такі, як ретельне миття рук та уникнення натовпу, громадських місць, безпосередніх контактів, а дехто повертався до нормального життя тільки через багато місяців (Samantha K. Brooks, Rebecca K. Webster, 2020).

Спектр зумовлених пандемією психічних порушень може коливатися від депресії, тривоги, панічних нападів, соматичних симптомів та ознак посттравматичного стресового розладу до делірію, психозу та, навіть, суїциду [12, 28]. Українські науковці, зокрема В. Байдик, О. Вознюк, В. Дорожкін, І. Євтушенко, О. Завгородня, О. Коваленко, В. Кремень, С. Лукомська, С. Максименко, Н. Ничкало, Н. Павлик, В. Панок, Е. Помиткін, Я. Пилинський, О. Радзімовська, Д. Романовська, В. Рибалка та ін., акцентують увагу на важливості сприяння збереженню психологічної стабільності та благополуччя населення в умовах пандемії COVID-19.

Першочерговим завданням працівників психологічної служби закладів професійної освіти Чернігівщини у підтримці психологічного благополуччя був пошук дієвих засобів і методів усіх напрямів діяльності фахівців. Діяльність служби спрямовувалася на те, щоб кожна особистість, причетна до закладів профтехосвіти мала можливість легко отримати ресурсні матеріали зі звичних джерел у зручних, цікавих форматах як інформаційного, так і діагностичного, профілактичного, консультаційного, корекційного, терапевтичного спрямування. Особливої актуальності набула цифрова компетентність практичного психолога, соціального педагога.

Важливою умовою успішної реалізації напрямів роботи психологічної служби було проведення відповідної підготовчої роботи: складено індивідуальні плани роботи практичного психолога і соціального педагога; організовано канали комунікації з усіма учасниками освітнього процесу у viber, telegram, instagram; розроблено опитування здобувачів освіти, педагогів («Як ти проводиш свій час в період карантину. #ти-неодин», «Дослідження толерантності до невизначеності учасників освітнього процесу», «#Стосункизповагою»); зібрано психологічну інформацію, корисні посилання, інформацію про способи підтримки ментального здоров'я та пси-

хологічного благополуччя (відеоролик: «Психологічний супровід учасників освітнього процесу ЗПО в умовах карантину», видання онлайн-журналу «Орбіта профтехосвіти. Спецвипуск: Психологічний супровід»); створені алгоритми дій з урахуванням реалізації принципів психологічної безпеки та дбайливого ставлення учнів, педагогів до себе та до здобувачів освіти (дошка Padlet до Всесвітнього дня здоров'я). Для підтримки учнів закладів професійної освіти Чернігівщини було ініційовано в соціальних мережах «Інстаграм», «Телеграм» флешмоб з-поміж здобувачів освіти челендж #Янавчаюсяонлайн.Ати? Такі матеріали розміщено на сайті НМЦ ПТО у Чернігівській області (<https://nmcptochernigiv.ucoz.ru/>) та сторінці фейсбуку «Професійна освіта Чернігівщини» (<https://www.facebook.com/groups/749161438570383>)

Під час дистанційного навчання здобувачі освіти, педагоги, батьки були активно залучені до різних видів психологічної діяльності, у тому числі, просвітницької та профілактичної. Діяли групи та чати у Viber, у Google Classroom, Google Meet, Zoom. З метою психологічної підтримки та оптимістичного налаштування учнів і педагогів закладу освіти розроблено та опубліковано інфографіку «Ментальне здоров'я», відеоролики «10 мотивувальних звичок на кожен день», «Як допомогти собі пережити кризу?». Розроблено та залучено учнів до участі у квест-грі «10 кроків до здоров'я», релакс-годині «Налаштуйтеся на позитив», годині здоров'я «Зроби свій вибір: здоров'я чи примарна насолода», селфі-акції «Життя яскраве без алкоголю, тютюну, наркотиків», фотоконкурсі «Головне в іміджі – здоров'я» вебквесті «Молодь обирає здоров'я». Розміщено відеоматеріали просвітницького та профілактичного спрямування, наприклад, психологічний просвітницький відеожурнал «Грані особистості» на сайтах НМЦ ПТО у Чернігівській області, закладів профтехосвіти, сторінках спеціалістів психологічної служби ЗПО області. Паралельно значна кількість матеріалів розміщувалась у текстовому форматі у відповідних групових чатах у Viber. В усіх онлайн-заходах була можливість отримання зворотного зв'язку («Як пройшов онлайн-робочий день», «Чим мені допоможе сьогоднішнє заняття у збереженні психологічного здоров'я?», «Як я можу після сьогоднішньої зустрічі підтримати свою життєстійкість, психологічне благополуччя?»). Створено ютуб-канал практичного психолога, віртуальну спільноту психологічної служби ЗПО Чернігівщини.

Корекційно-розвиткова робота сприяла розвитку когнітивних процесів здобувачів освіти, які мають особливі освітні потреби. Також було організовано роботу зі здобувачами освіти, що мають особистісні, поведінкові та емоційні про-

блеми. Розроблено та поширено через мобільні додатки інтерактивні ігри: «Чи мислиш ти позитивно?», «Як налагодити гармонійні стосунки з оточуючими?», «Відгадай: яка емоція?», «Чинники людського щастя», кросворд «Спілкування», інтерактивний плакат «Поради для конструктивного спілкування», «Карантин – випробування для сім'ї», Е-книга «Як уникнути погіршення психологічного стану».

Активно здійснювалась консультативна підтримка учасників освітнього процесу в період карантинних обмежень в синхронному та асинхронному режимах. З учнями – часто у текстовому форматі для окремих цільових груп у фейсбуці, інстаграмі чи синхронна комунікація в «реальному часі» через онлайн-месенджери Skype, WhatsApp, Viber, онлайн-конференцію тощо (по відео чи аудіозв'язку).

Основним методом при онлайн-консультуванні з використанням синхронної комунікації є інтерв'ю. Практичний психолог, що працює онлайн, використовує звичайний алгоритм: виявляє особливості особистості клієнта і його проблеми, аналізує причини виникнення труднощів, повідомляє про результати, допомагає знайти шляхи вирішення.

На сайтах закладів профтехосвіти області діють «Сторінки/Кабінети практичних психологів/соціальних педагогів». Така асинхронна комунікація, наприклад, як форум, де можна отримати інформацію у вигляді текстів чи відеоматеріалів з тих проблем, які турбують учня, педагога чи батьків, або ж стати пасивним співучасником консультування на відкритому форумі. Розроблено чат-бот «Зрозумію. Підтримаю. Підкажу. Психологічний друг» щодо гармонізації психоемоційного стану здобувачів освіти». Таке онлайн-консультування відбувається і дотепер.

Психологічний супровід і соціально-педагогічний патронаж учнів, які опинились у складних життєвих обставинах закладів профтехосвіти здійснювався для профілактики і відновлення психологічного благополуччя. В умовах дистанційного режиму роботи особлива увага зосереджена на комунікації з цими категоріями здобувачів освіти. Відбулись онлайн-засідання клубного об'єднання «Ровесник» для учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування, закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини. Учнівська молодь зустрілась у віртуальному просторі з представниками регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Чернігівській області, міського та обласного центрів соціальної служби, міського центру зайнятості.

Для проведення профорієнтаційної роботи використовується «Профорієнтаційний профпортал НМЦ ПТО у Чернігівській області» <https://sidorenko7roman.wixsite.com/proforientacia>,

«Профорієнтаційний чат-бот. Допоможу обрати професію у закладах профтехосвіти Чернігівщини» https://t.me/profzproche_bot.

З метою сприяння у визначенні професійної траєкторії здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини, працевлаштуванні випускників ЗП(ПТ)О, розвитку підприємницької ініціативи тощо розміщено матеріали на сайті НМЦ ПТО у Чернігівській області в розділі «КАР'ЄРА-BOX: мотивуємо до успіху». Учні змогли взяти участь у курсі «Навички для успішної кар'єри» наживо та онлайн, який теж представлено в даному розділі <http://surl.li/axqnb>.

Отже, пандемія COVID-19 та протиепідемічні заходи негативно вплинули на психічне здоров'я та психологічне благополуччя учасників освітнього процесу. Помітними психологічними наслідками стали негативні психоемоційні стани: напруження, тривога, страх, нудьга, туга, фрустрованість, дратівливість, агресія, відчуття емоційного виснаження, тощо. Значні зміни фіксуються у поведінці людей та їх фізичному самопочутті. Використовується стратегія уникнення, почастишали випадки домашнього насильства, з'являються труднощі у виконанні щоденних рутинних справ, виникають соматичні симптоми, болі в тілі, розлади сну та апетиту. Тому всі ці наслідки мають бути у центрі уваги працівників психологічної служби закладів професійної (професійно-технічної) освіти для розроблення та втілення методичного кейсу фахового інструментарію з метою застосування фахівцями психологічної служби у профілактиці та відновленні емоційного стану та психологічного благополуччя учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19, який почав створюватися з 2020 року і дотепер наповнюється і змінюється. <https://nmcptocn.pp.ua/2021/12/20/1707/>

ЛІТЕРАТУРА

1. Досвід переживання пандемії Covid-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка: матеріали онлайн-семинарів 23 квітня 2020 року «Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка» та 15 травня 2020 року «Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії Covid-19 і карантину» / [за наук. ред. М. М. Слюсаревського, Л. А. Найдюнової, О. Л. Вознесенської]. – К.: ІСПП НАПН України, 2020. – 121 с.

2. Бочелюк В. Й., Панов В. С. Психологічні наслідки пандемії для сучасного українського суспільства як соціально-психологічна проблема. Психологія особистості. – Вип. 21. – 2021. – С.109–112.

3. Крамар Ю. Психологічні наслідки перебування в умовах карантину та шляхи збереження психічного здоров'я. Нейро News. – 2020. – № 3. – С. 18–21.

4. *Мартінова Л.* Наслідки пандемії COVID-19: сплеск гендерного насилля. *Нейро News.* – 2020. – № 9 (120). – С. 5–6.

5. *Науменко Г.* Соціальний стрес, як наслідок пандемії. Національний медичний університет імені О. О. Богомольця: веб-сайт. – URL: <http://nmuofficial.com/news/sotsialnyj-stres-yak-naslidok-pandemiyi-prezentatsiya-vykladacha-kafedry-medychnoyi-psyhologiyi-psyhosomatychnoyi-medytyny-ta-psyhoterapiyi/>.

6. Організація психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: метод. рек. / за заг. ред. І. В. Марухиної. – Суми : НВВ КЗ СОІППО – 2021. – 80 с. <http://surl.li/bgplq>

7. Подолання наслідків пандемії COVID-19 у закладі освіти: навчально-методичний посібник / авт. кол.: В. Г. Панок, І. І. Ткачук, Д. Д. Романовська, Р. А. Мороз, Т. Б. Гніда, В. М. Горленко, Н. В. Сосновенко; за наук. ред. В. Г. Панка. – Київ: ДІА, 2021. – 224 с. https://lib.iitta.gov.ua/729074/1/posibnyk_COVID.pdf

8. Поширення пандемії коронавірусу важкого гострого респіраторного синдрому (COVID-19) може викликати психічні наслідки. Національна академія медичних наук України: веб-сайт. – URL: <http://amnu.gov.ua/poшыrennya-pandemiyi-koronavirusu-vazhкого-gostrogo-respiratorного-syndromu-covid-19-mozhe-vyklykaty-psyhichni-naslidky/> (дата звернення: 08.01.2021).

9. Психологічна профілактика і гігієна особистості у протидії пандемії COVID-19: метод. посібник / Авт. кол.: Рибалка В. В., Помиткін Е. О., Ігнатович О. М. та ін.; за ред. Рибалки В. В.; Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, 12-29 березня 2020 р. – 123 с.

10. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник / за наук. ред. В. Г. Кременя; [координатор інтернет-посібника В. В. Рибалка; колектив авторів] Виклад основного матеріалу дослідження.

11. *Романовська Д. Д., Швачій Р. А.* Гармонізація психічного здоров'я, розвиток життєстійкості, стресостійкості учасників освітнього процесу: методичний комплекс для подолання наслідків пандемії COVID-19 працівниками психологічної служби в закладі освіти. – Чернівці, 2020. – 90 с. <http://habitus.od.ua/journals/2021/21-2021/36.pdf>

12. *Чабан О. С., Хаустова О. О.* Психічне здоров'я в період пандемії COVID-19 (особливості психологічної кризи, тривоги, страху та тривожних розладів). *Нейро News.* – 2020. – № 3. С. 26–36.

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ДЛЯ НАВЧАННЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Лариса ДУБИНА, директор ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства», кандидат педагогічних наук, м. Сновськ, Чернігівська область;

Світлана ЗАБАРОВСЬКА, викладач ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства», м. Сновськ, Чернігівська область;

Світлана ПОКЛАД, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти в Чернігівській області, м. Чернігів

Схарактеризовано актуальність надання професійної (професійно-технічної) освіти особам, які мають особливі потреби. Висвітлено досвід надання професійно-технічної освіти такій категорії здобувачів у ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства».

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, інклюзивна освіта, інклюзивне навчання у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

Larisa DUBINA, Svetlana ZABAROVSKA, Svetlana POKLAD

INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT FOR EDUCATION OF PERSONS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS

The article explains the relevance of providing professional (vocational) education to persons with special needs. The experience of providing vocational and technical education to such categories of applicants on the basis of the State Pedagogical University "Snovsk High Vocational School of Forestry" is highlighted.

Keywords: children with special educational needs, inclusive education, inclusive education in vocational (technical) education institutions.

Сам термін «діти з особливими освітніми потребами», як зазначають О. П. Крижанівська, О. О. Каленська [5], пов'язаний з

утвердженням принципів інклюзивної (інтегрованої) освіти, виникає, як правило, у всіх країнах світу при переході від унітарного суспільства до відкритого громадянського, коли суспільство

усвідомлює потребу відобразити в мові нове розуміння прав дітей з порушеннями у психофізичному розвитку на отримання освіти. Цей термін закріплює зміщення акцентів у характеристиці цих дітей з недоліків, порушень, відхилень від норми на фіксацію їх потреб в особливих умовах і засобах освіти, що вказує на відповідальність суспільства за виявлення і реалізацію цих потреб.

Найбільш поширене та прийнятне стандартне визначення подано у Міжнародній класифікації стандартів освіти: «Особливі навчальні потреби мають особи, навчання яких потребує додаткових ресурсів. Додатковими ресурсами можуть бути: персонал (для допомоги у процесі навчання); матеріали (різноманітні засоби навчання, в тому числі допоміжні та корекційні); фінансові (бюджетні асигнування для отримання додаткових спеціальних послуг)» [6, 81].

До питання розвитку, навчання і виховання дітей з особливими потребами зверталось чимало українських науковців та практиків. Зокрема, загальні принципи та методичні засади інклюзивної освіти в Україні розробляли: О. Гаврилов, О. Кобзар, А. Колупаєва, О. Крижанівська, В. Кулеш, Л. Савчук, Г. Уманець та ін. Питання професійної освіти такої категорії осіб досліджували:

І. Гриценко, І. Лько, Л. Магдюк, Ю. Найда, О. Пашенко, Н. Софій та ін. Однак, інклюзивна освіта у закладах професійної (професійно-технічної) освіти почала впроваджуватися лише упродовж останнього десятиліття та потребує узагальнення практичного досвіду.

Відповідно до Закону України «Про професійну (професійно-технічну) освіту», завдань, визначених у Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року та для задоволення освітніх потреб молоді Чернігівської області у ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства» вже шостий рік поспіль здійснюють професійну підготовку осіб, які мають особливі освітні потреби.

Здобувачами освіти стають переважно випускники навчально-реабілітаційних центрів, спеціальних шкіл: КЗ «Березнянський навчально-реабілітаційний центр», КЗ «Прилуцька спеціальна школа», КЗ «Городнянський ліцей», КЗ «Удайцівський навчально-реабілітаційний центр» та інші. Ці діти мають різного роду труднощі: когнітивні, мовленнєві, навчальні, соціоадаптивні (поведінкові, особистісні, комунікативні). Молодь може, орієнтуючись на свої інтереси, здібності, нахили, та відповідно до своїх можливостей, здобути фахові знання та опанувати професію «Озеленювач», «Кухар» або «Штукатур».

Навчання дітей з особливими потребами здійснюється у спеціальних групах за спеціальними

програмами та триває один навчальний рік. Навчальний план передбачає: професійно-теоретичну підготовку, професійно-практичну – виробниче навчання у закладі професійної освіти; виробниче навчання на виробництві чи в сфері послуг; виробничу практику на робочих місцях на виробництві чи в сфері послуг; державну кваліфікаційну атестацію.

Загалом за 2016–2021 роки професійно-технічну освіту у Сновському ВПУЛГ здобули 90 осіб з особливими потребами. Закінчили навчання та здобули професію «Кухар» 36 осіб (40 %), «Озеленювач» – 12 осіб (13 %), «Штукатур» – 42 особи (47 %). у цьому році за професією «Штукатур» навчаються 12 осіб.

У закладі освіти створено інклюзивне освітнє середовище, яке забезпечує сприятливі умови для навчання і виховання, проживання і дозвілля дітей з особливими потребами, значна увага приділяється формуванню толерантності та доброзичливості усіх учасників освітнього процесу. З метою забезпечення якісної професійно-технічної освіти та комфортних умов в училищі створена команда психолого-педагогічного супроводу, до якої входять заступник директора з навчально-виховної роботи, майстер виробничого навчання, викладачі, вихователь гуртожитку, практичний психолог, соціальний педагог, керівники гуртків, медична сестра. В організації психолого-педагогічного супроводу враховуються рекомендації інклюзивно-ресурсних центрів, розроблені на основі комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей.

Упродовж цих років викладачі загальноосвітніх та спеціальних дисциплін удосконалили знання та набули практичного досвіду забезпечення індивідуального підходу у навчанні дітей з різними особливостями розвитку, зокрема, навчилися виявляти додаткові освітні потреби, модифікувати та адаптовувати навчальний матеріал, враховувати можливості дитини та орієнтуватися на зону її найближчого розвитку, добирати необхідну наочність, методи та форми навчальної діяльності. Так, доцільним у освітньому процесі є метод демонстрації викладачем виконання навчального завдання, метод покрокової деталізації, додаткові інструкції, роз'яснення, метод сторітелінгу, застосування ігрових технологій та наочних засобів навчання на заняттях.

З кожною спеціальною групою працює майстер виробничого навчання, який не лише проводить виробниче навчання, а й дбає про побут здобувачів освіти, здійснює виховання та супровід учнів групи. Особливе значення під час занять з виробничого навчання мають міжособистісні стосунки між майстром та учнями: довіра, толерантність, доброзичливість, дружнє ставлення. Завдяки позитивному ставленню до кожного учня майстри виробничого навчання встановлюють психологічний контакт з дітьми, м'яко

спрямовують їх у процесі здобуття практичних навичок. Спільно з іншими здобувачі освіти, які мають особливі освітні потреби, беруть участь у роботі футбольного, волейбольного, вокального, театрального, художнього гуртків, позаурочних виховних заходах. Керівники гуртків виявляють задатки, здібності цих дітей, на своїх заняттях опосередковано формують соціальну сміливість, впевненість у собі, почуття рівноцінності, власної гідності, сприяють реалізації їх творчого потенціалу.

У гуртожитку працює вихователь, який безпосередньо опікується цією категорією здобувачів освіти, допомагає формувати навички самообслуговування. На базі ресурсної кімнати, добре облаштованої в гуртожитку, проводить заняття творчої майстерні, де учні за бажанням можуть опанувати навички рукоділля, провести свій вільний час. Ця категорія здобувачів освіти потребує особливого соціально-педагогічного та психологічного супроводу. Соціальний педагог допомагає у поселенні в гуртожиток, в адаптації до умов закладу, оформленні особистих документів, реєстрації місця проживання, оформленні соціальної допомоги чи пенсійних виплат; за потреби супроводжує дітей до медичних установ, органів місцевої влади та інші установи, а також сприяє їхньому працевлаштуванню.

Практичний психолог здійснює індивідуальну та групову психодіагностику, проводить психологічні консультації, просвітницьку, профілактичну, корекційно-розвиткову роботу. Особливістю є те, що ця категорія здобувачів освіти потребує постійної психологічної підтримки, вільного доступу для спілкування з психологом у будь-який час. Психолог роз'яснює педагогічним працівникам та майстрам виробничого навчання психологічні особливості розвитку при певних порушеннях розвитку, допомагає в організації особистісно орієнтованого навчання, вирішенні міжособистісних конфліктів між учасниками освітнього процесу.

До освітнього процесу активно залучаються батьки, опікуни учнів. Майстри, працівники психологічної служби тримають постійний контакт з ними з метою узгодження різних питань навчання і проживання дітей, розв'язання нагальних проблем. В училищі створено сприятливе інклюзивне середовище, що виявляється в рівному, безперешкодному доступі дітей з особливими освітніми потребами до всієї інфраструктури закладу: їдальні, спортивного та тренажерного залів, гуртожитку, стадіону, читальної зали, бібліотеки тощо. Учні з особливими освітніми потребами протягом навчального року забезпечуються одноразовим харчуванням в їдальні закладу та стипендією. Завдяки належній організації навчального процесу, здійсненню виховної роботи, соціально-педагогічного та психологічного супроводу діти добре інтегру-

ються в освітнє середовище та охоче здобувають професійну освіту, що сприяє їхньому подальшому інтегруванню в соціум.

Після закінчення училища вони працевлаштовуються у заклади громадського харчування, підприємства продовольчих товарів, заклади комунального господарства, будівельні організації міста та інших населених пунктів області. У зв'язку із гуманізацією суспільства, реформуванням освітньої галузі, поліпшенням правового захисту, набуває актуальності проблема надання якісної професійно-технічної освіти учням, які мають особливі освітні потреби. Така освіта є необхідною умовою їхньої інтеграції у суспільство як його повноправних членів.

Якісну професійно-технічну освіту цієї категорії здобувачів можна забезпечити за умови створення відкритого інклюзивного середовища у закладі освіти, комфортних умов, гуманних, демократичних стосунків, гнучкого, індивідуального підходу до навчання й виховання, кваліфікованого супроводу кожного учня. Досвід Сновського вищого професійного училища лісового господарства щодо надання професійно-технічної освіти особам, які мають особливі освітні потреби, засвідчує затребуваність таких освітніх послуг та їх важливість як у контексті цивілізаційного розвитку українського суспільства, так і з позиції індивідуального життєвого шляху людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діти з особливими освітніми потребами. – URL: <http://osvita.ua/school/method/upbring/1555/> (дата доступу: 20.01.2021).
2. Індекс інклюзії: професійно-технічний навчальний заклад: навчально-методичний посібник / Кол. упорядників: Пащенко О. В., Гриценко І. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 92 с.
3. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: науково-метод. посібник. – К., 2011. – 206 с.
4. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. – К.: Самміт-Книга, 2009. – 272 с.
5. Крижанівська О. П., Каленська О. О. Етимологія поняття «діти з особливими освітніми потребами» у вітчизняному освітньому просторі. – URL: http://www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/3198/1/14_kryzh.pdf (дата доступу: 20.01.2021).
6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – К.: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с.
7. Соціальна та гендерна справедливість та рівність у програмах професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів: навчально-методичний посібник / Магдюк Л. Б., Ілько І. В. та ін. [під заг. ред. Л. І. Даниленко]. – К.: ТОВ «Етіс плюс», 2007. – 96 с.
8. Уманець Г. М., Кобзар О. В., Кулеш В. О. Інклюзивна освіта: Особливий дитині – особлива увага. – Донецьк: Витоки, 2010. – 135 с.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ НАГЛЯДОВИХ (ПІКЛУВАЛЬНИХ) РАД У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ДОНЕЧЧИНИ

Едуард ГОНЧАРОВ, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області

Схарактеризовано досвід створення й організації функціонування наглядових рад закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області. Проаналізовано основні етапи процесу розгортання роботи за створення цих дорадчо-консультативних органів. Виявлено особливості й наслідки участі обраних закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області у пілотному проєкті зі створення наглядових рад, який реалізувався за підтримки Програми розвитку ООН. Розкрито етап масштабування процесу створення наглядових рад у закладах Донеччини як результат участі керівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти Донецької області у тренінговій програмі. Представлено огляд матеріалів методичних рекомендацій «Створення й організація ефективної діяльності наглядових рад закладів професійної (професійно-технічної) освіти».

Ключові слова: наглядові ради, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, дорадчо-консультативні органи, пілотний проєкт, Програма розвитку ООН, керівники закладів, тренінгова програма.

Eduard GONCHAROV

ORGANIZATION OF WORK OF SUPERVISORY COUNCILS IN INSTITUTIONS OF VOCATIONAL EDUCATION OF DONETSK REGION

The article characterizes the experience of creating and organizing the functioning of supervisory boards of vocational education institutions in Donetsk region. In particular, the main stages of the deployment process for the establishment of these advisory bodies were analyzed. The peculiarities and consequences of the participation of selected vocational education institutions of Donetsk region in the pilot project on the establishment of supervisory boards, which was implemented with the support of the UN Development Program, were identified. The stage of scaling up the process of creating supervisory boards in institutions of Donetsk region as a consequence of the participation of heads of vocational education institutions in Donetsk region in the training program is characterized. The review of materials of methodical recommendations "Creation and the organization of effective activity of supervisory boards of vocational education institutions" is presented.

Keywords: supervisory boards, institutions of professional (vocational and technical) education, advisory bodies, pilot project, UN Development Program, heads of institutions, training program.

За результатами реформування та модернізації системи професійної (професійно-технічної) освіти (далі – П(ПТ)О) України протягом останніх років ми маємо можливість впевнено сказати, що відбуваються значні позитивні зміни. Незважаючи на уповільнення процесу модернізації сучасної системи П(ПТ)О у зв'язку з пандемією COVID-19, протягом 2020–2021 рр. було здійснено низку важливих кроків. Проте, широкомасштабна агресія російської федерації 24 лютого 2022 року повністю призупинила всі процеси розвитку нашої держави, у тому числі й реформування системи П(ПТ)О, та спрямувала максимальні зусилля на боротьбу з агресором. Не маємо сумнівів у тому, що війна буде завершена з обов'язковою перемогою України над загарбником, і після подолання масштабних наслідків військових дій нам необхідно продовжити реформування держави, зокрема й модернізацію системи П(ПТ)О.

© Гончаров Е., 2022

Безумовно, для ефективного та швидкого створення нового й сучасного закладу професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), необхідно розв'язати насамперед проблеми модернізації матеріально-технічної бази, фінансування роботи педагогічних колективів, що впливає на якість підготовки здобувачів ЗП(ПТ)О та подальшу повноцінну інтеграцію професійної освіти з регіональними ринками праці. Ось чому, маємо відповісти на низку запитань, зокрема на такі: Хто нині окрім Регіональних рад професійної освіти може надати ефективну допомогу керівництву та колективу ЗП(ПТ)О, спрямовану на переформування адміністративної складової управління закладом професійної освіти? Що може суттєво вплинути на відносно швидку та якісну модернізацію системи підготовки кваліфікованих робітників для всіх сфер економіки нашої держави?

Для відповіді на ці запитання у 2021 році, на виконання завдання директорату професійної освіти МОН України, педагогічні колективи всіх регіональних методичних центрів професійної освіти, зокрема й Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області, розробляли та надавали свої пропозиції до проекту «Методичних рекомендацій щодо створення наглядової (підкувальної) ради закладу професійної (професійно-технічної) освіти», які після тривалих дискусій та обговорення були затверджені 23 червня 2021 року наказом МОН України № 705.

Ефективності цього процесу сприяло те, що на той час шість пілотних закладів професійної освіти Донеччини, що становило 18 % від усіх ЗП(ПТ)О області, за методичної підтримки Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області й сприяння Департаменту освіти і науки Донецької ОДА, створили наглядові ради та організували їх роботу. Це стало можливим завдяки участі цих закладів у пілотному проекті, що реалізувався за фінансової та організаційної підтримки Програми ООН із відновлення та розбудови миру Олександром Бородієнком, доктором педагогічних наук, членом-кореспондентом Національної академії педагогічних наук України. Цей проект передбачав консультативну підтримку ЗП(ПТ)О Донецької, Луганської та Запорізької областей в аспекті створення наглядових рад та передбачав такі етапи, як підготовка методичних матеріалів щодо створення наглядових рад, проведення тренінгових занять для керівників ЗП(ПТ)О та представників стейкхолдерів, здійснення посттренінгового супроводу учасників тренінгів. Кінцевою метою пілотного проекту стало створення наглядових рад та проведення установчих засідань у закладах-учасниках.

У ЗП(ПТ)О Донецької області відбулися консультаційні та виборчо-установчі засідання наглядових рад у пілотних закладах (ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти», Маріупольський професійний ліцей автотранспорту, Курахівський професійний ліцей, Великоновосілківський професійний ліцей, Краматорське вище професійне училище та ДПТНЗ «Краматорський центр професійно-технічної освіти»). Напевно, як і мало бути, перші засідання наглядових рад пілотних закладів вияви-

ли моменти неготовності та некоректного розуміння деякими представниками наглядових рад основних цілей і функцій створеного дорадчо-консультативного органу реформування системи професійної освіти. Робочі непорозуміння на перших установчих засіданнях виникали як із боку представників ЗП(ПТ)О, так і з боку представників підприємств-роботодавців, що в результаті сприяло плідному обговоренню та визначенню конкретних функцій кожного члена наглядової ради. Було визначено, що:

1. Наглядова рада не є керівним та управлінським органом у роботі ЗП(ПТ)О, а дорадчим і колегіальним органом, про рішення або рекомендації якої офіційно повідомляється керівнику закладу, що своєю чергою обов'язково враховується під час ухвалення відповідних управлінських рішень.

2. Наглядова рада не фінансує роботу і розвиток ЗП(ПТ)О, а здійснює пошук фінансових джерел та ресурсів, які можуть бути спрямовані на розвиток і модернізацію закладу.

3. Наглядова рада не є органом аудиту, але має право на запит інформації про видатки та спрямування фінансових витрат ЗП(ПТ)О для подальшого аналізу й надання рекомендацій керівництву щодо вдосконалення фінансової політики.

4. Наглядова рада має право надавати рекомендації щодо організації в ЗП(ПТ)О підготовки за тими професіями, які є перспективними й затребуваними на регіональному та місцевому ринках праці.

5. Наглядова рада є повноцінним учасником визначення стратегії розвитку ЗП(ПТ)О та постійно проводить моніторинг її реалізації.

Так, розпочався період, коли окрім Регіональних рад професійної освіти, ЗП(ПТ)О матимуть потужного помічника, який представлятиме їхні інтереси на рівні регіону. Перші місяці роботи наглядових рад у шести пілотних ЗП(ПТ)О Донеччини окрім отриманого неоціненного досвіду, виявили також і недостатній рівень підготовки керівників ЗП(ПТ)О до продуктивної взаємодії з членами наглядових рад, представниками підприємств та організацій. Тому, з метою забезпечення ефективності роботи наглядових рад, а також реалізації державної й регіональних програм із впровадження наглядових рад ЗП(ПТ)О, Програмою ООН із відновлення та розбудови миру було заплановано організацію практичного тренінгу для керівників усіх без винятку закладів

Вступне слово Едуарда Гончарова, директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області

професійної освіти Донецької області з питань створення та організації роботи наглядових рад ЗП(ПТ)О.

Після прийнятого рішення командою ПРООН було розпочато підготовку тренінгової програми, що була реалізована Олександром Бородієнко, доктором педагогічних наук, членом-кореспондентом НАПН України.

До участі у тренінгу, який відбувся 30 листопада 2021 року, були запрошені керівники ЗП(ПТ)О Донецької області та директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області Едуард Гончаров, який у своїй вступній промові звернув увагу учасників на перспективність та важливість організації якісної роботи наглядових рад, а також зупинився на важливості організації їх ефективної роботи. Перед початком тренінгу учасників привітала Валентина Смаль, професор, доктор географічних наук, спеціаліст з розвитку професійної освіти Програми ООН із відновлення та розбудови миру, яка розгорнуто презентувала програму тренінгу та зазначила високу актуальність та необхідність активізації у ЗП(ПТ)О роботи наглядових рад.

Методичні рекомендації «Створення й організація ефективної діяльності наглядових рад закладів професійної (професійно-технічної) освіти», презентовані автором Олександром Бородієнко, стали гарним та доречним посібником для опанування ключовими аспектами (нормативно-правовою базою, ключовими технологіями та алгоритмами) створення й функціонування наглядових рад ЗП(ПТ)О. Достатньо висока актуальність дослідження проблеми створення та роботи нагля-

дових рад в методичному посібнику досягнута шляхом ретельного моніторингу регіонального аспекту, в основі якого є плідна взаємодія автора з регіональними методичними службами та закладами професійної освіти, а через них і з представниками підприємств-роботодавців.

У методичних рекомендаціях представлено концептуальне бачення ефективного управління сучасним закладом професійної освіти; схарактеризовано принципи роботи наглядових рад закладів, їх основний функціонал; виокремлено особливості нормативно-правового забезпечення діяльності наглядових рад; представлено комплексну програму розвитку проектних команд, які опікуються питаннями створення та організації ефективної роботи наглядових рад закладів професійної освіти; запропоновано рекомендації щодо створення й організації ефективної діяльності цих дорадчих органів. Особливістю запропонованого видання є те, що у ньому представлено дві управлінські технології – створення та організації ефективної діяльності – які можуть бути використані у процесі розбудови наглядових рад закладів професійної освіти.

Цінністю запропонованого видання є те, що в ньому узагальнено досвід реалізації пілотного проекту зі створення наглядових рад закладів професійної освіти, який здійснювався автором у 2020–2021 роках за підтримки Програми ООН із відновлення та розбудови миру. У проєкті взяли участь команди закладів із Донецької, Луганської та Запорізької областей (ДНЗ «Запорізький професійний ліцей автотранспорту», ДНЗ «Запорізький професійний ліцей залізничного транспорту», ДНЗ «Бердянський машинобудівний

професійний ліцей», ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей», ДНЗ «Багатопрофільний центр професійно-технічної освіти», Золотівського професійного ліцею, Лисичанського професійного торгово-кулінарного ліцею, Марківського професійного аграрного ліцею, Новоайдарського професійного аграрного ліцею, Вищого професійного училища № 92 м. Северодонецька, ДНЗ «Маріупольський центр професійно-технічної освіти», Маріупольського професійного ліцею автотранспорту, Курахівського професійного ліцею, Великоновосілківського професійного ліцею, Краматорського вищого професійного училища, Державного професійно-технічного навчального закладу «Краматорський центр професійно-технічної освіти», ДНЗ «Мелітопольський багатопрофільний центр професійно-технічної освіти»), представники органів місцевого самоврядування, департаментів освіти і науки облдержадміністрацій, підприємств та компаній, громадських організацій, структурних підрозділів Державної служби зайнятості тощо.

Видання містить значний обсяг проаналізованої емпіричної інформації, набутої у процесі нашої взаємодії із членами проектних команд – під час онлайн-тренінгів, посттренінгового супроводу учасників тренінгів, опитування, структурованих інтерв'ю керівників закладів професійної освіти. Такою інформацією, зокрема, є досвід учасників проекту, набутий у процесі створення наглядових рад закладів, їхнє бачення щодо механізмів ефективної взаємодії із членами наглядових рад, кращі практики подолання труднощів у процесі створення наглядових рад та поради щодо ефективної реалізації основних кроків у організації та забезпечення функціонування наглядових рад закладів професійної освіти.

Основою презентованих методичних рекомендацій є загальний аналіз теоретичної та практичної складової процесу формування повноцінного алгоритму роботи наглядової ради та подальша її ефективна взаємодія з керівництвом ЗП(ПТ)О, тому ця робота має велике практичне значення для кожного представника керівного складу ЗП(ПТ)О й члена наглядової ради, які за наявності такого друкованого помічника матимуть можливість удосконалювати й роботу наглядової ради, і взаємодію між її членами, і, як результат, матимуть потужний вплив на модернізацію всіх сфер діяльності колективу закладу.

Головними результатами проведеного тренінгу можна визначити, насамперед опанування керівниками ЗП(ПТ)О теоретичних знань й практичних навичок із формування Положення про наглядову раду та організацію її повноцінної й ефективної роботи, що й привело до створення наглядових рад ще у п'яти ЗП(ПТ)О області, що разом із пілотними закладами становить 32 % від загальної кількості закладів Донеччини.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Бородієнко Олександра*. (2021). Досвід створення наглядових рад закладів професійної (професійно-технічної) освіти: огляд пілотного проекту. *Професійна освіта* 3(92).
2. *Бородієнко О.* (2020). Публічно-приватне партнерство закладів професійної освіти: практичний посібник. Київ: ІПТО НАПН України. 302 с.
3. *Бородієнко О.* Ефективне управління закладами професійної (професійно-технічної) освіти. Методичні матеріали для учасників тренінгу. ПРООН, 2019. 120 с.
4. *Бородієнко О.* Методичні рекомендації щодо створення й організації ефективної діяльності наглядових рад закладів професійної (професійно-технічної) освіти. ПРООН, 2021. 200 с.
5. *Бородієнко О.* Наглядові ради закладів професійної (професійно-технічної освіти). Практичний посібник. ПРООН, 2020. 167 с.
6. *Павліченко В., Павліченко О., Бородієнко О., Малихіна Я.* (2021). Методологія створення стратегічного та інвестиційного планів розвитку закладів освіти. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 4(39), 387–395. <https://doi.org/10.18371/.v4i39.241401>
7. *Borodiyenko O., Milto L., Kamenska I., Bokshyts O., Malykhina V.* (2021). Improving the efficiency of development of regional labor markets by solving the problem of professional training. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3(38), 499–508. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i38.237482>
8. *Borodiyenko O., Nychkalo N., Malykhina Ya., Kuz O., & Korotkov D.* (2021). Public-private partnership in education as a prerequisite for the growth of regional labor markets: analysis of foreign experience. *Financial And Credit Activity: Problems Of Theory And Practice*, 36 (2021). doi: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i36.228031>

ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЗІ СТЕЙКХОЛДЕРАМИ

Микола МОГИЛЬНИЦЬКИЙ, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області, м. Чернігів

Висвітлено досвід налагодження співпраці та соціального партнерства закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівської області зі стейкхолдерами.

Ключові слова: соціальне партнерство, стейкхолдер, співпраця, професійна освіта, державно-приватне партнерство, дуальне навчання, навчально-практичний центр.

Mykola MOGYLNYTSKY

PARTNERSHIP OF VOCATIONAL INSTITUTIONS OF VOCATIONAL (TECHNICAL AND TECHNICAL) EDUCATION OF THE CHERNIGIV REGION WITH STAKEHOLDERS

The article substantiates the expediency of establishing cooperation and social partnership institutions of professional (vocational) education Chernihiv region with stakeholders. The experience of cooperation is highlighted.

Keywords: social partnership, stakeholder, cooperation, vocational education, public-private partnership, dual training, training and practice center.

Забезпечення підприємств і організацій висококваліфікованими, конкурентоспроможними робітниками – вимога сьогодення. Найважливішим складником підготовки кваліфікованих фахівців є виробниче навчання та виробнича практика. Щоб готувати конкурентоспроможного на ринку праці робітника, потрібно максимально наблизити освітній процес у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (далі ЗП(ПТ)О) до умов виробництва. Для цього необхідно навчати новітніх сучасних технологій як тих, хто здобуває освіту, так і тих, хто її надає.

Розвиток професійної освіти та підготовки кваліфікованих робітників визначено одним із пріоритетних завдань освітньої політики України. Основною умовою є взаємодія трьох зацікавлених сторін: органів державної влади різних видів, освіти і стейкхолдерів. Стейкхолдери – це представники органів державної та місцевої влади, громадські організації, засоби масової інформації, роботодавці та інші особи, що зацікавлені в розвитку професійної освіти Чернігівського регіону.

Ефективність взаємодії ЗП(ПТ)О і стейкхолдерів значно зростає, коли партнери-роботодавці переходять з позиції сторонніх спостерігачів і виїнятковно споживачів освітніх послуг на позицію зацікавлених учасників освітніх та інноваційних процесів, що вслякко сприяє оволодінню здобувачами освіти комплексом професійних компетентностей, які відповідають вимогам сучасного ринку праці. Створення виробничо-освітніх кластерів, що сприяють ефективному використанню матеріально-технічної бази, кадрово-

го потенціалу закладів освіти та підприємств, є основою реалізації дуальної системи навчання кваліфікованих робітників.

Найбільш яскраво соціальне партнерство ДПТНЗ «Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування» в швейній галузі представлено на прикладі таких провідних підприємств легкої та хімічної промисловості в Україні, як ПрАТ ЧШФ «Елегант» та ТОВ «Сівертекс». Ніжинський професійний аграрний ліцей співпрацює зі 135-ма підприємствами Чернігівської області, які є замовниками робітничих кадрів, з-поміж них: ПАП Агрофірма «Ніжинська», ПП ВКФ «Техно-Т», ДП «Ніжинський ремонтний завод засобів інженерного озброєння», заклади громадського харчування та інші. Надійним партнером ліцею з упровадження інноваційних технологій в освітній процес є науково-виробниче підприємство «МЕТІКОЛ», завдяки співпраці з яким було оснащено сучасною технікою та програмовим забезпеченням кабінет «Технологія зварювання», який входить до складу Регіонального навчально-практичного центру зварювальних технологій.

Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту співпрацює з такими роботодавцями: АТ «Укрзалізниця», філія «Пасажирська компанія», ПрАТ «КиївСпецМонтаж», ТОВ «МЖК-Сервіс», ТОВ «Термолекс», ТОВ «ТАН», ТОВ «ЧСЕУ № 43», а також комунальними підприємствами Чернігівської міської ради: «Шкільне», «Зеленбуд», «Чернігівське тролейбусне управління», «Міськсвітло», «Новозаводське» та ін. Комунальний заклад «Прилуцький професійний ліцей» Чернігівської обласної ради з метою впроваджен-

ня елементів дуальної форми навчання започаткував тісну співпрацю із ТОВ «ПК «Пожмашина» (сmt. Ладан), найбільшим виробником пожежної техніки в Україні. Соціальними партнерами у підготовці робітничих кадрів стали також потужні підприємства ПрАТ «Прилуцька швейна фабрика», ТОВ Линовицький цукровий комбінат «Красний», КП «Водоканал», ресторан «Alexandria», суши-ресторан «Авокадо», який належить до мережі закладів японської кухні «Босуши» та ін.

У ДПТНЗ «Чернігівський професійний будівельний ліцей» соціальне партнерство набуло розвитку як система соціально-педагогічної взаємодії викладачів, майстрів виробничого навчання, здобувачів освіти із представниками підприємств: ТОВ «Житлобудсервіс», ПрАТ «Чернігівський механічний завод», компанія «Вертикаль-Центр», ТОВ «Чернігіврайагробуд», ДП «УкрСіверБуд» та ін. Куликівський професійний аграрний ліцей співпрацює як з великими сільськогосподарськими організаціями, так і з маленькими фермерськими господарствами, з-поміж яких СФГ «Факел», КСП «Стратілата», ТОВ «НОСІВКА АГРО», ПП «Дружба-Агро 2010», ТОВ «Нива 2008», СФГ «Колос», СТОВ «Сіверське», ПрАТ «Куликівське молоко», рестораном «Чикаго» та ін. Дігтярівський професійний аграрний ліцей співпрацює з найбільшим і найуспішнішим не тільки на Чернігівщині, а й в Україні, сільськогосподарським підприємством СТОВ «Батьківщина».

Сокиринський професійний аграрний ліцей тісно співпрацює з СТОВ «Дружба-Нова» та ПрАТ «Нива-плюс», техніка якого залучається для обробки землі навчального господарства, а здобувачі освіти мають можливість працювати на техніці іноземного виробництва. Сосницький професійний аграрний ліцей готує кваліфіковані робітничі кадри для агропромислової галузі Сіверського краю, співпрацюючи з аграрними підприємствами: «Мена-Авангард», ФГ «Швед М. Д.», «Інтер – Агро – База», ФГ «Кутькове», СВК «Зоря» та ін. Основними замовниками робітничих кадрів Ічнянського професійного аграрного ліцею є СТОВ «Інтер», ПСП «Фортуна», ВАТ «Ічнянський завод сухого молока та масла», ПАТ «Ічнянський молоко-консервний комбінат» – велике підприємство харчової промисловості України з потужним виробничим комплексом, науково-технічною базою та власною сировинною базою.

У ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства» соціальний партнер, меценат, роботодавець ВАТ «Корюківська фабрика технічних паперів» – один з найбільших і найвідоміших на ринку виробник шпалер, а також ДП «Корюківський держлісгосп», РКСЛП «Корюківкаліс», ДП «Городнядержлісгосп», ДП «Сновськрайагролісгосп» та ін. Комунальний заклад «Чернігівський центр професійно-технічної освіти» Чернігівської обласної ради здійснює підготовку робітничих кадрів більш як для сорока п'яти підприємств регіону: ресторан «Градецький», кафе «Розмарин», піцерія «Мар-

кони», ПР «Кардинал», кафе «Мандарин», ТОВ «Альянс-маркет», АТ «Базис», ТОВ «ЕКО» тощо, співпрацює з Асоціацією шеф-кухарів України. Комунальний заклад «Чернігівське вище професійне училище» Чернігівської обласної ради співпрацює з багатьма виробничими підприємствами міста та області, з-поміж яких: ТОВ «РЕТ Technologies», ПрАТ «Чернігівський механічний завод», ТОВ «Датчикове підприємство «Рapid», ЧКП «Пожтехніка» ДПТ України, ТОВ «Український кардан», ТОВ «Автотехсервіс», ТОВ «Сівер-Авто», ТОВ «Підприємство «Енергія», ТОВ «Девелопмент МАКС», ППС «Автоінвестстрой» та ін.

Соціальні партнери приділяють значну увагу дуальній формі професійної освіти, що представляє собою механізм тісної взаємодії держави, роботодавців, профспілок і різних громадських об'єднань із підготовки висококваліфікованих кадрів відповідно до потреб ринку праці. Дуальність означає «двоїстість (подвійність)», «єдине організаційне ціле». Дуальна форма професійної освіти – це освітній процес, що поєднує практичне навчання з частковою зайнятістю на виробництві та навчання в ЗП(ПТ)О.

Наразі за дуальною формою проходять навчання 254 здобувачі освіти за 9 професіями в 7 закладах професійної освіти області за професіями: «Озеленювач», «Монтажник систем вентиляції, кондиціонування повітря, пневмотранспорту й аспірації», «Електромонтажник силових мереж та електроустановок», «Лісник», «Слюсар-ремонтник», «Кравець», «Тракторист – машиніст с/г виробництва», «Слюсар з механоскладальних робіт», «Токар». До освітнього процесу залучено 12 підприємств – потенційних роботодавців, а саме: КП «Зеленбуд» Чернігівської міської ради, ТОВ «Промислова компанія «Пожмашина», АТ «Чернігівобленерго», ТОВ «Сівертекс», ПП «ВКФ «Техно-Т», ТОВ «Батьківщина», ТОВ «Український кардан», ПрАТ «Чернігівський механічний завод», ТОВ «Датчикове підприємство «Завод РАПД», ТОВ «СТ Спецмонтаж», ДП «Корюківське лісове господарство», ДП «Добрянське лісове господарство».

Міністерство освіти та науки України об'єднує зусилля з підприємствами та організаціями у напрямі системного, конструктивного та взаємовигідного співробітництва для забезпечення високої якості професійної підготовки кадрів, залучення додаткових ресурсів для розвитку професійної освіти та її орієнтації на сучасні технічні й технологічні умови. Так, було підписано Меморандум про співробітництво між МОН України і низкою компаній/підприємств та Меморандум про співпрацю з Федерацією роботодавців України, що дало значні результати – на базі закладів професійної освіти створено сучасні навчально-практичні центри.

Професійна освіта області має цінні напрацювання у сфері державно-приватного партнерства. Функціонують Регіональний центр інноваційних будівельних технологій «KNAUF» (Чернігівський професійний ліцей залізнично-

го транспорту), Регіональний навчально-практичний будівельний центр на базі матеріалів «CERESIT» (ДПТНЗ «Чернігівський професійний будівельний ліцей»), Міжрегіональний навчально-практичний центр із підготовки монтажників санітарно-технічних систем та устаткування (Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту), який фінансувався Швейцарською агенцією розвитку та співробітництва (SDC) у партнерстві з компанією Geberit International AG та ресурсним центром ГУРТ. В умовах інноваційного розвитку підприємств пріоритетного значення набуває потреба в постійному підвищенні кваліфікаційного рівня робітників та реалізації концепції «навчання упродовж життя». І сприяють цьому високотехнологічні навчально-практичні центри.

Навчально-практичні центри є структурними підрозділами закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини, де здобувачі освіти набувають практичних навичок та вмій роботи за сучасними виробничими технологіями із застосуванням новітніх матеріалів, обладнання, інструменту за відповідними професіями. Окрім того, навчально-практичні центри є осередками підвищення кваліфікації для робітників відповідних галузей, у тому числі незайнятого населення та педагогічних працівників.

Відповідно до пілотного проекту Уряду з модернізації підготовки кваліфікованих робітників було відкрито: Регіональний навчально-практичний центр монтажників санітарно-технічних систем та устаткування (Прилуцький професійний ліцей Чернігівської області), Регіональний навчально-практичний центр деревообробних технологій (ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства»), Регіональний навчально-практичний центр зварювальних технологій та Регіональний навчально-практичний центр з підготовки кадрів для сфери громадського харчування (ДНЗ «Ніжинський професійний аграрний ліцей Чернігівської області»), Регіональний навчально-практичний центр електромонтажних технологій та відновлювальної енергетики (Чернігівський професійний ліцей залізничного транспорту), модернізовано Регіональний навчально-практичний центр сучасних швейних технологій та дизайну «Імперія моди» (ДПТНЗ «Чернігівське вище професійне училище побутового обслуговування»).

Наразі в структурі 9 закладів професійної (професійно-технічної) освіти функціонує 13 навчально-практичних центрів, які охоплюють 8 галузевих напрямів: будівництво – 4 центри, сфера обслуговування – 3 та по 1 у галузях: легка промисловість, сільське господарство, транспорт, деревообробка, машинобудування, електроенергетика електротехніка та електромеханіка. Триває активна робота над організаційно-методичним супроводом створенням регіональних навчально-практичних центрів: сучасних транспортно-будівельних технологій на базі Державного навчального закладу «Ніжинський профе-

сійний аграрний ліцей Чернігівської області» та з підготовки мулярів на базі ДПТНЗ «Чернігівський професійний будівельний ліцей». Відкриття високотехнологічних навчально-практичних центрів це один із напрямків створення сучасного освітнього середовища, що сприятиме набуттю особою компетентностей професійної освіти впродовж життя. За сприяння НМЦ ПТО у підготовці проектної документації Чернігівська область пройшла відбір з-поміж регіонів для реалізації проекту створення Центрів професійної досконалості. До завершення 2023 року передбачається створити Центр професійної досконалості на базі ДПТНЗ «Сновське вище професійне училище лісового господарства».

У рамках міжнародного співробітництва триває співпраця з навчальними закладами міста Меммінген (Німеччина), яка була започаткована ще у 1991 році. Найбільш яскравим прикладом багатогранних зв'язків освітян є створення в Чернігові центрів з підготовки фахівців різних галузевих напрямів: Навчально-практичного центру сучасного автосервісу (1996 р.), Навчально-тренувальної фірми з підготовки фахівців для підприємницької діяльності (1997 р.), Регіонального навчально-практичного центру з професійної підготовки сантехніків (2007 р.) та удосконалення матеріально-технічної бази Регіонального навчально-практичного центру електромонтажних технологій та відновлювальної енергетики (2021 р.).

За цей час завдяки сприянню німецької сторони відкрито нові спеціальності, а викладачі та майстри виробничого навчання набувають потрібного досвіду, опановують нові технології, вчаться працювати на сучасному обладнанні в професійних училищах та фірмах міста Меммінген, у тому числі у рамках проекту «Партнерство з містами України» (між містами Меммінген – Чернігів). Метою перебування наших педпрацівників у Німеччині була актуалізація професійного навчання і обміну досвідом щодо професійної дуальної системи освіти та проходження стажування на базі професійного училища «Йоган-Бірвірт-Шуле», відвідування профорієнтаційного та професійно-технологічного центрів, деревообробної фірми Wagner та Zetler, де вони ознайомилися з роботою підприємств.

У рамках міжнародної співпраці проведено чимало семінарів-практикумів «Технології проведення успішного заняття та впровадження елементів дуальної освіти в підготовку робітників». У рамках обміну досвідом з підготовки кваліфікованих робітників, організації стажування здобувачів освіти та педагогічних працівників налагоджене міжнародне співробітництво між Сновським вищим професійним училищем лісового господарства і Огрським державним навчальним закладом (Латвія). За підтримки латвійських колег здобувачі освіти училища з професії «Лісоруб» та педагогічні працівники мали можливість взяти участь у міжнародному конкурсі «European Students Championship in ForestrySkills», який відбувся у Швейцар-

рії (м. Майенфельд), та у міжнародних змаганнях у виставковому центрі «Ratava» в місті Рига. Співпраця та соціальне партнерство закладів професійної освіти і стейкхолдерів – це перспективний шлях розв’язання багатьох проблем, що виникають у процесі підготовки та подальшого працевлаштування молодих робітників. Соціальне партнерство – це передусім довіра, це

впевненість у завтрашньому дні, це професійні, висококваліфіковані робітничі кадри та якісне формування пропозиції до державного замовлення. Налагодження конструктивного, взаємовигідного партнерства з роботодавцями дасть змогу залучити додаткові ресурси для розвитку закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівської області та України загалом.

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ РЕГІОНУ

Віктор ВАСИЛИНЕНКО, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області, заслужений працівник освіти України, голова Дніпропетровського обласного відділення Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти

Проаналізовано статистичні дані економіки щодо формування трудового потенціалу Дніпропетровщини. Висвітлено співпрацю Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області (НМЦ ПТО), закладів П(ПТ)О із соціальними партнерами. Схарактеризовано міжнародну співпрацю НМЦ ПТО з Федерацією організацій роботодавців Дніпропетровщини разом з німецькою організацією роботодавців – NORDMETALL щодо впровадження у практику роботи ЗП(ПТ)О регіону дуального навчання, розроблення нових професійних стандартів професій з урахуванням компетенцій, за якими здійснюється навчання в Німеччині та розвиток наставництва на підприємствах регіону.

Ключові слова: соціальне партнерство, тристороння територіальна угода, соціальний діалог, дуальне навчання, наставництво, професійні стандарти, профорієнтація, кваліфікаційний центр.

Victor VASYLINENKO

TOGETHER, VOCATIONAL EDUCATORS AND EMPLOYERS ARE TRANSFORMING THE REGION'S VOCATIONAL EDUCATION

The article describes the economy of Dnipropetrovsk region and vocational (vocational training) education (V(VT)E) as to the formation of labor potential of the region. The article illustrates the cooperation of the educational and methodical center of vocational training education in Dnipropetrovsk region (EMC VTE), institutions of V(VT)E with social partners, which are important in the system of forming a modern worker for the economy of the region. The article points out the international cooperation of EMC VTE with the Federation of Employers' Organizations of Dnipropetrovsk region together with the German Organization of Employers – NORDMETALL on the implementation in the region of dual education, development of new professional standards of professions filling them with competencies taught in Germany and development of mentoring at the enterprises of the region.

Keywords: Social partnership, three sided territorial agreement, social dialogue, dual training, mentoring, professional standards, career guidance, qualification center.

Дніпропетровська область – економічно розвинутий та інвестиційно-привабливий регіон України, який забезпечує понад 11 % економіки країни. Характеризується потужним промисловим та науковим потенціалом, розвитим агропромисловим комплексом, логістичною та енергетичною інфраструктурою. Область має потужний промисловий потенціал, тут здійснюють господарську діяльність понад 4 тис. промислових підприємств, із загальним рівнем зайнятості – 295,9 тис. осіб. Регіон є першим в Україні за обсягами реалізованої промислової продукції – це 16 % обсягу України та 43,3 % від усієї реалізованої продукції в області: сектор послуг займає 46,8 % економіки регіону, забезпе-

чуючи друге місце в Україні (9,7 % українського показника) (сайти: Головного статистичного управління у Дніпропетровській області <http://www.dnprstat.gov.ua/> а та Навчально-методичного центру у Дніпропетровській області <http://nmc-ptp.dp.ua/> «Моніторингові дослідження. Моніторинг діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти). Будівельний комплекс області посідає третє місце з-поміж областей України за обсягами реалізованої продукції та виконаних будівельних робіт. За обсягами реалізованої продукції на агропромисловий комплекс припадає майже 5 % обсягу України.

На Дніпропетровщині формуванням трудового робітничого потенціалу зайнято 217 за-

кладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), в тому числі: 53 державні ЗП(ПТ)О, 4 центри при кримінально-виконавчих установах закритого типу, 3 заклади фахової передвищої освіти, 4 міжшкільні навчально-виробничі комбінати та 153 ЗП(ПТ)О I рівня атестації (позашкільні заклади освіти, навчальні структурні підрозділи на підприємствах і Товариства сприяння оборони України, приватні навчальні заклади тощо). У державних ЗП(ПТ)О підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації робітничих кадрів здійснюється за 208 професіями (54 % контингенту готується за інтегрованими професіями). У тому числі, за галузями: сільське господарство, транспорт – 27; промисловість – 64; будівництво – 47; сфера послуг – 58; загальні з для всіх галузей економіки – 12.

Практична реалізація перспектив розвитку системи П(ПТ)О області є однією із пріоритетних у роботі органів державної влади, роботодавців і профспілок, яка знайшла відображення в укладанні нової Тристоронньої територіальної Угоди на 2021–2025 роки, викладено важливі зобов'язання соціальних партнерів щодо забезпечення продуктивної зайнятості, підготовки кваліфікованих робітничих кадрів та соціального захисту від безробіття. Пріоритетом діяльності Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Дніпропетровській області (далі – НМЦ ПТО) є співпраця з соціальними партнерами, які є важливими в системі формування сучасного робітника для економіки регіону і задоволення запиту роботодавців. Вирішення цієї проблеми сприяє партнерство та взаємодія із Федерацією організацій роботодавців Дніпропетровщини (далі – ФОРД, Федерація), до якої входять 18 галузевих та територіальних організацій роботодавців із загальною чисельністю працівників підприємств – членів організацій роботодавців, що входять до складу ФОРД у кількості 323 тис. осіб.

Значна увага приділяється вивченню досвіду Німеччини, яка має високоефективну систему освіти та забезпечує сталу підготовку кваліфікованих молодих фахівців, які навчаються з орієнтацією на потреби підприємств. Один із шляхів такої співпраці реалізація глобального українсько-німецького проекту «Розвиток соціального діалогу в Дніпропетровському регіоні», що запроваджено «Громадською спілкою «Центр компетенцій Федерації організацій роботодавців Дніпропетровщини» разом з німецькою організацією роботодавців – NORDMETALL землі Мекленбург Передня Померанія за підтримки Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини (далі – Глобальний проект) 2018 року. У рамках цього Глобального проекту узгоджені дії та план заходів проекту – «ЕХАМ-Дніпро» «Зовнішнє управління професійною освітою. Упровадження елементів дуального навчання в професійно-технічну освіту на Дніпропетровщині. Досвід Німеччини» (далі – Проект «ЕХАМ-Дніпро»), що передбачає реалізацію таких завдань: широке впроваджен-

ня в практику роботи ЗП(ПТ)О регіону елементів дуального навчання; розроблення нових професійних стандартів професій з наповненням їх компетенціями, за якими здійснюється навчання в Німеччині; розвиток наставництва на виробництвах регіону; профорієнтація, зокрема за програмами «Школа економіки» для старшокласників та «MINIPHINOMENTA» для учнів початкових класів загальноосвітніх шкіл.

У процесі реалізації Проекту «ЕХАМ-Дніпро» Департаментом освіти і науки обласної державної адміністрації разом з методичною службою професійно-технічної освіти області презентовано нароби та наміри із запровадження навчання робітничих кадрів елементам дуальної форми здобуття освіти. З цією метою підписано Декларацію про співпрацю з розвитку професійної освіти в Дніпропетровському регіоні між «Громадською спілкою «Центр компетенцій Федерації організацій роботодавців Дніпропетровщини» та обласним об'єднанням профспілок. Підготовлені перші п'ять українських експертів, які підтвердили свою компетентність й офіційно сертифіковані в Німеччині для інформування і сприяння роботодавцям у впровадженні елементів дуальної системи підготовки кадрів. Проведено анкетування 155 підприємств, з них 112 – надали згоду на впровадження дуального навчання в умовах виробництва.

Перші підсумки виконання Проекту «ЕХАМ Дніпро» розглянуто на міжнародному Форумі: «Соціальне партнерство у професійній освіті». За підсумками прийнято «Резолюцію про співробітництво із запровадження елементів дуальної форми здобуття освіти у Дніпропетровській області» за підтримки керівництва експертної групи Глобального проекту від Німеччини. Резолюція Міжнародного Форуму, стала дорожньою картою впровадження дуальної форми здобуття професійної освіти на Дніпропетровщині.

Вектор методичної допомоги з питання запровадження дуальної форми здобуття освіти спрямовано на організаторів професійного навчання та наставників на підприємствах. Для цього методичною службою на замовлення ФОРД підготовлено Посібник для організаторів та наставників здобувачів П(ПТ)О в умовах виробництва із застосуванням елементів дуальної форми здобуття освіти та проведено дистанційний курс навчання на платформі Google Classroom. Підготовлено 16 організаторів і наставників дуального навчання з 14 підприємств за галузями: промисловість, сфера послуг, будівництво, транспорт, легка промисловість, поліграфія.

Проведені заходи сприяли збільшенню кількості ЗП(ПТ)О із запровадження у професійну підготовку робітничих кадрів елементів дуальної форми здобуття освіти до 18 (34 % від загальної кількості закладів області) в співпраці з 18 промисловими підприємства та 15 підприємствами сфери обслуговування за 24 професіями. А у 2021/2022 навчальному році 20 ЗП(ПТ)О (38 % від загальної кількості закладів області)

співпрацюють з 35 промисловими та 30 малими підприємствами громадського харчування та сфери послуг за 35 професіями.

На виконання Рекомендацій обласної наради за досвідом Німеччини, з метою формування ефективної Стратегії розвитку професійної освіти в регіоні провели опитування 164 роботодавців семи новостворених районів області щодо їх задоволення співпрацею із 53 державними ЗП(ПТ)О області. Узагальнені результати опитування було проаналізовано на 7 регіональних нарадах, які відбулися за участю представників проекту Німеччини та Дніпропетровщини, керівництва районної і міської влади, об'єднаних територіальних громад, представників підприємств, навчальних закладів, служби зайнятості. Результати анкетування використано в розробленні Стратегії розвитку професійної освіти області до 2027 року, а також у реалізації Методичних рекомендацій щодо оптимізації мережі ЗП(ПТ)О та формування регіонального замовлення на 2022 рік.

З метою розширення партнерства ЗП(ПТ)О з місцевими та регіональними органами влади, бізнесом з підготовки кваліфікованих фахівців, проведення спеціальних досліджень ринку праці, залучення коштів роботодавців НМЦ ПТО на замовлення ФОРД підготовлено Довідник об'єднаних територіальних громад, закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, органів управління освітою, підприємств різних форм власності та підпорядкування.

У довіднику наведено дані про органи влади в нових районах та об'єднаних територіальних громадах, контакти закладів загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, органів управління освітою, підприємств різних форм власності та підпорядкування, які будуть корисними у вирішенні управлінських питань та з метою синхронізації діяльності всіх учасників формування робітничого потенціалу. Оновлення змісту професійної освіти неможливе без запровадження державних професійних стандартів освіти, які базуються на рівнях компетенції, розроблених роботодавцями, та реалізації нових навчальних планів із загальноосвітньої підготовки. У 2021 році ЗП(ПТ)О області продовжували впровадження в освітній процес нових стандартів на компетентнісній основі. Згідно з новими стандартами у 2020/2021 н.р. ЗП(ПТ)О розроблено освітні програми та робочі навчальні плани.

Реалізуючи Глобальний проект в частині розроблення і впровадження професійних стандартів робітничих професій у 2021 році на базі Дніпровського центру професійно-технічної освіти (дали – ДЦПТО), який бере участь у експерименті всеукраїнського рівня за темою «Організація професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти», у рамках проекту «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України» на національному рівні та з метою застосування німецької методики навчання фахівців обробки металів з 1 вересня 2021 року організовано навчання за експериментальним на-

вчальним планом групи за професією «Токар» з наповненням його в обсязі 30 % загального змісту навчанням компетенціями, за якими здійснюється навчання фахівців з металотехніки в Німеччині. Для цього підготовлено 8 педагогів і майстрів виробничого навчання ДЦПТО за програмою, розробленою на основі досвіду професійного навчання Німеччини за професією «Фахівець з металевої техніки». Ці компетенції увійшли до професійного стандарту «Верстатник широкого профілю», який затверджено наказом Міністерства економіки України в січні поточного року з подальшим внесенням змін до відповідного стандарту освіти. Крім того, наказами Міністерства економіки України затверджено професійні стандарти: «Авторемонтник», «Опоряджувальник будівельний», «Машиніст дорожньо-будівельних машин», розробниками яких була Німецька Федерація.

Прийнятий Кабінетом Міністрів України Порядок акредитації кваліфікаційних центрів у комплексі з наявною нормативною базою дає змогу запустити систему незалежної оцінки професійних кваліфікацій та надає старт роботі кваліфікаційних центрів, які надалі присвоюватимуть кваліфікації за результатами проходження теоретичного і практичного оцінювання. Дніпропетровською торгово-промисловою палатою, ФОРД, Дніпропетровським обласним об'єднанням профспілок та Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти розглянуто можливість формування в області кваліфікаційних центрів.

Про участь закладів П(ПТ)О в реалізації державної політики в сфері кваліфікацій та покращення якості підготовки трудового потенціалу Дніпропетровщини розглянуто на засіданні Дніпропетровської регіональної ради професійної освіти. За її підсумками Департаменту освіти і науки облдержадміністрації запропонували разом з ФОРД розглянути питання можливості взяти участь в акредитації кваліфікаційних центрів на базі закладів П(ПТ)О та Центру Компетенцій ФОРД.

Напрямами українсько-німецького співробітництва у 2022 році – актуальні для подальшого розвитку соціального діалогу на Дніпропетровщині, а саме: розвиток Центру Компетенцій ФОРД, наповнення його роботи конкретним, актуальним для бізнесу змістом і активним використанням закордонного латвійського досвіду; активізація впровадження елементів дуального професійного навчання, продовження опитування роботодавців Дніпропетровщини; вдосконалення професійних стандартів навчання, впровадження нових професій: «Верстатник широкого профілю», «Авторемонтник», «Опоряджувальник будівельний», «Машиніст дорожньо-будівельних машин».

Сподіваємося, що проведення ЗП(ПТ)О, підприємствами області робота разом з ФОРД, німецькою організацією роботодавців «NORDMETALL», департаментом освіти і науки облдержадміністрації і НМЦ ПТО у Дніпропетровській області дасть змогу впроваджувати нову професійну освіту, очікувані результати якої будуть ефективними для економіки регіону.

ОСВІТНЬО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ

Михайло ТКАЧЕНКО, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», кандидат педагогічних наук, м. Одеса

Проаналізовано основні чинники створення необхідних умов інноваційного розвитку професійного навчання, висвітлено досвід формування у здобувачів освіти лідерських та підприємницьких якостей, їхньої підготовки до підприємницької діяльності.

Ключові слова: освітній процес, організаційно-педагогічні умови, підприємницька компетентність, експериментально-дослідна робота, освітньо-інформаційний центр професійної кар'єри, підприємницька діяльність

Mikhail TKACHENKO

THE EDUCATIONAL - INFORMATIONAL CENTER OF PROFESSIONAL CAREER

Highlights of the main factors of the necessary conditions creation for innovative development of vocational education, leadership and entrepreneurial development for educational applicants, preparing them for business.

Keywords: educational process, business competence, institutional pedagogical terms, experiential and learning activities, the educational-informational center of professional career, business activities.

Сучасний розвиток трудових ресурсів розглядається як чинник економічного зростання держави. В умовах трансформації економіки України в соціально-орієнтовану зростає потреба в професійних підприємцях для сфери торгівлі та ресторанного господарства. Перед колективом ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» (далі ДНЗ «ОВПУТТХ») постало завдання щодо створення умов для формування і розвитку професійних компетентностей здобувачів освіти шляхом: упровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій; нових форм навчання; нових державних стандартів П(ПТ)О; модернізації та оновлення матеріально-технічної бази; забезпечення здобувачів освіти підручниками та їх електронними версіями; організації професійно-практичної підготовки відповідно до актуальних вимог професійних компетентностей на підприємствах торгівлі та ресторанного господарства; підвищення кваліфікації, розвитку вмінь і навичок педпрацівників; удосконалення роботи з професійної орієнтації учнівської молоді щодо реалізації права на якісну та доступну професійну освіту.

З метою вдосконалення освітнього процесу та створення необхідних умов інноваційного розвитку професійного навчання, адаптованого до потреб ринку праці, формування в учнів лідерських та підприємницьких якостей, підготовки молодого покоління до ефективної підприємницької діяльності в ринкових умовах на базі Державного

навчального закладу «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» (надалі ДНЗ «ОВПУТТХ») відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України від 28.05.2019 р. за № 742 упродовж 2019–2021 років здійснювалася експериментально-дослідна робота всеукраїнського рівня за темою «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності».

Мета експерименту: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності.

З урахуванням результатів експериментально-дослідної роботи:

- визначено та експериментально перевірено організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності;

- розроблено навчальну програму, навчальний план, методичне забезпечення та впроваджено в освітній процес навчальний курс «Основи підприємницької діяльності»;

- оновлено зміст тем «Менеджмент малого бізнесу», «Основи маркетингу» з урахуванням специфіки професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників для сфери торгівлі і громадського харчування»;

- підготовлено методичні рекомендації для педагогічних працівників «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до під-

приємницької діяльності в галузі торгівлі та ресторанного господарства»;

- забезпечено участь у конкурсах «Актуальність забезпечення підприємництва у малому та середньому бізнесі» у номінаціях: «Бізнес-план створення закладу ресторанного господарства» (Грамота за I місце; іменна стипендія переможцю); «Теоретичні і методологічні основи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в галузі торгівлі та ресторанного господарства до підприємницької діяльності умовах розвитку малого та середнього бізнесу» (Диплом лауреата).

- підготовлено матеріали до проведення анкетувань, тренінгів з формування готовності учнів ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування» до підприємницької діяльності (червень, жовтень 2021 р.);

Інформацію щодо результатів дослідно-експериментальної роботи висвітлено в журналах «Професійна освіта» (№ 2 (83) 2019) (№ 2 (87) 2020), «Професійна педагогіка» (№ 1 (22) 2021), на сайтах Інституту професійної освіти НАПН України, МОН України, ДНЗ «ОВПУТТХ». Авторські розробки за результатами експериментально-дослідної роботи увійшли до збірника «Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності», яка вийшла під загальною редакцією ІПТО НАПН України і розміщена на сайті Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України <https://ivet.edu.ua/index.php/component/k2/%E2%84%96/1420-elektronne-serialne-prodovzhuvane-vydannia-innovatsiyna-osvitnya-pedahohka>).

Варто зазначити, що дієвим результатом експерименту є підготовка до створення на базі училища освітньо-інформаційного центру професійної кар'єри (надалі Центр) як ресурсу системної роботи колективу з питань: забезпечення якості освітньої діяльності; організації професійно-практичної підготовки на сучасних підприємствах сфери торгівлі та ресторанного господарства; працевлаштування випускників; планування ними професійної кар'єри; сприяння розвитку в учнів підприємницької ініціативи; забезпечення усвідомленого вибору професії торгово-кулінарного профілю випускниками загальноосвітніх навчальних закладів (надалі ЗНЗ).

Центр є відкритим інформаційно-довідковим простором доступним для кожного учасника освітнього процесу. Діяльність Центру регламентується Положенням, затвердженим педагогічною радою училища (25.06.2021 р., протокол № 5).

Основними напрямками роботи Центру є:

- формування підприємницької компетентності у процесі навчання;
- консультаційна робота зі здобувачами освіти щодо започаткування підприємницької діяльності;

- проведення позаурочних заходів;
- співпраця з роботодавцями;
- інформаційна діяльність;
- профорієнтаційна робота спрямована на популяризацію професій торгово-кулінарного профілю.

У структурі Центру діє 6 секторів, зокрема:

- сектор забезпечення формування підприємницької компетентності у процесі навчання (відповідальні: педагогічні працівники);
- сектор професійно-практичного навчання та сприяння у працевлаштуванні (відповідальні: старші майстри, майстри виробничого навчання);
- сектор організації співпраці з роботодавцями (відповідальні: адміністрація, старші майстри);
- сектор консультування здобувачів освіти з питань планування професійної кар'єри та підприємницької діяльності (відповідальні: педагогічні працівники);
- сектор інформаційної та рекламної діяльності (відповідальні: адміністрація, педагогічні працівники, методист);
- сектор профорієнтаційної роботи (відповідальні: адміністрація, педагогічні працівники, психолог).

У приміщенні Центру розміщено інформаційно-довідкова інформація, яка представлена на таких стендах як: «Основні напрями роботи Центру», «Професійно-практичне навчання на підприємствах торгово-кулінарного спрямування», «Працевлаштування випускників», «Модель формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців сфери торгівлі та ресторанного господарства», «Власна справа», «Від мрії до успіху», «Правила прийому до ДНЗ «ОВПУТТХ», а також, перелік підприємств торгово-кулінарного профілю в м. Одесі та Одеській області; розроблені тести, анкети, буклети, презентації.

На базі Центру:

Педагогічні працівники училища мають можливість:

- забезпечувати високу якість освітньої діяльності щодо формування підприємницької компетентності, у процесі навчання та в позаурочний час;
- брати активну участь у розвитку співпраці з роботодавцями щодо питань організації професійно-практичної підготовки на підприємствах торгівлі та ресторанного господарства з подальшим працевлаштуванням; підписання угод про дуальну форму навчання з підприємствами торгівлі (мережа торговельних центрів «Обжора», «Таврія», «Сільпо» та ін.) за професією «Продавець продовольчих товарів»;
- постійно співпрацювати з Одеською службою зайнятості з питань ознайомлення учнів з ринком праці, орієнтації щодо актуальних та перспективних кадрових потреб, надання юридичної консультації, пов'язаної з працевлаштуванням;
- розповсюджувати рекламну продукцію, відеопрезентації про розвиток ДНЗ «ОВПУТТХ».

Для учнів училища:

Центр став навчально-інформаційно-консультативним майданчиком для проведення групових, індивідуальних занять з тем: «Мое професійне становлення в сфері торгівлі та ресторанного господарства», «Ринок праці Одеського регіону», «Вакансії», «Професійна підготовка в умовах сучасного виробництва», «Успішний практичний досвід – шанс на отримання постійного робочого місця», «Організація власної справи»; проведення профорієнтаційних заходів, таких як: тренінги, майстер-класи, виставки творчих робіт учнів училища на тему: «У світі професій торгово-кулінарного спрямування» та ознайомлення абітурієнтів та їх батьків з матеріальною базою училища, умовами прийому в училище на навчання.

Отже, діяльність Центру можна розглядати як ресурс системної роботи педагогічних працівників з молоддю з питань: якості підготовки робітничих кадрів; формування підприємницької компетентності майбутніх фахівців в освітньому

процесі і в позаурочний час; розвитку співпраці з роботодавцями; працевлаштування випускників; підготовки випускників до успішного кар'єрного зростання та підприємницької діяльності; удосконалення системи роботи з професійної орієнтації щодо вибору учнями закладів загальної середньої освіти професій торгово-кулінарного профілю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 419-р.

2. *Закатнов Д.* Кар'єрні траєкторії професійного самовизначення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти / Д. Закатнов // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Теоретико-методологічні основи розвитку професійної освіти і навчання: зб. наук. праць. – 2018. – с. 22–23.

ПОПУЛЯРИЗАЦІЯ РОБІТНИЧИХ ПРОФЕСІЙ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Роман СИДОРЕНКО, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області, м. Чернігів;

Вячеслав МАХОВКА, методист Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області, м. Чернігів

Проаналізовано популярність та актуальність соціальних мереж «Facebook», «Instagram», «TikTok» у середовищі майбутніх абітурієнтів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Висвітлено досвід їх практичного використання у профорієнтаційній роботі та популяризації робітничих професій.

Ключові слова: профорієнтаційна робота, соціальні мережі, фейсбук, інстаграм, тікток, робітничі професії, популяризація.

Viacheslav MAKHOVKA, Roman SYDORENKO

SOCIAL NETWORKS IN THE POPULARIZATION OF WORKING PROFESSIONS

It's done an analysis of the popularity and relevance of social networks as Facebook, Instagram, TikTok in future entrants of vocational (technical) education. The experience of their practical skills in career guidance work and popularization of working professions is highlighted.

Keywords: career guidance work, social networks, Facebook, Instagram, TikTok, popularization of working professions.

Правильний вибір професії – це моральне задоволення, висока самооцінка. Водночас це й запорука високої продуктивності праці, високої якості продукції. Вибір професії – точка, у якій сходяться інтереси особистості та суспільства, де можливе й необхідне поєднання особистих і загальних інтересів. Завданнями

© Сидоренко Р., Маховка В., 2022

профорієнтації є ознайомлення молоді з професіями та правилами їх вибору, рекомендованими Міністерством освіти і науки України; виховання в учнів спрямованості на самопізнання і власної активності як основи професійного самовизначення; формування вміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для опануван-

ня конкретної професії, складати на цій основі реальний план оволодіння професією; забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості. Як відомо, відповідно до статистики, лише кожен п'ятий українець працює за обраною професією. А це означає, що часто абітурієнти обирають «модні» чи «престижні» професії, слухаючи поради друзів, батьків чи просто під впливом реклами. В ідеалі – працювати потрібно за фахом, який не лише якнайкраще відповідає характеру людини, а й приносить моральне задоволення.

Сьогодні більшість людей не можуть уявити свого життя без соціальних мереж. Соціальні мережі, наразі, є одним із найпопулярніших сервісів, що утримують увагу більшої частини інтернет-аудиторії. Вони є універсальним засобом комунікації. Соціальні мережі сприяють розвитку електронного навчання й освіти загалом, пропонуючи нові технічні та методичні засоби. Студенти з усього світу можуть підписатися на онлайн-уроки абсолютно безкоштовно і проходити курс навчання у зручному для себе темпі. Крім лекцій, вони можуть підтримувати зв'язок з викладачем або брати участь у дискусіях. Справді, за останні роки дуже змінилися способи і форми комунікації людей в інтернеті, адже сайтам вдалося технічно реалізувати те, чого потребує сучасна людина, а саме: загальнодоступні соціальні інструменти та засоби взаємодії для побудови свого особистого навчального або робочого простору.

Як же використовувати найпопулярніші соціальні мережі у популяризації робітничих професій, популяризації закладів професійної освіти, які готують фахівців робітничої галузі, у організації профорієнтаційної роботи? Як поєднати інноваційні та традиційні профорієнтаційні заходи. Хотілося б поділитися досвідом.

Для популяризації професійної освіти та робітничих професій у мережі «Фейсбук» Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Чернігівській області у 2017 році було створено спеціалізовану групу «Професійна освіта Чернігівщини». До неї увійшли працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти, колеги з інших освітніх установ, роботодавці, організації, також учні та інші. За перший рік без проведення рекламної кампанії до групи було залучено близько 500 підписників; за п'ять років існування цей показник становить понад 3100 учасників. Інформацію про найголовніші події, що відбуваються у системі професійної освіти області та країни можна знайти саме в цій групі.

До такого каналу поширення інформації також долучились усі заклади професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини, створивши власні групи чи окремі акаунти у фейсбук. Час плине, можливості та тренди змінюються, так само і змінюється популярність соціальних мереж. За результатами дослідження Міжнародного республіканського інституту у 2021 році найпопулярнішою соціальною мережею для молоді є «Інстаграм» – 82 % з-поміж молоді 13–15 років, 64 % – 16–35 років. Друге місце

посідає фейсбук – 61 %, але тільки з-поміж молоді 16–35 років. За даними опитування, популярність платформи «TikTok» становить 32 % – з-поміж молоді 10–15 років.

Враховуючи зростаючу популярність інстаграм з-поміж учнівської молоді, Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Чернігівській області було прийнято рішення створити сторінку у соціальній мережі «Інстаграм», а також долучити заклади до цієї ініціативи. Так, у 2019 році було створено сторінку професійної освіти Чернігівщини – Profi_che, а також три сторінки закладів професійної (професійно-технічної) освіти регіону. Зрозуміло, що першими підписниками сторінок в інстаграм були здобувачі освіти та педагогічні працівники закладів професійної освіти. Враховуючи велику популярність мережі, до них доєдналися друзі, родичі, колеги та ін.

У 2020 році усі заклади області створили сторінки в соціальній мережі «Інстаграм» та розпочали активну роботу з поширення інформації щодо популяризації робітничих професій та реклами своїх закладів. Так, у 2021 році загальна чисельність підписників становила 5715 осіб, що у 5 разів більше, ніж у 2020 році, а кількість публікацій від закладів зросла з 79 до 1537 (зросла у 19 разів!). У мережі «Інстаграм» активно проводилася профорієнтаційна робота 2021 року для молоді: публікації, відео, прямі ефіри, онлайн-екскурсії, анкетування та подання онлайн-заяв абітурієнтами. Окрім того, на сторінках закладів протягом року постійно поповнюється інформація щодо популяризації професійної освіти та робітничих професій.

Як саме зробити сторінку у соціальній мережі популярною та ефективною? Спочатку, сторінку або групу необхідно створити та наповнити інформацією (фото, відео) про заклад, професії, учнів, педагогів, а також не забути про переваги навчання у закладі, наявність навчально-практичних центрів, сучасного обладнання, гуртожитків, перемоги у різних конкурсах, співпрацю з роботодавцями та інше. Чим частіше буде з'являтися нова інформація на вашій сторінці або у групі тим краще, але не забуваємо про якість фото та відео, їх опис. Якщо ми знехтуємо цими чинниками, то результативність буде на низькому рівні або взагалі матиме негативний вплив.

Після того, коли сторінку створено, наповнено, а також інформація поновлюється, можна переходити до її популяризації. Першими на допомогу прийдуть здобувачі освіти, які навчаються у закладі. Запросіть їх приєднатися до групи чи підписатися на сторінку, викласти будь-яку інформацію, пов'язану з навчанням на своїй сторінці, тоді про заклад вже дізнаються їхні однолітки.

Наступна можливість – це підготовка й використання буклетів, календарів, рекламних оголошень (біля адреси закладу, номерів телефонів, назви сайту розміщувати QR-коди сторінок соціальних мереж закладу із пропозицією приєднуватися до соціальної мережі). Якщо абітурієнт зацікавиться інформацією і захоче дізнатись

Фотоілюстрації флешмобів

більше, він точно не буде телефонувати або вводити назву сайту в інтернеті, йому буде простіше за допомогою телефону відсканувати QR-код та автоматично потрапити до сторінки закладу. Важливо також знати, що сторінка закладу в інстаграмі чи фейсбуку має містити адресу закладу, контактні номери телефонів та сайт закладу. Часто після перегляду сторінки соціальної мережі абітурієнти зацікавлюються сайтом або номером приймальної комісії.

Третя можливість – проведення конкурсів. Для збільшення чисельності нового контингенту з-поміж закладів професійної (професійно-технічної) освіти та з метою підвищення престижності й популярності робітничих професій запрошуємо учнів, випускників, працівників закладів професійної освіти, долучитися до конкурсу. Мета конкурсу – показати, що професійна освіта це – сучасно, престижно, модно, перспективно, а навчання робітничим професіям дає змогу знайти роботу на ринку праці та отримувати гідну заробітну плату. Конкурс може проходити у будь-якій соціальній мережі «Фейсбук», «Інстаграм» чи «ТікТок». Для участі у конкурсі необхідно у зазначених соціальних мережах розмістити публікацію з певним хеш тегом #, яка обов'язково супроводжується якісними сучасними фото або відеоматеріалами про події, які відбуваються у закладі: освітній процес, конкурс, змагання, позаурочна діяльність учнів тощо.

В умовах конкурсу також визначаються строки початку і закінчення конкурсу. Найкраще, коли тривалість проведення конкурсу від тижня до місяця. Далі підбиваються підсумки за показниками: публікація, що набрала найбільше вподобань (лайків), кількість публікацій, найбільша кількість поширень однієї публікації. Найактивніших учасників конкурсу відзначаємо подяками чи призами. Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Чернігівській області періодично організовує та проводить такі конкурси, як: #Я (назва професії) матиму роботу! А ти? #Я матиму роботу, а ти? #навчайся та працюй в Україні # madein ПРОФТЕХ # наш гуртожиток – найкращий #Ми це зробили #Все буде ПТО! #Я навчаюся онлайн, а ти?

Для залучення саме учнів шкіл 9 та 11 класів під час проведення профорієнтаційного заходу

«День кар'єри», окрім виставок, майстер-класів, виступів творчих колективів, варто оголосити конкурс. За його умовами учням необхідно буде підписатися на сторінку в інстаграм професійної освіти @profi_che, зробити публікацію (фото чи відео) на фоні майстер-класу або локації закладу професійної (професійно-технічної) освіти під час «Дня кар'єри». Далі у своїй публікації відмітити профіль @profi_che та викласти в інстаграм. Таким переможцем конкурсу став Святослав Трофименко, учень 9-Г класу Чернігівської загальноосвітньої школи № 33, який набрав найбільшу кількість лайків учнів під своєю публікацією. Заступник директора Навчально-методичного центру у Чернігівській області Тетяна Головешкіна вручила йому приз – бездротові навушники із зарядним кейсом, у дружній атмосфері однокласників та запросила учнів на екскурсію до закладів профтехосвіти міста.

Проведення такого конкурсу за один день збільшило число підписників удвічі, а найголовніше – ці підписники є реальними абітурієнтами, які замислюються над подальшим навчанням у ЗП(ПТ)О. Нині соціальні мережі є одним із найпопулярніших сервісів, що привертають увагу більшої частини інтернет-аудиторії. Вони є універсальним засобом комунікації. Саме тому необхідно проводити профорієнтаційну роботу через популярні для молоді соціальні мережі «Фейсбук», «Інстаграм», «ТікТок» та ін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богдан М. С. Психологічні особливості спілкування залежних від соціальних мереж / М. С. Богдан, О. В. Горецька // Психологія і соціологія: проблеми практичного застосування. – 2014. – С. 25–29.
2. Белінська О. Н., Жичкина А. М. Сучасні дослідження віртуальної комунікації: проблеми, гіпотези, результати. – Режим доступу: www.psychology.ru/internet.
3. Городецька О. Вплив соціальних мереж на розвиток та соціалізацію особистості. – [Електронний ресурс].
4. Глуценко С. Д. Соціально-психологічні особливості Інтернет-адиктивної поведінки особистості / С. Д. Глуценко // Молодь: освіта, наука, духовність: тези доповідей. – Частина I. – К.: Університет «Україна», 2008.

УДК 377.1:7

ПРОФЕСІЙНО-ХУДОЖНЯ ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Лідія СЛІПЧИШИН, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення і комп'ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, м. Київ;
Василь ГЕВАЛО, директор ДНЗ «Художнє професійно-технічне училище імені Й.П. Станька», смт Івано-Франкове, Яворівський район, Львівська область

Проаналізовано сучасні виклики, що впливають на функціонування професійної освіти в Україні. Виокремлено проблеми професійно-художньої освіти, яка зорієнтована на збереження культурної спадщини і створення культурних цінностей. Обґрунтовано необхідність виваженого підходу до її функціонування, а також визначено можливі шляхи розв'язання її проблем.

Ключові слова: ринок праці, професійно-художня освіта, культурна спадщина, культурні цінності, заклад освіти, фахівець художнього профілю.

Lidia SLIPCHYSHYN, Vasyl GEVALO VOCATIONAL EDUCATION: PROBLEMS AND WAYS TO SOLVE THEM

Modern challenges that affect the functioning of vocational education in Ukraine are analyzed. The problems of art vocational education as its important component, which is focused on the preservation of cultural heritage and the creation of cultural values, are highlighted. The necessity of a balanced approach to its functioning is substantiated and also possible ways of solving its problems are identified.

Keywords: labor market, art vocational education, cultural heritage, cultural values, educational institution, art specialist.

Наше життя складається з різноманітних сенсів, одним з яких є причетність до світу національної культури. Як зазначено в Аналітичній доповіді про мистецьку освіту в Україні в XXI столітті [1, 44], вона є важливим складником метасистеми культури і передбачає ступеневу підготовку відповідних фахівців, у тому числі і в системі професійної (професійно-технічної) освіти (далі П(ПТ)О). Багатовекторність і багаторівневість мистецької освіти забезпечується функціонуванням конкретних типів професійних закладів освіти, кожен з яких має своє завдання. Провідними завданнями мистецької освіти є активізація творчого потенціалу студентів та формування мобільності майбутніх фахівців як здатності адаптуватися до потреб культурної практики, спираючись на власний досвід у різних видах художньої діяльності.

Проблеми ринку праці тісно пов'язані з системою підготовки кадрів для нього, яка, наразі, підпадає під вплив світових і модних трендів. В економічному аспекті за останнє десятиліття ситуація погіршилась особливо, на що вплинули, передусім, такі основні об'єктивні причини: демографічний спад, політична нестабільність, переорієнтація національної економіки на інші ринки, міграційні процеси. Станом на 2018 рік за період 1991/1992 – 2016/2017 н.р. кількість учнів в Україні зменшилась на 3 млн 256 тис. Аналіз проблем регіональних ринків праці та ініціатив, домінуючих трендів, здійснений І. Ткачук [3], дав підстави автору дійти висновку, що сис-

© Сліпчишин Л., Гевало В., 2022

темою професійної освіти мають опікуватися регіони, спираючись на регіональні замовлення і стратегії їх розвитку.

У контексті реформування системи професійної освіти потребують розв'язання проблеми неефективного формування регіонального замовлення, тривалого недофінансування, невідповідності законодавчого і нормативного підґрунтя розвитку цієї сфери освіти, відсутність організаційно-правового забезпечення створення центрів професійної досконалості. У проєкті Концепції «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 р. (розпорядження Кабінету Міністрів № 419-р від 12.06.2019 р.) передбачені інструменти, здатні підвищити ефективність функціонування системи підготовки робітників, яка забезпечується співпрацею закладів професійної освіти, місцевих органів виконавчої влади і самоврядування та бізнесу. Створення 25 регіональних рад спрямоване на формування пропозицій щодо зміни мережі закладів П(ПТ)О, їх фінансування, визначення напрямів і обсягів підготовки кадрів, орієнтуючись на регіональне замовлення. Водночас спостерігається ситуація, коли місцеві органи створюють «штучні» перешкоди, зменшуючи контингент, не погоджуючи замовлення, дорікаючи за витрати по утриманню, що порушує конституційне право громадян на здобуття освіти [4, 5–6].

Така ситуація вплинула на всю систему освіти, однак найбільше постраждали ті освітні заклади, у яких відбувається відбір учнів за здібностями (мистецькі освітні заклади). Тому в процесі

модернізації системи П(ПТ)О важливо врахувати цю особливість і створити умови для збереження художніх закладів, тим більше, що багато з них виникли в місцях осередків народних промислів і ремесел із давніми традиціями.

Одним із очікуваних результатів модернізації є оптимізація закладів, що дає можливість акумулювати державні кошти, використати їх з більшою віддачею та, водночас, задовольнити регіональні потреби у робітничих кадрах. Але як бути з багатьма художніми ремісничими професіями, які на межі зникнення в системі П(ПТ)О («Вишивальниця», «Різьбяр», «Ткач художнього ткацтва», «Вітражник» та інші)?

Нами було проведено моніторинг художніх закладів системи П(ПТ)О та непрофільних закладів, де готують фахівців художніх професій (Реєстр суб'єктів освітньої діяльності), а також сайтів регіональних НМЦ П(ПТ)О. Станом на 2022 рік в Україні 15 художніх закладів системи П(ПТ)О, здійснюють підготовку фахівців художнього профілю. Це означає, що в них художній профіль мав би бути провідним стосовно технологічного. Було встановлено, що для окремих фахів підготовку фахівців із художніх професій здійснюють: «Різьбяр по дереву і бересті» – 20 закладів, із яких 7 – це художні училища, 3 – міжшкільні навчально-виробничі комбінати (всі в Івано-Франківській області, багатій на деревину), решта – заклади інших профілів; «Живописець» – 21 заклад, із яких 5 – художні, решта – інші профілі; «Килимар» – 1 заклад (Решетилівський художній професійний ліцей); «Реставратор виробів з дерева» – 2 заклади, з них 1 – художній; «Реставратор декоративних штукатурок і ліпних виробів» – 8, із яких 3 – художні; «Реставратор пам'яток дерев'яної архітектури» – 2 заклади нехудожні; «Коваль художнього кування» у складі інтегрованих професій у деяких з 24 закладів, де готують «ковалів ручного кування». Отже, у закладах П(ПТ)О нехудожнього профілю художні професії дають можливість розширити профіль художнім аспектом (що логічно), або задовольняють регіональну потребу у фахівцях різних профілів. Якщо заклад зберігає свій профіль та унікальні професії, то він ризикує опуститися в рейтингу з набору до межі закриття, бо не завжди регіон щорічно потребує значної кількості фахівців навіть унікальних професій.

Порівняно нещодавно в українській мові почали використовувати семантичний синонімічний ряд «образ, імідж, бренд, самопрезентація, соціальний стереотип», спрямований на окреслення різних нюансів емоційно-психологічного впливу на оточуючих задля певної мети (популяризації, реклами, репутації та ін.). Домінантним поняттям є «імідж», для якого характерним є транслювання у соціальне середовище образу закладу, що формує суспільну думку. Остання ґрунтується на досвіді комунікації, обраній моделі конкурентоспроможності, а для професійних закладів ще й ролі для регіону, причетності до традицій.

Для оцінювання позитивного іміджу закладу Л. Жарікова запропонувала три групи комплексних індикаторів (корпоративний, споживчий і партнерський), що містять конкретні показники, які,

на нашу думку, дають змогу найбільш повно охопити спектр його характеристик, представлених у роботі [2, 23]. Критичний аналіз відповідності змісту цих показників реаліям дає можливість виявити вузькі місця у створенні іміджу закладу і врахувати їх у майбутньому. Проблема створення іміджу і наявність бренду є особливо актуальними для тих професійно-художніх закладів, що готують фахівців унікальних професій або розташовані в центрах народних промислів і ремесел.

Розглянемо еволюцію кількох закладів, які входять до виокремленої групи, що дасть можливість усвідомити сутність сучасної проблеми з професійно-художньою освітою в системі П(ПТ)О.

Боринський професійний ліцей народних художніх промислів і ремесел. Заклад засновано у 1965 році як міське ПТУ № 50 з орієнтацією на лісове і деревообробне виробництво, проте з того часу неодноразово реорганізовувався. Востаннє його перейменували в 2003 році і відтоді віднесли до групи художніх закладів П(ПТ)О, оскільки всі роки в закладі здійснювався набір на професію різьбяр по дереву і бересту, яка для нього вважалася основною. Щоб йти в ногу з часом, вижити в складній ситуації, пов'язаній з міграційними процесами (до кордону з Польщею 15 км), задовольнити регіональне замовлення, заклад розширив пропозицію фахів для молоді – кулінарного профілю, для туризму і соціальної роботи, тим самим змістивши акцент з художнього на технологічний і нетехнологічний профілі.

Кролевецьке вище професійне училище. Було засновано в грудні 1909 року як Кролевецька нижча реміснична школа, де готували ткачів, ковалів і гончарів. У 1928 році завдяки зростанню попиту на кваліфікованих робітників вона була реорганізована в технікум художніх промислів, що був знищений у роки війни. У післявоєнні часи його відбудували, розширили художній профіль професіями легкої промисловості. У 1959 році технікум реорганізували у ПТУ художнього ткацтва, а в 2002 році завдяки розширенню спектру підготовки будівельниками, перукарями, продавцями та техніками-конструкторами (молодшими спеціалістами) заклад отримав статус ВПУ.

Решетилівський художній професійний ліцей. Заснований у 1937 році у відомому центрі народних художніх промислів Полтавського краю. Вишивка, килимарство і художнє ткацтво є його візитівкою. У 2019 році в Решетилівці відкрили Всеукраїнський центр вишивки і килимарства, а також відновлюється колишня фабрика художніх виробів. Спільними зусиллями місцевої влади і майстрів, техніки вишивки і килимарства внесені до Національного переліку елементів нематеріальної спадщини України, а на черзі шлях до відповідного списку ЮНЕСКО. Все це дає надію на поліпшення ситуації з набором і працевлаштуванням.

Художнє професійно-технічне училище ім. Й. П. Станька. Заклад розташований у смт Івано-Франкове Яворівського району, Львівської області. Він є спадкоємцем створеної на вимогу місцевої громади в 1896 році «Забавкарської школи», одним із найдавніших в Україні навчальних закладів із підготовки фахівців художньої обробки деревини. Протягом 126 років заклад

змінював назви, але завжди дотримувався деревообробного профілю, сприяв розвитку народного мистецтва й творчості, готував фахівців, які працювали у різних секторах господарства: художньому та меблевому виробництві, а також у духовній сфері – в мистецтві, освіті тощо. Тривала робота у цьому напрямі сприяла виникненню феномену «яворівської художньої школи», яка готувала кадри для всієї України. Сьогодні завдяки високій майстерності творчі працівники та учні беруть участь у створенні унікальних виробів, сувенірної продукції, реставраційних роботах, різних дизайнерських проектах, а також сакрального призначення.

Нами було виокремлено такі проблеми професійно-художньої освіти: 1. Регіональне замовлення на фахівців художнього профілю, яких готують в закладах П(ПТ)О, обмежує можливість здібної молоді навчатись у тих закладах, що відповідають їхнім природним нахилам і бажанню. 2. Наявні труднощі з працевлаштуванням випускників, які мають художній робітничий фах, у межах свого регіону. Як наслідок, молодь мігрує в пошуках роботи, яку часто знаходить в інших областях чи закордоном, або змінює характер діяльності. 3. Модернізація закладу П(ПТ)О, а саме у напрямі створення навчальних професійно-технічних центрів, здійснюється за умови наявності контингенту від 400 осіб, а це суттєве обмеження для художніх закладів, які, здебільшого, навчають невелику кількість учнів.

Вважаємо, що у пошуку шляхів вирішення виокремлених проблем доречно взяти до уваги досвід багатьох розвинутих країн, зокрема: Австрії, Італії, Німеччини, Польщі. Наприклад, піклуючись про культурну спадщину ремісничих фахів і враховуючи зростаюче відчуття відповідальності в державі за неї, німецький Федеральний інститут професійної освіти та навчання разом із відповідними міністерствами, соціальними партнерами та експертами розробили нові правила для кваліфікації «сертифікований реставратор з ремісничого фаху» (різьбяр по дереву, гравер, ювелір, виробник органів, каменя, маляр, лакувальник та ін.), які вступили в дію наприкінці 2019 року. Такі кваліфіковані робітники мають змогу працювати як на виробництві, так і в реставраційних компаніях будь-якої власності, зберігаючи тим самим свій фах [5].

Інший приклад подає Італія. Упродовж багатьох віків долина Валь Гардена з австрійським колоритом процвітала завдяки скульптурі та різьбленню по дереву. Сьогодні під впливом туризму значно зріс попит на самобутні дерев'яні вироби. Стримуючим чинником задоволення попиту туристів на вироби, які виготовляють промисловим способом, є потреба в невеликих роботах (обробка фігур, збірка деталей, розпис скульптур), що обов'язково мають виконуватися вручну. Випускники місцевих художніх і професійних шкіл виконують таку діяльність. Краса та унікальність продукції Валь Гардени свідчить про те, що добре сформована традиція може стати синонімом якості [6].

Для розв'язання виокремлених проблем професійно-художньої освіти нами окреслено такі шля-

хи: 1. Функціонування художніх закладів П(ПТ)О в Україні необхідно розглядати як стратегічну мету збереження історичної та культурної національної спадщини, запорукою існування української нації та держави. Така зорієнтованість на культурну спадщину художніх ремісничих фахів актуалізує потребу в інших підходах до управління та фінансування художніх закладів П(ПТ)О. 2. Необхідно у законі про професійну освіту визначити статус художнього закладу П(ПТ)О, а також можливість його функціонування без обмежень кількості учнів та прив'язки до регіонального замовлення. Основним критерієм набору має бути право особи навчатися за вибраною професією в художньому закладі. 3. Недоцільно здійснювати на регіональному рівні замовлення на фахівців художнього профілю, яких готують у закладах П(ПТ)О. Вважаємо, що регулювання цієї кількості та фінансування має бути на рівні держави. А в закладах, що є носіями відомого бренду, доцільно відкривати лише ті професії, які є дотичними в технологічному аспекті.

Отже, аналіз стану ринку праці в умовах глобалізації та регіоналізації показав, що система П(ПТ)О є чутливою до зміни його вимог. У цьому аспекті найбільш вразливою є професійно-художня освіта, яка зорієнтована на культурні цінності регіонів і суспільства, функціонування етнотрадиції. Доведено, що наявність культурного бренду в регіоні свідчить про потужний потенціал етнокультури, здатний піднести Україну на високий рівень світової культури. Виявлені у дослідженні проблеми професійно-художньої освіти актуалізують необхідність вироблення законодавчо (Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту») виваженого підходу, ґрунтуючись на найкращих зразках інших країн, що дбають за збереження народної культурної спадщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мистецька освіта в Україні: розвиток творчого потенціалу в XXI столітті : Аналітична доповідь /Л. М. Масол, О. В. Базелюк, О. А. Комаровська, В. Г. Муромець, В. В. Рагозіна ; за наук. ред. Л. М. Масол. К. : Аура Букс, 2012. –240 с.
2. *Присяжнюк Л., Кук Т.* Формування позитивного іміджу закладу загальної середньої освіти в контексті його інноваційного розвитку. Молодий вчений. – 2019. – № 5.2 (69.2). –С. 19–25.
3. *Ткачук А.* Якими мають бути підходи до реформування професійної освіти? Професійна освіта в сучасних умовах. Погляд збоку. Частина 1. Громадський простір : електронний портал. – URL: <https://www.prostir.ua/?library=profesijna-osvita-v-suchasnyh-umovah-pohlyad-z-bokuchastyna-1> (опубліковано 11.03.2019)
4. *Шумік І.* Професійна освіта в Україні: виклики сучасності та перспективи розвитку. Професійна освіта. – 2019. –№ 3 (84). – С. 4–7.
5. Maintaining the cultural heritage of the craft trades. Bonn, 09.01.2020. – URL: https://www.bibb.de/en/pressemitteilung_118796.php (опубліковано 02.2020)
6. La Val Gardena. – URL: <https://www.bergland.it/it/storia-e-tradizione> (дата звернення 01.12.2022).

СПІВПРАЦЯ З АМЕРИКАНСЬКОЮ БЛАГОДІЙНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ SUBLIMITAS

Тетяна ГОЛОВЕШКИНА, заступник директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області, м. Чернігів

Висвітлено досвід впровадження освітніх програм «Прокладаючи шлях до університету», «Наставництво – Change-Makers», освітнє наставництво за технологією «рівний-рівному» для учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування закладів профтехосвіти міста Чернігова. Проаналізовано досвід з упровадження новітніх педагогічних технологій американської благодійної організації Sublimitas.

Ключові слова: неприбуткова благодійна організація США Sublimitas, учні-сироти та учні, позбавлені батьківського піклування, освітня програма, Навчально-методичний центр профтехосвіти у Чернігівській області, підтримка.

Tetyana GOLOVESHKINA

INTERNATIONAL COOPERATION BETWEEN THE CHARITABLE ORGANIZATION SUBLIMITAS

This article describes the implementation of the educational programs "Making the Way to the University", "Mentoring – Change-Makers", educational mentoring by "equal-to-equal" technology among orphans and students deprived of parental care in vocational schools in Chernihiv. Describes the international experience of the Educational and Methodological Center of Professional Education in the Chernihiv region in modern pedagogical technologies.

Keywords: U.S. non-profit charitable organization Sublimitas, orphaned students and students deprived of parental care, educational program, Educational and Methodological Center for Professional Education in the Chernihiv region, support.

Одним із напрямів діяльності Навчально-методичного центру профтехосвіти у Чернігівській області є здійснення зв'язків з науковими, методичними, інформаційними установами та організаціями, з питань удосконалення підготовки учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти, обміну кращим педагогічним досвідом. З метою вивчення, узагальнення та впровадження інноваційного педагогічного досвіду й новітніх педагогічних технологій у освітній процес закладів профтехосвіти, розроблення відповідних пропозицій, у 2016 році за ініціативи Навчально-методичного центру профтехосвіти у Чернігівській області було налагоджено співпрацю з неприбутковою благодійною організацією США Sublimitas. Ця організація розробляє і реалізує на місцевому рівні програми, що забезпечують освітні послуги для соціально-економічно знедолених дітей та молоді – сиріт, позбавлених батьківського піклування. Її засновник – Алла Корж, українка, яка здобувши докторську освіту та працюючи професором і науковцем в Америці, пропагує тезу, що

через освіту, дитина може вийти за межі нерівностей, які не дають їй можливості розвинути власний людський потенціал.

«Sublimitas» (з лат.) означає «підйом», або «зростання менталітету й особистості». У співпраці з Навчально-методичним центром профтехосвіти у Чернігівській області вже шостий рік ця організація реалізує освітню програму «Прокладаючи шлях до університету» («Paving the Path to University») для учнів-сиріт та учнів, позбавлених батьківського піклування закладів профтехосвіти міста Чернігова. Другий рік відбувається впровадження програми «Наставництво» («Change-Makers»), освітнє наставництво за технологією «рівний-рівному» з-поміж вищезгаданої категорії здобувачів освіти.

Завдяки програмі «Прокладаючи шлях до університету» були профінансовані заняття репетиторів для учнів закладів профтехосвіти та шкіл Чернігова. На початку навчального року здобувачі освіти писали мотиваційний лист про себе, свої вподобання та мрії, про роль освіти у їхньому житті, проходили співбесіду через інтернет-зв'язок з директором благодійної організації, і потім для них було запропоновано пе-

дагогів-репетиторів. Кожний учасник програми опановував знання з двох-трьох обраних ним предметів. Педагоги періодично звітували про досягнення учнів. Наприкінці навчального року учасники програми виконували творче рефлексійне завдання. За підсумками цієї копіткої роботи діти успішно вступили до ЗВО міста Чернігова та Києва.

Організуючи протягом чотирьох років реалізацію цієї програми на Чернігівщині, засновниця благодійної організації Sublimitas А. Корж запропонувала впровадження ще однієї програми з цією категорією здобувачів освіти, а саме програми «Наставництво». На той час сформувалась когорта молоді, яка стала студентами завдяки програмі «Прокладаючи шлях до університету» (Paving the Path to University), яка відчувала вдячність Sublimitas за людяність, небайдужість до дітей, яким вже довелося пережити випробування долі. Підтримуючи зв'язок зі студентами, Алла Віталіївна запропонувала деяким випускникам попередніх років програми «Прокладаючи шлях до університету», теперішнім студентам закладів вищої освіти м. Чернігова, враховуючи такі їх особисті якості як відкритість, комунікабельність, відповідальність, стати першими наставниками для підопічних із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, які навчаються у закладах П(ПТ) освіти.

На початку впровадження програми проводилась робота з наставниками: роз'яснення деталей та ролей у програмі, термінів її дії, вимог до рефлексійної роботи. Згодом – спільна робота наставників та підопічних над планами: визначення мети, методів та показників, організація зустрічей наставників й їх підопічних. Поступово відбувалось формування навичок системної роботи та досягнення визначених цілей. Для оперативної комунікації кожен із наставників створив групу у вайбері чи телеграм-каналі із координатором та своїм підопічним. На щотижневих зустрічах наставники розповідали про власний шлях у програмі «Прокладаючи шлях до університету», про дисципліни, які вони вивчали, про їх теперішнє навчання у закладі вищої освіти. Що таке сесія, заліки, студентське самоврядування, державні соціальні виплати, спільно вивчали навчальний матеріал, обговорювали прочитане за переліком літератури під-

готовки до ЗНО, ділилися власними успіхами у навчанні, відвідували музеї тощо. За підсумками цієї великої роботи діти успішно вступали до ЗВО міста Чернігова та Києва. <https://bit.ly/3nAxR4n>

Діти дістали натхнення й отримали сили рухатися далі в освітньому просторі. Учні зазначили, що їхня впевненість і віра у власні сили зросла завдяки програмі «Прокладаючи шлях до університету». За відгуками учасників цієї програми їм дуже подобалося дізнаватися щось нове, вчитися, давати правильні відповіді, мати прогрес та систематизувати свої знання. Молоді доводилось багато працювати. Завдяки репетиторам вони легко засвоювали матеріал, у них сформувалась потреба оволодіння новими знаннями. Учні були вдячні за віру в їхні сили та підтримку протягом року підготовки до вступу у заклад вищої освіти. Навчання стало для них однією з найголовніших заповнених успішного майбутнього життя, влаштуватися на роботу за омріяною професією.

Здається, що наставником може стати кожен. Однак насправді це не так. Ним може стати лише людина, яка відповідає певним критеріям. По-перше, наявність знань і досвіду роботи, причому рівень компетенції наставника має перевершувати підопічного. Крім того наставник повинен бути здатний впливати на вихованця, а для цього йому необхідно мати авторитет. Тільки тоді він отримає кредит довіри. По-друге, це вміння передавати знання, бо можна мати практичний досвід, але передавати все це іншим не всі вміють, і тоді виникає потреба у навчанні самих наставників. Адже інколи старшим учасни-

кам програми здається, що все просто, зрозуміло і вони щиро дивуються, чому їх не сприймають або не чують. По-третє, особисте бажання брати у цьому участь. Усім відомо, що будь-яка справа йде на лад, якщо у людини є бажання цим займатися. Якщо наставництво студентством сприймається як додаткове навантаження, важкий тягар, то нічого доброго з цього не вийде. Водночас наставник повинен мати такі якості, як відповідальність і організованість. Він відповідальний не тільки за себе, а й за свого підопічного. Тоді процес наставництва не буде пущений на самоплив, а стане ефективним для обох сторін.

За підсумками спільної роботи молодь із числа дітей-сиріт та позбавлених піклування знайшли друзів-наставників серед успішних випускників програми «Прокладаючи шлях до університету», які сьогодні є студентами вишів Чернігова. З допомогою наставників розвинули свої здібності та якості, успішно адаптувалися після закінчення

закладу освіти та отримали від наставників-волонтерів моральну підтримку.

Освітнє наставництво як метод взаємодії молоді має позитивний вплив не тільки на підопічного, а й на самого студента. Наставник отримує позитивний організаційний, управлінський, педагогічний досвід. За відгуками наставників зустрічі були плідними, бажання допомогти досягнути своєї мрії підопічним ще більше мотивувало, як і поради щодо подолання хвилювання перед іспитом та на інші особисті теми.

Про досвід участі наставників та їх підопічних у програмі «Наставництво – Change-Makers» у 2020–2021 навчальному році можна дізнатися за посиланнями <https://bit.ly/3thdVah> та з відео <https://bit.ly/3qOrAV2>, <https://bit.ly/3rpz3ss>.

У цій діяльності, молодь відчула власну значимість, отримала необхідну емоційну підтримку, щоб впоратися з проблемами, з якими вони стикаються коли вступають у доросле життя.

ПРОЄКТ EDUP В УМОВАХ DIGITAL ОСВІТИ

Максим ПЕХОВКА, експерт з методології проекту EdUP, викладач першої категорії професійно-теоретичної підготовки Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту, м. Чернігів

Висвітлено методику розроблення та втілення моделі державно-приватного партнерства у професійній освіті на прикладі українсько-швейцарського проекту «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні».

Ключові слова: державно-приватне партнерство, проєкт, навчально-практичний центр, інтерактивний посібник, дистанційне навчання.

Maksym PEKHOVKA

EdUP PROJECT IN THE CONDITIONS OF DIGITAL EDUCATION

The article highlights the development and implementation of the model of public-private partnership in vocational education on the example of the Ukrainian-Swiss project "Public-private partnership to improve health education in Ukraine"

Keywords: public-private partnership, project, training and practical center, interactive manual, distance learning.

На базі Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту 10 червня 2016 року відбулося відкриття Навчально-практичного центру з підготовки монтажників санітарно-технічних систем і устаткування.

© Пеховка М., 2022

Це стало результатом успішної співпраці інженерно-педагогічного колективу залізничного ліцею в українсько-швейцарському проєкті «Державно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні», який фінансується Швейцарською агенцією розвитку та

співробітництва (SDC) у партнерстві з компанією Геберіт Інтернешнл Сейлз АГ та виконується Ресурсним центром ГУРТ, за участі експертів проекту EdUP за підтримки Міністерства освіти і науки України.

Проект спрямований на забезпечення підготовки українських здобувачів професійно-технічної освіти за спеціальністю «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», яких навчатимуть на базі новітнього устаткування із залученням досвіду швейцарських експертів. Основна мета проекту – розроблення та втілення моделі державно-приватного партнерства у професійній освіті, навчання для поліпшення можливостей закладів професійної (професійно-технічної) освіти – учасників проекту, а також запропоновано ринково орієнтовану, практичну та сучасну освіту у сфері санітарних технологій.

У ліцеї тривала плідна робота щодо створення нового сучасного центру, ремонту та перепланування приміщення, встановлення сучасних навчальних модулів, придбання сучасного інструменту та обладнання. Крім того, протягом 2016 року здійснювало розроблення проекту Державного стандарту професійно-технічної освіти з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», навчальних планів і програм, навчально-методичного супроводу, підручників та робочих зошитів для учнів.

Викладач спеціальних дисциплін Чернігівського професійного ліцею залізничного транспорту Максим Пеховка брав участь у робочій групі з розроблення посібників для кожного з блоків освітнього процесу «Матеріалознавство», «Будівельне креслення», «Слюсарна справа», «Труби та арматура», «Водопостачання», «Водовідведення», «Опалення». У 2018 році за участю авторського колективу було оновлено посібники з удосконаленими робочими зошитами відповідно до умов державного стандарту професійно-технічної освіти з професії. У тому ж році за підтримки МОН України та за ініціативи М. Пеховки було створено посібники для освітнього процесу «Будова та монтаж санітарно-технічних систем (у двох частинах)».

З початку діяльності Навчально-практичного центру на його базі здійснюється підготовка учнів на базі 9 класів з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування», а та-

кож навчання дорослого незайнятого населення, представників профільних підприємств та закладів освіти з метою підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. На базі Навчально-практичного центру відбуваються семінари, майстер-класи та інші відкриті заходи.

Учні беруть участь у конкурсах фахової майстерності з професії «Монтажник санітарно-технічних систем і устаткування» всеукраїнського рівня та виборють призові місця упродовж 2015–2021 років. Випускники успішно працевлаштовуються на підприємствах міста та області. У жовтні 2018 року проект отримав друге дихання. Розпочався другий етап (01.10.2018 – 28.02.2023) EdUP «Публічно-приватне партнерство для поліпшення санітарно-технічної освіти в Україні», який упроваджується за фінансової підтримки Швейцарської агенції з розвитку та співробітництва і ТОВ «Геберіт Трейдинг» та виконується Швейцарською фундацією технічного співробітництва з розвитку «Свісконтакт» за підтримки Міністерства освіти і науки України.

Основним завданням проекту є виведення освіти України на рівень розвинутих країн. Передбачається здійснення докорінного реформування концептуальних, структурних і організаційних засад освітньої системи. Це потребує підготовки нового покоління професійних кадрів у сфері будівництва. З-поміж пропозицій, удосконалення навчання учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О) особливої уваги сьогодні заслуговує питання організації самостійної роботи та самоосвіти. Це обумовлюється, передусім, її провідним впливом на розвиток пізнавальної активності здобувачів освіти, механізмів самоуправління, особистісного розвитку, виховання відповідальності, можливостями безпосереднього поєднання теоретичної діяльності з суто практичними завданнями, які закріплюються на уроках виробничого навчання.

Така навчально-пізнавальна діяльність самостійної роботи здобувачів освіти з підручниками, застосунками online-class, online-test полягає у визначенні змісту й послідовності розумових і практичних дій та операцій, швидкого мислення, прийняття чітких та правильних рішень у виконанні завдань. Спрямовуюча роль викладача має опосередкований характер [1].

Увесь світ, Україна, МОН України, проєкт EdUP та заклади освіти потрапили в умови швидкого реагування на отримання якісних знань здобувачами освіти в умовах карантинних обмежень, дистанційної та змішаної форми навчання. Постало питання перед Міністерством освіти і науки України щодо створення нового Державного стандарту для професії 2022 року, а перед проєктом EdUP – розроблення методичних матеріалів для якісної освіти молодих спеціалістів та можливості поглибити знання для всього педагогічного колективу.

Дещо про педагогічний колектив та тренінги. У 2021 році у рамках проєкту було створено мобільний застосунок «Труби та арматура» (Автор упорядник Пеховка М., Болокан І., EdUP). «Ми вітаємо перший крок команди Свісконтакт у розробці цього інтерактивного підручника для студентів та викладачів закладів профтехосвіти. Це стало можливим винятково у співпраці з бізнесом з урахуванням їх очікувань та запитів ринку праці. Ми будемо раді розширювати це партнерство і очікуємо долучення бізнесу до цієї ініціативи», – зазначив Віктор Шуткевич, заступник директора Швейцарського бюро співробітництва в Україні, під час презентації мобільного застосунку.

Цей застосунок є пілотним проєктом та першим із серії інтерактивних посібників, які будуть розроблені фундацією Swisscontact в Україні.

У структурі самостійної роботи здобувачів професійної освіти з дидактичними матеріалами, виділяють три основні етапи. *I-й етап (підготовчий)*: усвідомлення учнями дидактичних завдань самостійної роботи; установка на увагу; мотивація самостійної роботи; інструктаж викладача. *II-й етап (виконавський)*: виконання учнями завдань самостійної роботи. Викладач може здійснювати поточний контроль за роботою, надавати допомогу невстигаючим учням. *III-й етап (підсумковий)*: перевірка роботи учнів з боку викладача, взаємоконтроль і самоконтроль; оцінювання результатів роботи (бажано із залученням учнів); виділення позитивних моментів у самостійній роботі опрацювання нового матеріалу і типових помилок під час виконання.

Методика самостійного дистанційного навчання, опрацювання нового матеріалу навчання неоднозначна. Вона охоплює основні проблемні ситуації, які мають декілька підходів до їх

вирішення, зокрема: виділяють види самостійного опрацювання з дидактичною метою: спрямування на сприйняття нового, на засвоєння нових знань, на їх закріплення, розширення і вдосконалення, на відпрацювання, закріплення і вдосконалення умінь і навичок; відповідно до матеріалу, з яким працюють учні: самостійна робота з предметами і явищами навколишньої дійсності, спостереження, практична чи лабораторна робота, робота з книжкою, з наочністю, з дидактичним матеріалом; за характером діяльності: за зразком або репродуктивна; за правилом або системою правил; конструктивна або творча; за способом організації: індивідуальна, індивідуально-групова; за способом фіксації результату: письмова й усна; за характером діяльності: теоретична і практична.

Метою проєкту є розроблення різних окремих видів самостійної роботи з електронним підручником/застосунком і рекомендацій щодо їх використання у процесі навчання спецтехнології відповідно до стандарту професії, за допомогою яких учні можуть самостійно ознайомитись із матеріалом та засвоїти знання у межах навчальної дисципліни. У розділах «Труби та арматура», «Водопостачання», «Водовідведення», «Опалення» можна знайти інформацію не тільки ту, яку опрацьовують на заняттях, а й ознайомитися та удосконалити свої знання самостійно у позаурочний час.

Для поглиблення інтересу до роботи із застосунком необхідно використовувати різноманітні методичні прийоми, здійснювати індивідуальний підхід, доводити процес засвоєння знань до узагальнення. На цьому етапі посібник набуває вигляду атласу послідовності виконання робіт.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамова І. З., Багрій К. Л. Особливості організації самостійної роботи студентів у процесі виявлення їх творчого потенціалу / І. З. Адамова, К. Л. Багрій. – Чернівці: Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, 2015. – Ч. 1. – 244 с.
2. Публічно-приватне партнерство для поліпшення сантехнічної освіти в Україні. – [Електронний ресурс] // @PartnershipForPlumbing. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/PartnershipForPlumbing>

ІННОВАЦІЙНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ І ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Наталія ТКАЧ, методист вищої категорії Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Чернігівській області, м. Чернігів

Висвітлено досвід творчого підходу до організації обласних онлайн-заходів із забезпечення професійного спрямування викладання загальноосвітніх предметів, органічного взаємовпливу професійної та загальноосвітньої підготовки на формування ключових компетентностей здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівщини.

Ключові слова: інтеграція, креативність, творчий проєкт, онлайн-конференція, відеоміст, віртуальний фестиваль, нестандартний урок, дефіле творчих здобутків.

Natalya TKACH

INTEGRATION OF PROFESSIONAL AND GENERAL EDUCATION OF STUDENTS OF EDUCATION

This article stresses the importance of integration of general education subjects and vocational training of students of vocational education and training institutions and outlines the experience of the teaching and methodological center of vocational education and training. The article outlines the experience of the educational and methodological center of vocational education and training in the Chernihiv region in organizing and conducting mass online events for joint participation of students and teachers of vocational (vocational and technical) education institutions of the region

Keywords: integration, motivation, non-standard lesson, integrated lesson, binary lesson, key competencies, pedagogical creativity, creativity, virtual festival, methodological bridge, defile.

Підвищенням мотивації учнівської молоді до вивчення у закладах професійної (професійно-технічної) освіти загальноосвітніх предметів і, водночас, високий запит виробничої сфери на працівників, зумовлює посилення ролі найсучаснішого освітнього тренду в Україні – STEM-освіти. Зважаючи на це, одним із напрямків роботи обласної методичної служби в системі професійної (професійно-технічної) освіти є інтегрування професійної та загальноосвітньої підготовки здобувачів професійної освіти, спонукання педагогічних працівників до поступового впровадження у навчальний процес STEM-технологій. STEM-підхід застосовується в медицині, агропромислому комплексі, енергетиці, робототехніці, IT, транспорті, а також промислому та цивільному будівництві. STEAM-освіта охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering), а ще мистецтво (Art) та математику (Mathematics).

Відомо, що мотивація до навчання здобувачів професійної (професійно-технічної) освіти, а особливо до вивчення загальноосвітніх предметів, є низькою. Проблемними є такі питання: яку роль відіграє загальноосвітня підготовка здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти? Чи варто учням таких закладів освіти мати якісні знання з предметів гуманітарного та природничо-математичного циклів? Вивчення яких із цих предметів вони вважають необхід-

ним для роботи за майбутніми професіями? На ці запитання спробували дати відповідь учні навчальних закладів – учасники обласного конкурсу творчих проєктів «Мій улюблений предмет у моїй професії» під час відповідної пошуково-дослідницької роботи та довести власну позицію, захищаючи свої проєкти під час підсумкової онлайн-конференції.

Вісімнадцять індивідуальних та колективних творчих проєктів здобувачів освіти показали, що їхні автори, опановуючи робітничі професії, вважають важливими майже усі загальноосвітні предмети: математику й інформатику, фізику, хімію й біологію, історію, географію, навіть англійську мову та зарубіжну літературу. Найбільш цікавими за змістом і формою були проєкти: «Виготовлення контейнеру для сміття» – про важливість знань з фізики, хімії та математики у професії зварника; «Географічний присмак італійської кухні», «Інформатика в професії кухаря», «Математика у будівництві», «Кулінарний антураж у творах зарубіжних письменників».

Спілкування на відстані десятків та, навіть, сотні кілометрів ще 15–20 років тому було нереальним. Сьогодні можна провести відеозустріч з цікавою людиною, фахівцем, віртуальний відеоміст між колегами кількох закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Відеоміст – прекрасна можливість спілкування та обміну досвідом між творчими, креативними педагогами, які мають можливість не тільки побачити та почути один од-

ного, а й поставити запитання, дискутувати, вчитися на відстані. Це також можливість заявити про себе, підвищити свій імідж. Враховуючи це, Навчально-методичний центр професійно-технічної освіти у Чернігівській області ініціював засідання чотирьох методичних секцій об'єднати у два відеомости: «Природничі дисципліни у будівельній галузі» та «Літературна і кулінарна творчість регіонів України», що відбулись у формі вебінару.

Під час підготовки до проведення відеомостів викладачі загальноосвітніх, спеціальних предметів та майстри виробничого навчання визначились із темами виступів. За їхніми пропозиціями методистами НМЦ ПТО було складено сценарії проведення кожного із мостів, де передбачались виступи представників закладів освіти, у яких вони мали запропонувати учасникам вебінару своє бачення інтеграції природничих дисциплін та підготовки учнів з професій будівельної галузі, а також поєднати регіональну українську кухню з видатним літературним діячем, доля і творчість якого пов'язана з цим регіоном.

Під час відеомосту «Природничі дисципліни у будівельній галузі» більше двадцяти педагогічних працівників шести закладів професійно (професійно-технічної) освіти Чернігівської області, які здійснюють підготовку учнів з будівельних професій, та викладачів природничих предметів, об'єднавшись у творчі пари та міні-групи, змістовно, наочно й цікаво розкрили тісний зв'язок професійної та загальноосвітньої підготовки учнів зі свого фаху.

До перегляду цієї науково-педагогічної відеоконференції долучились педагогічні працівники усіх закладів професійної освіти Чернігівської області, оскільки питання інтеграції професійної та загальноосвітньої підготовки, як мотивуючого чинника для учнів ЗП(ПТ)О, є надзвичайно актуальним (Рис.).

Під час другого відеомосту в режимі онлайн зустрілись викладачі української літератури та педагогічні працівники з професії «Кухар» із семи закладів професійної освіти, здійснивши віртуальну подорож літературною та кулінарною

Україною. Упродовж майже трьох годин викладачі та майстри виробничого навчання закладів професійної (професійно-технічної) освіти Чернігівської області мали можливість віртуально подорожувати Україною, і хоча відвідали лише сім областей та згадали сімох літературів, учасники відеомосту вкотре переконались у творчому багатстві нашої землі; згадали окуповані землі Криму і Донбасу, висловивши впевненість, що Україна – єдина родина, і всі її регіони мають бути і обов'язково будуть разом.

Досить поширеною формою нестандартного підходу є інтегрований урок, тобто такий, у якому навколо однієї теми поєднано відомості з різних навчальних предметів і професій. Головна мета інтегрованого уроку – формування цілісної картини світу й підвищення пізнавального інтересу учнів. Інтегровані уроки, у своїй більшості, мають оригінальну форму проведення, що, звісно, підвищує інтерес учнів та сприяє кращому засвоєнню ними навчального матеріалу. Різновидом інтегрованих уроків є бінарні уроки, які також є нестандартною формою навчання з реалізації міжпредметних зв'язків. Це творчість двох педагогів, що переростає у творчий процес учнів та формує в них креативну компетентність. Переваги бінарних уроків полягають у тому, що вони сприяють підвищенню мотивації навчання, формуванню пізнавального інтересу учнів.

З метою активізації творчої діяльності педагогічних кадрів, упровадження в освітній процес оригінальних технологій та поширення кращого досвіду Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Чернігівській області було оголошено інтернет-проект «Дефіле нестандартних уроків», участь у якому взяли педагогічні працівники закладів професійної (професійно-технічної) освіти області, розмістивши 42 матеріали на віртуальній дошці проекту. Активний перегляд колегами матеріалів дошки засвідчив значну кількість лайків та позитивних коментарів.

Використання віртуальних дошок з метою обміну досвідом роботи педагогічних працівників ЗП(ПТ)О Чернігівської області, демонстрації та

Науково-педагогічна відеоконференція «Природничі дисципліни у будівельній галузі»

обговорення цікавих методичних знахідок педагогів за різними напрямками останнім часом активно увійшло у практику роботи методистів НМЦ ПТО. У розрізі інтеграції професійної та загальноосвітньої підготовки здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О області лише упродовж останнього року розміщувалися відповідні матеріали на дошках «Рік математичної освіти в Україні» та «Інтеграція інформаційних технологій з предметами і професіями».

Звісно, існують й інші форми організації навчально-виховної діяльності, які мотивують здобувачів професійної освіти до свідомого засвоєння загальноосвітніх знань, як необхідного компонента якісної підготовки кваліфікованого робітника з широкою палітрою компетентностей. І творча думка та ініціатива методистів НМЦ ПТО у співпраці з методичними службами закладів освіти завжди знаходить відгук у найбільш креативних педагогічних працівників та об'єднує колеґ навколо головної спільної мети –

формування фахової, різнобічно розвиненої особистості нового покоління, майбутнього трудового потенціалу України вищого ґатунку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2019/2020 навчальному році. Лист ІМЗО № 22.1/10-2876 від 22.08.2019 року.
2. Смірнова І. Г. «Міжпредметна інтеграція – цікаво і учневі, і вчителю». Н-м журнал «Педагогічна майстерня», № 11, листопад 2019 р.
3. <https://www.facebook.com/Vsesvitka/photos/d41d8cd9/680371869030907/>
4. <http://www1.nas.gov.ua/institutes/iium/Structure/councils/Documents/kysliuk-dysertatsiia.pdf>
5. <http://center.kr-admin.gov.ua/pdf/sbornik.pdf>
6. <http://journ.univ.kiev.ua/files/NewMedia.pdf>
7. http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/24899/

ВІТАЄМО

ВІТАЄМО ІЗ ЗАХИСТОМ ДИСЕРТАЦІЙ

Козак А. Р. Формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування в професійно-практичній підготовці. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». – Інститут професійно-технічної освіти, Національна академія педагогічних наук України, Київ, 2021.

У дисертаційному дослідженні розв'язано актуальне наукове завдання щодо теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки педагогічних умов цілеспрямованого формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування в професійно-практичній підготовці. Визначено, обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови формування професійної компетентності, спроектовано модель формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування у професійно-практичній підготовці; удосконалено діагностичний інструментарій оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування; розроблено методику поетапного формування професійної компетентності майбутніх майстрів ресторанного обслуговування.

Царьова Є. С. Розвиток професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти». – Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2021.

У дисертації конкретизовано суть і структуру професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг. Обґрунтовано та спроектовано модель, визначено критерії, показники та рівні розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти сфери послуг. Розроблено й упроваджено в заклади професійної освіти сфери послуг методику та відповідні методичні рекомендації щодо розвитку професійної компетентності майстрів виробничого навчання у міжкурсовий період.

НАУКОВА ПЛАТФОРМА МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ І ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦОЇ ОСВІТИ

Людмила БАЗИЛЬ, доктор педагогічних наук, доцент, учений секретар Інституту професійної освіти НАПН України, м. Київ

20 травня 2022 р. в Інституті професійної освіти НАПН України було проведено пленарне засідання XVI Всеукраїнської науково-практичної (звітної) конференції «**Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання**» у режимі онлайн. Цьогоріч для участі в заході було подано 286 заявок від науковців, педагогічних працівників, співробітників науково(навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійно-технічної освіти, представників громадських організацій та роботодавців. Науково-практичну конференцію було організовано в співпраці Національної академії педагогічних наук України, Міністерства освіти і науки України, Конфедерації роботодавців України. Захід уже третій рік поспіль проводився в онлайн-форматі з об'єктивних причин, однак це не вплинуло на інтенсивність і продуктивність творчої взаємодії його учасників.

Відкриваючи XVI Всеукраїнську науково-практичну (звітну) конференцію «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання», **Валентина Радкевич**, директор Інституту професійної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, означила мету проведення заходу: «обговорити цивілізаційні виклики, презентувати наукові результати діяльності Інституту у 2021 році й визначити перспективи розвитку професійної та фахової передвищої освіти у повоєнний період; почути різні думки і погляди представників усіх зацікавлених сторін про те, яким чином вдається функціонувати закладам освіти в умовах воєнного стану й спрогнозувати потреби ринку праці для відновлення національної економіки».

З вітальним словом до учасників конференції звернувся **Василь Кремень**, президент НАПН України, доктор філософських наук, професор, академік Національної академії наук України, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України. Позитивно оцінюючи діяльність співробітників Інституту професійної освіти НАПН України щодо науково-методичного забезпечення розвитку професійно-технічної освіти НАПН України, він підтримав ініціативу щодо досліджень у сфері фахової передвищої освіти, що сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців. Аналізуючи позитивний зарубіжний досвід, а також стан функціонування вищої школи під час воєнного стану, учений наголосив на необхідності здійснення якісного аналізу діяльності закладів фахової передвищої освіти та надання науково

обґрунтованих висновків і пропозицій щодо їх оптимізації (укрупнення), що сприятиме «перезавантаженню» й оновленню мережі таких освітніх інституцій, а відтак і відновленню повоєнної економіки. Наприкінці виступу президент НАПН України звернувся до учасників із гаслом: «Працюємо гарно, багато, фахово, а повинні працювати ще краще, ще ґрунтовніше, із ще більшою віддачею на благо України» (Відеовиступ доступний за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=vqvG-Atsh4s>).

Висвітлюючи стан професійної (професійно-технічної) освіти в умовах війни, **Ірина Шумік**, генеральний директор директорату професійної освіти Міністерства освіти і науки України, кандидат наук з державного управління, зосередила увагу на перспективних напрямках її розвитку в післявоєнний період: європеїзація професійної освіти, що передбачає запровадження мікрокваліфікацій, оновлення змісту й інструментів навчання майбутніх кваліфікованих робітників із урахуванням Європейської рамки кваліфікацій; диджиталізація освітнього процесу, відповідно до пріоритетних векторів розвитку національної економіки.

Про нові виклики й можливості професійної освіти учасники конференції довідалися з доповіді **Олексія Мірошніченка**, кандидата економічних наук, президента Конфедерації роботодавців України. Він привернув увагу до трьох основних викликів – війна, відбудова України та Європейська інтеграція. «Нині, через повномасштабне вторгнення російської федерації, заклади освіти в Україні знищені, пошкоджені та переміщені, це все впливає на якість освітнього процесу та на вступну кампанію в Україні в 2022 році. Також є певне обмеження в фінансуванні закладів освіти, тому їм потрібно буде укрупнюватися, а також відбуватиметься перегляд державних і регіональних замовлень, в освітньому процесі має відбутися зміщення аспектів підготовки учнів, більший акцент має бути на інженерно-технічні і робітничі професії», – зазначив Олексій Мірошніченко. Говорячи про Європейську інтеграцію, президент Конфедерації акцентував увагу на тому, що законодавство України потрібно приводити у відповідність до вимог Європейського Союзу. Важливим аспектом європейського законодавства є навчання протягом життя. Виникає запитання: «Чи зможе система освіти України це забезпечити?». До підготовки майбутніх кваліфікованих робітників потрібно активно залучати бізнес. Основні пріоритетні напрями для професійної (професійно-технічної)

© Базиль Л., 2022

освіти на найближчі 5–7 років доповідач визначив такі: підтримка переходу закладів професійної (професійно-технічної) освіти до зеленої економіки, цифрової економіки; визнання ключової ролі закладів професійної (професійно-технічної) освіти у розвитку навчання впродовж життя (LLL), наставництва на виробництві; гармонізація кредитних систем професійної та вищої освіти; розширення автономії закладів; створення модульних освітніх програм та врахування в них часткових кваліфікацій; розбудова центрів професійної досконалості.

Катерина Мірошниченко, президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти, висвітлила необхідність і особливості запровадження освітніх програм із урахуванням енергоефективності. Доповідач зацентрувала увагу на реалізації тенденції клієнтоорієнтованості закладів професійної освіти; підкреслила необхідність мобільності розробників освітніх програм, змістом яких передбачалося б запровадження часткових кваліфікацій, мікрокваліфікацій. Наприкінці виступу Катерина Мірошниченко підкреслила, що сучасні заклади професійної (професійно-технічної) освіти готові до розроблення освітніх програм з урахуванням застосування відновлювальних джерел енергії й зацікавлені в їх запровадженні.

Висвітлюючи діяльність Інституту професійної освіти, **Нелля Ничкало**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, академік-секретар Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, схарактеризувала її як інноваційну і випереджувальну. У ході доповіді академік зазначила, що надзвичайно важливі прогностичні положення щодо усіх підсистем системи професійної освіти викладено в Білій книзі національної освіти України. Схвально оцінюючи участь співробітників Інституту у підготовці трьох Національних доповідей «Про стан і перспективи розвитку освіти в Україні», наголосила на діяльності експериментальних майданчиків у всіх областях України (2011, 2016, 2021 рр.), науковими керівниками яких є вчені Інституту професійної освіти НАПН України. Особливу увагу Нелля Ничкало приділила розкриттю особливостей наукової співпраці академічної установи з науково-методичними і навчально-методичними центрами, кабінетами професійно-технічної освіти в Україні.

Валентина Радкевич, директор Інституту професійної освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України зосередила увагу на глибоких змінах професійної (професійно-технічної) освіти України, необхідності об'єднання підсистем професійної і фахової передвищої освіти, об'єктивній потребі реформування системи управління закладами освіти, створенням їх нової архітектури та системи взаємодії. «Інститут професійної освіти НАПН України є науковою платформою модернізаційних змін. Місія його діяльності: «Від наукових результатів – до кращих освітніх практик» реалізується уже 16 років і характеризується випереджувальним підходом, що активно впроваджуються в закладах

професійної освіти» – підкреслила Валентина Радкевич, здійснюючи аналітичний огляд здобутків наукової установи.

Питанням оптимізації запровадження педагогічних технологій підготовки молоді до підприємницької діяльності у закладах професійної (професійно-технічної) освіти було присвячено виступ **Людмили Єршової**, доктора педагогічних наук, доцента, заступника директора з науково-експериментальної роботи. Характеризуючи особливості впровадження педагогічних технологій підготовки молоді до підприємницької діяльності у педагогічну практику, доповідач наголосила, що застосування в закладах професійної освіти методу оптимізації впровадження педагогічних технологій підготовки молоді до підприємницької діяльності у короткостроковій перспективі дає змогу оптимізувати роботу педагогів (спростити вибір чинників педагогічного впливу та виокремлення залежних змінних), посилити системність, керованість, відтворюваність та ефективність запроваджуваних технологій.

Про особливості грантових активностей на ринку праці, розроблення та запровадження навчальних курсів із підготовки освітян до розроблення грантових заявок та налагодження продуктивної комунікативної взаємодії з донорами йшлося у виступі **Сніжани Леу-Севериненко**, кандидата педагогічних наук, старшого менеджера з розвитку трудового потенціалу Проекту USAID Економічна підтримка Східної України.

Едуард Гончаров, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області, зосередив увагу на трьох ключових аспектах організації освітнього процесу: результат експериментальної роботи спільно з Інститутом професійної освіти, презентація результатів інтернет-опитування колективів закладів професійної освіти, стан сучасної професійної освіти Донецької області. Доповідач схарактеризував діяльність дослідно-експериментального проекту: «Розроблення засобів навчання для професійної підготовки кваліфікованих робітників з професій верстатник, кухар, кондитер в умовах дуальної форми освіти» за наукової підтримки працівників Інституту.

Колосальну роль регіональної методичної служби у розвитку цифровізації освітнього процесу закладів освіти схарактеризував **Володимир Артюшенко**, директор Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Луганській області. Доповідач наголосив, що «в умовах цифровізації освіти значущим є розуміння того, що, передесім, має перебудуватися сам педагог. Для реалізації дистанційного навчання потрібні нові педагогічні компетенції, нова педагогічна культура, яка допоможе здійснити грамотне перенесення методів, прийомів і засобів навчання, що дасть змогу якісно організувати процес співпраці та взаємодії суб'єктів освітнього процесу. І в процесі формування такого педагога одну з провідних ролей покладено на методичні служби».

Практико-орієнтованістю й інноваційною випереджувальністю взаємодії наукової установи із закладами освіти характеризувалися виступи

пи: **Євеліни Царьової**, кандидата педагогічних наук, директора Державного навчального закладу «Хмельницький центр професійно-технічної освіти сфери послуг» на тему «Інформаційно-освітнє середовище професійного розвитку майстрів виробничого навчання»; **Олександра Стрільця**, доктора філософії, директора Державного професійно-технічного навчального закладу «Дніпровський центр професійно-технічної освіти» з теми «Співпраця з роботодавцями у здійсненні навчання за дуальною формою освіти майбутніх кваліфікованих робітників машинобудівної галузі»; **Дмитра Гоменюка**, кандидата педагогічних наук, директора Навчально-наукового центру професійно-технічної освіти НАПН України, на тему «Технологія розвитку соціального партнерства в закладі професійної (професійно-технічної) освіти в умовах дуальної форми здобуття освіти»; **Василя Селізара**, директора Державного навчального закладу «Вище професійне училище № 11 м. Хмельницького» з теми «Досвід формування підприємницької компетентності у здобувачів професійної освіти»; **Олександра Ямкового**, кандидата педагогічних наук, заступника директора з навчально-виробничої роботи ВСП «Фаховий коледж інформаційних технологій та землевпорядкування Національного авіаційного університету» з теми «Практичний аспект контролю та оцінювання підготовки фахівців у коледжах у сучасних умовах».

Актуальність доповідей зумовила дискусію з проблемних питань щодо стану та перспектив розвитку професійної освіти в Україні у воєнний та повоєнний час, практичного аспекту контролю та оцінювання підготовки фахівців у коледжах (**Петро Лузан**, доктор педагогічних наук, професор), запровадженням SMART-комплексів навчальних дисциплін, запровадження технології моніторингових досліджень у професійній освіті, створення web-порталу з представленням досягнень та кар'єрного супроводження здобувачів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (**Микола Пригодій**, доктор педагогічних наук, професор), розроблення методичних засад застосування цифрових технологій у підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (**Андрій Гуржій**, доктор технічних наук, академік), підготовки майбутніх кваліфікованих кадрів до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу (**Валерій Орлов**, доктор педагогічних наук, професор), створення методик розроблення та застосування екоорієнтованих педагогічних технологій у системі професійної освіти, особливостей упровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників (**Тетяна Герлянд**, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник), розвитку проектного менеджменту та державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти (**Світлана Кравець**, кандидат педагогічних наук, старший дослідник), розроблення й упровадження технологій змішаного навчання (**Вікторія Кручек**, доктор педагогічних наук, доцент).

Активному обговоренню основних доповідей та дискусії сприяло проведення задале-

гідь шести тематичних вебінарів: «Актуальні проблеми майстрів виробничого навчання закладів професійної освіти» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kRwfl6SRttM>, 29 квітня 2022 р.), «Підготовка учнівської молоді до підприємницької діяльності у повоєнний період» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=MTLixC6oM-Q&t=8s>, 17 травня 2022 р.), «Державно-приватне партнерство у розвитку професійної освіти: зарубіжний досвід» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-dhVJ8uX1Qo>, 17 травня 2022 р.), «Організаційно-педагогічні умови професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників в умовах дуальної форми здобуття освіти» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=7rZZD2hxCFk>, 18 травня 2022 р.), «Сучасні практики забезпечення якості у закладах фахової передвищої освіти» (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=bXSk5f56JJA>, 18 травня 2022 р.), «Модернізація інформаційно-освітнього середовища закладів професійної освіти», зумовили масштабність заходу та популяризацію кращих наукових і освітніх інновацій (URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BbLmynzHPsU&t=1s>, 19 травня 2022 р.). Це вмотивувало представників науково-освітньої спільноти до виступів в обговореннях доповідей учасників пленарного засідання. У вебінарах загалом взяли участь понад тисячу учасників із більшості областей України, зокрема: представники органів влади і місцевого самоврядування, стейкхолдери, керівники і методисти науково(навчально)-методичних центрів (кабінетів) професійної (професійно-технічної) освіти, директори і педагоги освітніх інституцій, науковці й здобувачі наукових і науково-освітніх ступенів.

Усі доповіді учасників пленарного засідання і вебінарів, проведених згідно з програмою цієї конференції, були емоційно зворушливими й пронизаними внутрішнім болем і переживаннями про руйнівні наслідки масштабної воєнної агресії РФ. Наскрізною ж ідеєю багатьох виступів стало гасло: «докласти максимальних зусиль для забезпечення актуальної і якісної професійної підготовки майбутніх фахівців задля відновлення повоєнної економіки й удосконалення системи професійної освіти».

Проведена в онлайн-форматі звітна конференція Інституту професійної освіти НАПН України «Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання» стала плідною у плані представлених наукових і практичних результатів, й мала виразне інноваційне випереджувальне спрямування. Сподіваємося, що матеріал, презентований під час вебінарів і конференції доступний на офіційному сайті наукової установи (<https://ivet.edu.ua/index.php/repozytarii/mk>) та каналі Youtube (<https://youtu.be/vqvG-Atsh4s> – 1 частина; <https://youtu.be/Wr4x-FVOn-Q> – 2 частина) буде дієвим і корисним для представників органів державної влади, науково-освітньої спільноти, громадських об'єднань, роботодавців, які беруть участь у розв'язанні проблем щодо реформування професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти.

Вимоги до оформлення авторських рукописів до журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

1. До журналу приймаються статті наукового, методичного характеру з актуальних проблем, розвитку професійної освіти і навчання в Україні і за кордоном (рубрики: РИНОК ПРАЦІ І ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА, ДИДАКТИКА, ІННОВАЦІЇ, НАВЧАННЯ НА ВИРОБНИЦТВІ, ПЕДАГОГ ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ, ПСИХОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА, З ДОСВІДУ, ВИХОВНА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД, які раніше не публікувалися та не були передані для публікації в інші видання, а також відомості про цікаві події у професійно-технічній освіті (рубрики: ХРОНІКА, КНИЖКОВА ПОЛІЦЯ, ВІТАЄМО) тощо.

Статті друкуються за умови передплати журналу на рік, копія бланка про передплату додається до статті.

2. Структура наукової статті має відповідати вимогам ВАК України за № 1-02/3 від 5 січня 2003 р. До рукопису наукової статті автора, який не має наукового ступеня, обов'язково додається рецензія, підписана особою, що має науковий ступінь, засвідчена печаткою за місцем роботи рецензента (може бути сканована та надіслана у графічному форматі).

3. **Оформлення статті:** обсяг – до 7 сторінок тексту формату А4 українською мовою, через півтора інтервали, шрифт Times New Roman, кегль 14, поля – по 2 см, збережено у редакторі MSWord 97-2003 у форматі *.doc. Зверху пишеться назва статті, прізвище та ім'я, вчений ступінь, наукове звання, посада автора (авторів) статті. У наукових статтях обов'язково додається коротка анотація до статті (2 – 3 рядки) та ключові слова, індекс УДК. Також у наукових статтях назва статті, дані про автора, анотація та ключові слова даються трьома мовами (українською, російською та англійською). Бібліографія до статті має бути складена за правилами стандарту, розміщена за алфавітом і ретельно перевірена автором. Посилання на джерела в тексті треба надавати в квадратних дужках, наприклад [1, 3]. Ілюстративний матеріал у статті має бути високої якості, малюнки і таблиці – бути прив'язаними до тексту, мати порядковий номер і назву.

4. Окремими файлами надсилаються: інформація про автора (авторів) прізвище, ім'я, по батькові (повністю), місце роботи, посада, науковий ступінь, звання, електронна адреса, контактні телефони; якісні фото автора та (за бажанням) фото до матеріалів статей (можуть бути розміщені на обкладинці та на зворотах обкладинки або у тексті статті), копія бланка про передплату журналу.

5. За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та інших відомостей відповідають автори публікацій.

6. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора), перенесення статті до наступного номеру чи відмову від публікації (якщо недотриманні вимоги). За необхідності стаття може повертатись автору на доопрацювання.

З приводу публікування матеріалів у журналі звертатися до відповідального секретаря члена редакційної колегії старшого наукового співробітника лабораторії професійної кар'єри Інституту професійної освіти НАПН України, кандидата педагогічних наук ГРИЦЕНКО ІННИ АНТОНІВНИ за телефоном 097-562-22-22, матеріали надсилати на електронні адреси: grihenokinka@ukr.net, 2345255@ukr.net, iptn_info@ukr.net з поміткою: для журналу «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА».

ДЕРЖАВНЕ ІНФОРМАЦІЙНО-ВИРОБНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО ВИДАВНИЦТВО «ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА»

В. о. директора видавництва
Аліна ЧЕРНОМОРОВА

Головний редактор
редакції журналів
Ніна БЕРІЗКО

Адреса редакції журналу:

Фактична адреса:
02094, м. Київ, вул. Попудренка, 54
Юридична адреса:
01135, м. Київ, пр. Перемоги, 10

+38 (044) 498-10-28
+38 (044) 498-10-29
office@pedpresa.ua

Над номером працювали:

Леся ЯВОРСЬКА
Олександр ХРИСТЕНКО

На с. 1 обкладинки: здобувачі освіти Костянтинівського вищого професійного училища Донецької області: Дар'я Дергачова, Дар'я Браженко, Євген Баглай, Крістіна Деканенко з Едуардом Гончаровим, директором Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Донецькій області на Виставці професійної творчості колективів закладів П (ПТ)О Донецької області

Листи й матеріали для публікації можна надсилати електронною поштою:
2345255@ukr.net з поміткою
«Професійна освіта»

Підписано до друку 18.07.2022 р.
Формат 60x84 1/8. Папір газетний. Друк офсет. Умов.-друк. арк. 6,5.
Зам. № 23725

Видруковано
ТОВ «Принтстор Груп»
вул. Академіка Туполева, 19 Є, м. Київ, 04128

Державний комітет зв'язку та інформації України ф.СП-1

ПВ	місце	літер.
----	-------	--------

ДОСТАВНА КАРТКА — ДОРУЧЕННЯ

На газету журнал

48764

«ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА»

найменування видання

Вартість	передплата	кількість комплектів	1
	переадресування		

на 2022 рік по місяцях

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	×			×			×			×	

поштовий

індекс _____

місто _____

код вулиці

буд.	корп.	кв.

село _____

область _____

район _____

вулиця _____

прізвище, ініціали _____

Читайте в наступному номері

✓ У Міністерстві освіти і науки України

***

✓ Профтехосвіта Дніпропетровщини

***

✓ Інновації у професійній освіті

***

✓ Співпраця з роботодавцями

***

✓ З досвіду роботи